

Kristin Hamran Storrusten

Illustrasjon: Quentin Blake

Men hva leser lærerne?

En undersøkelse av lesevanene til norsklærere i videregående skole

Masteroppgave i litteraturformidling
Institutt for lingvistiske og nordiske studier
Det humanistiske fakultet
Universitetet i Oslo
Høsten 2010

SAMMENDRAG

Målet med norskfaget er ifølge læreplanen at elevene skal utvikle leselyst og lesevaner. Kunnskapsdepartementet holder frem lesing som et virkemiddel for at norske barn og ungdommer skal bli kompetente samfunnsborgere. Det er norsklærerne som skal motivere elevene til å bli lesere, og det hviler dermed et tungt ansvar på dem for å sørge for at elevene rustes til deltakelse i samfunnsliv og arbeidsliv. Jeg har undersøkt noen av norsklærerne, nemlig de som underviser i videregående skole. For hva leser de egentlig selv? Når leser de, og hvorfor leser de?

Det finnes knapt statistikk om denne gruppen. Man kjenner til «den mytiske norsklæreren», som er glad i å lese, inspirerer elevene sine og utfordrer dem, slik frøken Honey i Roald Dahls *Matilda* gjør. For å kunne inspirere og utfordre er det vesentlig at norsklærerne selv brenner for litteratur, men i didaktikkforskningen har det til nå vært liten oppmerksomhet på betydningen av lærerens erfaringsverden. Hvis en slik betydning skal fastslås, må først norsklærernes lesevaner og litterære preferanser kartlegges.

Denne oppgaven er basert på en kvantitativ spørreundersøkelse om lesevaner og lesepreferanser blant norsklærere i videregående skole, foretatt våren 2010. Hensikten har vært å avklare forhold som dreier seg om deres litteraturinteresse. Spørreskjemaet inneholdt spørsmål i fire hovedkategorier: Spørsmål om bakgrunnsfaktorer, lesevaner, lesefellesskap og personlige preferanser. Undersøkelsen omfatter lærere i Nordland, Hordaland, Aust-Agder, Østfold, Akershus og Oppland. Svarene fra totalt 270 norsklærere danner grunnlag for resultatene som legges frem og diskuteres.

Norsk er et identitetsfag. Jeg vil argumentere for at uttrykket ikke bare skal knyttes til elevenes identitet, men også til lærernes. Norsklærerne er opptatt av det å være *lesende mennesker*. De som leser mindre enn de gjorde tidligere, omtaler det som en tapssituasjon. To tredjedeler av respondentene oppgir litteraturinteresse som en av de viktigste årsakene til at de ble norsklærere. Da oppleves det paradoksalt at yrket gir liten tid til lesing av egen interesse.

FORORD

Først og fremst takk til min kloke veileder Marianne Egeland, som har skilt snørr fra barter og som med sitt utrettelige detaljfokus har vært en kritisk og nødvendig bartefrisør. Hun er grunnen til at den usikre fjortisbarten jeg dyrket våren 2010 ble til den flotte snurrebarten jeg nå kan presentere.

Takk til Sigurd, samboeren min, som har kommet med konstruktive tilbakemeldinger, skrytt av meg og roet meg ned. Takk til Natalia Milán og Margrethe Heibø Modalsli for tilbakemeldinger og korrektur i kritiske faser. Særsilt takk til mamma som har gjort det å være lærerbarn til en viktig del av identiteten min, og som alltid har hjulpet meg med leksene når jeg trenger det; så også med denne.

Takk til Astrid i 2C og Sara i 3E på KG, Magnus Hauge og førsteamanuensis Sten-Olof Ullström som lånte meg bøker jeg trengte i arbeidet. Takk til spørreskjemaets prøvekaniner: Anne, Annikken, Benedicte, Elisabeth, Ellen, Espen, Helga, Inger Agnethe, Ida, Julie, Julie, Lea, Linn, Madeleine, Magnus, Maria, Margrethe, Mona og Trine. En spesiell takk til prøvekanin farmor Aase Berit Storrusten, norsklærer emeritus med uendelig tro på prosjektet mitt.

Å skrive en masteroppgave er et ensomt prosjekt. Takk til Trefoldighet vokalensemble, Bokmerker-redaksjonen, 387 facebook-venner, 491 twitter-følgere og mange andre gode venner som har gjort det umulig å leve hele livet mitt gjennom ett enkelt word-dokument.

INNHold

SAMMENDRAG.....	II
FORORD	III
INNHold	IV
1. INNLEDNING	2
1.1 Manglende lærerstemme	3
2. METODE.....	6
2.1 Utgangspunkt	6
2.2 Utvalg.....	8
2.3 Analyse av resultat	9
3. HVEM ER NORSKLÆREREN?	10
3.1 Utdannelse.....	10
3.2 Kjønn, alder og undervisningsår	11
3.3 Bakgrunn hjemmefra	12
3.4 Grunner for yrkesvalget	13
4. LESEVANER	15
4.1 Lesemengde.....	15
4.2 Ulike typer bøker	17
4.3 Bøkene som blir lest	19
5. LESEPREFERANSER	23
5.1 Foretrukne forfattere	23
5.2 Ulike lesere	27
5.3 Engasjerte begrunnelser	30
5.4 Orientering utenfor landegrensene.....	32
6. LITTERATURFELLESSKAP	35
6.1 Anskaffelse av lesestoff.....	35
6.2 Nettbaserte litteraturverktøy	36
6.3 Bokklubbmedlemskap	38
6.4 Lesesirkel	39
7. LESELYST	41
7.1 Grunner til å lese	41

7.2 Å velge bøker	42
7.3 Begrunnelser for å lese Knausgård	43
7.4 Tid til å lese.....	45
8. AVSLUTNING.....	49
8.1 Lærernes lesing i skolen	49
LITTERATUR.....	51
VEDLEGG.....	54
Vedlegg 1: Spørreskjemaet.....	54
Vedlegg 2: Brev til skolene	57
Vedlegg 3: Liste over alle sist leste bøker.....	58
Vedlegg 4: Liste over alle foretrukne forfattere	63

Frøken Honey sto med en hånd på grinda og hadde ikke åpnet den ennå. Nå snudde hun seg mot Matilda og sa: – En dikter som het Dylan Thomas skrev en gang noen linjer som jeg tenker på hver gang jeg går opp denne stien.

Matilda ventet, og så begynte frøken Honey, med en vidunderlig sakte stemme å sitere fra diktet.

Det var stille et øyeblikk. Matilda, som aldri hadde hørt vakker poesi bli lest høyt før, var veldig rørt. – Det er akkurat som musikk, hvisket hun. – Det *er* musikk, sa frøken Honey. Deretter skyndte hun seg, som om hun var litt brydd over å ha avslørt en så hemmelig side hos seg selv, å dytte opp grinda og gå oppover stien. Matilda ble stående. Hun var blitt litt redd dette stedet nå. Det var så uvirkelig og fjernt og fantastisk og så helt annerledes enn alt annet på jorda. Det var akkurat som et bilde fra brødrene Grimm eller H. C. Andersen. Det er det huset der den fattige tømmerhuggeren bodde sammen med Hans og Grete og der bestemoren til Lille Rødhette bodde. Det var huset med de syv dvergene og de tre bjørnene og alle de andre. Huset kom rett ut av et eventyr. – Kom igjen, jenta mi, ropte frøken Honey, og så fulgte Matilda etter henne opp stien.

Fra Roald Dahls *Matilda*.

1. INNLEDNING

Matilda er fortellingen om en fireåring som lærer seg å lese ved å gå på biblioteket, og som ikke får støtte hjemmefra, men tvert i mot kues av foreldrene når hun vil lære seg å lese og finne mer lesestoff. Når Matilda begynner på skolen, møter hun den vennlige læreren frøken Honey, som blir beundret av alle elevene, og som bokstavelig talt sørger for at barna overlever i møtet med skolen. Frøken Honey er søt, snill, dyktig, og ikke minst er hun veldig interessert i litteratur. Dermed kan Matilda, som aldri tidligere har møtt noen som liker bøker, diskutere litteraturinteressen sin med frøken Honey. Hjelpen hun får av læreren og «den oppmerksomme og omsorgsfulle fru Phelps» på biblioteket sørger for at hun utvikler seg og lærer seg å elske litteratur. Roald Dahls bøker er kjent for fantasirikdom og sprelske påfunn, men kanskje er ikke frøken Honey bare fantasi, men finnes også i virkeligheten? Jeg har gått på jakt etter norsklærere som selv er glad i litteratur, slik at de kan – med forfatterens ord – inspirere elevene sine til å følge dem opp stien til bøkernes hus.

Når norske elever går ut av ungdomsskolen, vil de ha hatt minst 2000 norsktimer. Hvis de deretter velger yrkesfaglige utdanningsprogram, får de ytterligere 112, og velger de studiespesialiserende utdanningsprogram, får de nesten 400 norsktimer i løpet av tre år. Elevene har mer norsk på skolen enn noe annet fag. De mange tusen norsklærerne i landet utgjør derfor en stor del av norske ungdommers hverdag, og gjennom sin tilstedeværelse og undervisning skal de sørge for at elevene kan stå til eksamen og komme seg videre i livet. Kompetansen til å rettlede elevene skal lærerne erverve seg gjennom utdannelsen sin, oftest et femårig studium på universitetene som inneholder fag i språk, litteratur og pedagogikk. I tillegg til formidlingen av det faglige stoffet kan lærere ha stor innvirkning på elevene, også på det som foregår utenfor skolen. Alexander Kielland, Jens Bjørneboe, Charles Dickens og selvfølgelig Roald Dahl er noen av forfatterne som har beskrevet lærere som skremmer, gleder og oppmuntrer elevene sine på det personlige planet.

Kunnskapsdepartementet har slått fast at «læreren er den enkeltfaktoren som har mest å si for hva elevene lærer» (Nordenbo m.fl. 2008: 7). En gjennomgang av 70 internasjonale undersøkelser på sammenhengen mellom lærerens kompetanse og elevens læring viser at jo tryggere læreren føler seg på sin metodiske og didaktiske kompetanse, desto bedre lærer eleven. I 2005 undersøkte Torill Julianne Berger lesevaner og leselyst blant 376 elever ved videregående skoler i Oslo. Hun spurte ungdommene om det var noen personer som hadde hatt positiv eller

negativ innflytelse på deres litteraturinteresse de siste tre årene. Svarene viste at elever som var svake på skolen, i større grad blir påvirket positivt av læreren enn de skolesterke. Berger understreker at en del har angitt at lærere både har positiv og negativ betydning, noe som kan forklares med at eleven har hatt ulike lærere.

1.1 Manglende lærerstemme

Skolen er omdiskutert i media, og både pensum, undervisningsmetoder og lærernes utdanning debatteres jevnlig. Stadige skolereformer har skapt ulike satsningsområder, og de siste årene har fokuset for forskningen vært på elevene, fordi undervisningssituasjonen under R94 og L97 var preget av det som kalles problemorientert prosjektundervisning og erfaringspedagogikk, der alle skal lære av hverandres erfaring. Læreren skulle heller være en veileder enn en foredragsholder.

Med denne reformen fikk elevene definert en større rolle i klasserommet, og for å kunne forstå undervisningen og forbedre den, ble det nødvendig å kjenne deres hverdag. Et eksempel på slik forskning er utført av Jon Smidt, professor i norsk fagdidaktikk ved Høgskolen i Sør-Trøndelag, som har undersøkt *elevenes erfaringsverden* for å finne ut hva elevene bringer til en klasseromssituasjon. Erfaringsverdenen betyr i denne sammenhengen deres personlige erfaringer og preferanser, og han mener at forståelse av denne bakgrunnen trengs for å skjønne hva som foregår i klasserommet.

I *Den skal tidlig krøkes...* skriver Tove Aarsnes Baune at flere skolereformer de siste årene har gjort at lærerne må forholde seg til pedagogisk ideologi som stadig endres. Mange lærere har problemer med reformhyppigheten og manglende ro i skolen (Baune 1996: 144–145). En erfaring fra R94/L97 var at elevene i liten grad maktet å ta ansvar for egen læring, og med reformen Kunnskapsløftet som ble innført i 2006, har pendelen svingt tilbake til mer tavleundervisning og lærerstyrt klasseromsundervisning.

Pendelen svinger også i utformingen av læreplaner: Læreplanen i R94 spesifiserte flere forfatternavn og titler som burde gjennomgås i norskfaget, mens tidligere og påfølgende læreplaner fordrer at læreren benytter sin kompetanse for å velge ut materiale. Nåværende læreplan inneholder ikke enkelttitler eller forfatternavn, men angir temaer som skal gjennomgås. Norskfaget skal ifølge læreplanen sørge for «kulturforståelse, kommunikasjon, dannelse og identitetsutvikling», og åpne «en arena der [elevene] får anledning til å finne sine egne stemmer, ytre seg, bli hørt og få svar.» (Utdanningsdirektoratet 2010)

Læreplanene er Kunnskapsdepartementets forpliktende avtaler for undervisningen på skolene. Selv om læreplanen ikke dikterer pensum, skal hver enkelt lærer tolke den slik at

Kunnskapsdepartementets mål for undervisningen følges. Siden emnet for norskundervisningen utvides, i tillegg til at litteraturhistorien stadig blir lengre, er det vesentlig at norsklæreren har kompetanse til å foreta et utvalg blant alle aktuelle temaer og tekster. Når læreren skal velge hvilke titler som skal stå på pensum, kan hun blant annet vektlegge forutsetninger, faglig nivå og interesser i klassen, eller hvilke tekster lærebokforfatterne har valgt. Tidligere ble lærebøkene godkjent av ulike instanser i departementet, som sørget for en fordeling av blant annet kjønn og målform (Aamotsbakken 2003: 32). Da departementets godkjenningsordning falt bort, gjorde det at lærebokforfattere og lærere selv måtte ta slike interessehensyn. Det er ingenting i veien for at de kan fremheve forfattere som de selv setter pris på, og som de derfor tror vil engasjere elevene.

I Sverige har det vært gjort undersøkelser på svensklærernes forhold til skjønnlitteratur, nettopp med tanke på å forstå lærerens tekstutvalg. Forskningsprosjektet «Den skönlitterära texten i skola och lärarutbildning» har knyttet sammen forskere fra syv høyskoler og universiteter, og skjønnlitteraturen i skolen har vært undersøkt både med lærer- og elevperspektiv. Blant annet har Lars Brink, universitetslektor ved Högskolan i Gävle, undersøkt litteraturlærernes forhold til skolens kanon (Brink 2006) og hvordan svensklærernes leserprofiler som barn påvirker hvilke tekster de velger til undervisningen (Brink 2009). I Norge har derimot ikke norsklærerens lesepreferanser vært objekt for slik forskning ennå.

Peer Harry Bjørkeng skriver i «Norsklæreren, yrkesfaglæreren og den skjønnlitteraturen» at valg av tekster er et av de vanskeligste yrkesetiske spørsmålene norsklæreren står overfor, selv om ansvaret ofte skyves over på lærebokforfatterne. Tekstene som velges skal samsvare med læreplanen, men norsklærerne «må velge det vi kan stå for, det vi eier, det vi gjennom studium og lesning har gjort til vårt eget.» (Bjørkeng 1996: 189) Slik åpner Bjørkeng for at lærernes personlige forhold til litteratur får plass i klasserommet. Han skriver videre at fordi tradisjon ikke kan brukes som argument for at teksten er relevant, må lærerne inkludere seg selv og sine egne tekstpreferanser når de skal begrunne hvorfor de velger de tekstene de gjør.

I *Sjangrer og stemmer i norskrommet* (2004) redegjør Jon Smidt for hvilke stemmer som høres i klasserommet. Påfallende nok er lærerens stemme kun beskrevet på to av 263 sider. Lærerens stemme defineres som det hun har lært – hennes «kommunikative kompetanse». Smidt mener læreren er en iscenesetter med tekstkompetanse, som kjenner språk- og kommunikasjonsteori og som er modig nok til å se saker fra nye vinkler. Slik beskriver han en lærer som skal fungere som katalysator for elevenes arbeid, men ikke en lærer med egen agenda og personlighet. Den tidligere nevnte gjennomgangen av internasjonal skoleforskning viser at Smidts perspektiv ikke er enestående: Av 70 undersøkelser er det kun 17 som omhandler

lærerpersoneilighet, og i disse er det lærerens selvopplevelse, selvtilitt, selvrefleksjon og sensitivitet som står i fokus (Nordenbo m.fl. 2008: 40).

Selv om den litteraturredaktiske forskningen i liten grad har dreid seg om lærerens egne preferanser, er lærerens personlige lesing knyttet til undervisningssituasjonen når forskerne beskriver hvordan litteratur skal formidles. For å undervise i litteratur må læreren forberede seg og ta utgangspunkt i den teksten forfatteren har skrevet. Når læreren så forstår og tolker denne teksten, skapes *lærerteksten*. Med utgangspunkt i denne skal læreren hjelpe elevene å finne sin *elevelest*, som er deres forståelse og lesning. Målet med litteraturarbeidet i klasserommet er å diskutere disse oppfatningene av en tekst slik at man kommer frem til en *fellelest* (Bjørkeng 1996: 191, Sørensen 1983: 21–24). I klassesamtalene skal ikke lærerteksten fremstå som en endelig fasit, men den er likevel nødvendig for at elevene skal kunne tilegne seg teksten. Det er derfor nødvendig at læreren har et personlig forhold til teksten for at en lærertekst kan skapes. Dette fordrer at læreren er interessert i litteratur, ønsker å formidle litteraturinteressen og selv bli inspirert i klasserommet. Bare slik kan en fellelest oppstå.

Forskningen på elevenes stemmer i klasserommet er viktig og nødvendig for å forstå undervisningssituasjonen, men bildet blir ubalansert hvis vi ikke også vet noe om lærernes lesebakgrunn og hennes lesevaner. Teksten må ha subjektiv relevans både for eleven og for læreren, og den subjektive relevansen henger tettere sammen med identitet og personlighet enn med lærerstudiet og kommunikativ kompetanse.

I denne undersøkelsen jakter jeg på norsklærernes personlige forhold til litteratur. Slik vil jeg analysere noe av deres *erfaringsverden*. Jeg kontaktet lærere over hele landet og spurte dem *om* de leser, *hva* de leser og *hvorfor* de leser. Det å kjenne norsklærernes personlige forhold til litteratur gjør at vi bedre kan forstå lærerens *stemme* i klasserommet.

2. METODE

Min hypotese er at lærernes *erfaringsverden* har betydning for deres *stemme* i klasserommet. For å kunne undersøke betydningen, må lesevanene deres kartlegges. Norsk lærere er en gruppe det finnes lite statistikk om, og i didaktikken har personlige preferanser i liten grad vært undersøkt. Det har derfor vært nødvendig å finne en metode som gjør at jeg får en pålitelig oversikt over feltet.

2.1 Utgangspunkt

Kvantitative spørreundersøkelser utgjør en effektiv måte å kartlegge informasjon på. Kvantitativ metode innebærer, i motsetning til kvalitativ, systematisk registrering og presentasjon av enhetene som undersøkes. Kvantitativ metode er særlig nyttig når det allerede eksisterer konkrete begreper og når hypoteser skal testes (Hellevik 2002: 111). Lesevaneundersøkelser har vært gjennomført tidligere, og jeg har derfor kunnet benytte begreper fra disse i mitt arbeid.¹ I arbeidet har jeg brukt Ottar Helleviks metoder for kvantitative undersøkelser, slik de er presentert i *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap* (2002). Boken er brukt som innføring i kvantitativ metode i samfunnsvitenskapelig forskning, og er nyttig også i litteratursosiologiske studier.

Undersøkelsen ble utført med et spørreskjema. Spørreskjemaet var en *enquête*, som betyr at respondentene selv fyller ut spørreskjemaet (Hellevik 2002: 104). Enquête kan enten distribueres via post eller i gruppesammenheng (som i en skoleklasse). Siden jeg med ønsket å kontakte lærere over hele Norge, var en postenquête mest hensiktsmessig. Slik kunne jeg raskt nå ut til et stort antall, noe som var viktig for å oppnå representativitet.

18 av de 21 spørsmålene i enquêten var strukturert; det vil si at respondentene skulle velge mellom svaralternativ som allerede var formulert.² Med svaralternativer blir databehandlingen enklere, og det er enkelt å sammenligne svarene. Svarene på de tre ustrukturerte er noen ganger blitt systematisk klassifisert, slik at de kan fremstilles grafisk og sammenlignes. Enkelte svar er gjengitt som sitater for å belyse problemstillingene i oppgaven. Dermed utfyller de ustrukturerte og strukturerte spørsmålene hverandre. Å velge blant

¹ I utarbeidelsen av spørreskjemaet hadde jeg nytte av Jofrid Karner Smidts doktoravhandling om norske bibliotekarers lesevaner og hvilke holdninger de har til litteraturformidling i bibliotekene (*Mellom elite og publikum*, 2002) og Torill Julianne Bergers undersøkelse av lesevanene til videregående elever (*Litteratur – kult eller dølle greier?*, 2005). Ved å stille noen av de samme spørsmålene som i disse undersøkelsene kunne også resultatene sammenlignes.

² Se vedlegg 1: Spørreskjemaet.

svaralternativer gjør at respondentene selv ikke kan påvirke hvilke temaer som tas opp, og det er derfor avgjørende at spørsmålene og svaralternativene er dekkende. En intervjusituasjon kunne vært et alternativ, men enquête er mer effektive for å avdekke større tendenser. Med et felt i spørreskjemaet for kommentarer og spørsmål har jeg gitt mulighet til å kommentere temaer som ikke dekkes av mine spørsmål.

Spørreskjemaet er utformet uten graderingsspørsmål, altså slik at de ulike alternativene ikke må vektes i forhold til hverandre. Jeg har lagt stor vekt på at spørreskjemaet skulle kunne utfylles raskt, og at svaralternativene skulle være selvforklarende og lette å velge blant. Spørreskjemaet kan deles inn i fire: Spørsmål om bakgrunnsfaktorer, om lesevaner, om lesefellesskap og om personlige preferanser. Noen av spørsmålene berørte de samme områdene, og slik kunne de fungere som kontroll av andre svar. Et eksempel på dette er «Hvor ofte leser du bøker eller lytter til lydbøker på fritiden?» og «Omtrent hvor mange bøker har du lest så langt i 2010?» Svarene på disse spørsmålene nyanserer hverandre.

Et spørreskjema er lite fleksibelt når det først er sendt ut, og det er en risiko for at viktige spørsmål og svaralternativer blir uteglemt. Spørreskjemaet ble derfor testet av 20 «prøvekaniner» før det ble tatt i bruk, for å sikre at spørsmålene ble forstått. Forskjellen fra en tradisjonell postenquête var at skjemaet ble sendt ut via e-post og besvart via Internett. Skjemaet ble konstruert i Google Docs, en nettbasert tjeneste som samlet svarene i en matrise som kunne lastes ned og åpnes med Microsoft Excel. Å besvare spørreskjemaet krevde ikke passord, fordi det ikke fantes en oversikt over potensielle respondenter. Det ville dermed vært umulig å konstruere passord for hver enkelt bruker. Resultatmatrisen kunne bare behandles av skjemaets eier med innlogging og passord.³ Tomme og doble besvarelser ble annullert fortløpende.

I en vanlig postenquête finnes det ingen mulighet for å endre spørsmålene i skjemaet straks de er postlagt. Få timer etter at mitt spørreskjema var sendt ut, forsto jeg ved hjelp av de første svarene som kom inn at spørsmålet om utdanning gav svar som ikke kunne systematiseres. Det ble derfor, i samråd med veileder, satt inn en underoverskrift «Spesifiser grad og fag, gjerne også det som ikke er relevant for din nåværende stilling». Fordi denne endringen ble foretatt på et tidlig stadium, berørte den bare 1,8 prosent av respondentene. Problemene med dette spørsmålet viser noe av utfordringen ved et slikt spørreskjema: Fordi jeg ønsket et spørsmål som fanget opp flere variasjoner enn det ville gjort med svaralternativer, blir svarene vanskelige å tolke og kategorisere.

³ Veileder Marianne Egeland ble også gitt tilgang til å se matrisen, men kunne ikke redigere eller laste ned resultatene.

2.2 Utvalg

Med norsklærere menes i denne undersøkelsen norsklærere i videregående skole. Denne gruppen ble valgt fremfor lærere i grunnskolen fordi det i videregående kreves faglig spesialisering i litteratur og språk, og derfor har disse lærerne i løpet av studiene lest mye av den samme litteraturen og litteraturteorien. Norsklærere finnes også i høyskoler og på universiteter, men jeg ønsket et utvalg som besto av *mest mulig like* enheter (Hellevik 2002: 127), slik at det skulle bli lettere å se variasjoner, og valgte derfor norsklærere i videregående skole. Dermed blir alle norsklærere i videregående skole *enheter* i denne undersøkelsen, fordi det er disse jeg forsøker å si noe om.

Det totale antallet norsklærere i videregående skole utgjør det som kalles *det teoretiske universet* eller *populasjonen*. En studie av alle enhetene i et univers er ressurskrevende, og et *utvalg* kan studeres. For at utvalget skal ha gyldighet for enhetene som ikke er undersøkt, må det være *representativt*. For å kunne foreta et representativt utvalg på individnivå, må det settes opp en *universliste*, med andre ord en fortegnelse over samtlige enheter i det teoretiske universet (Hellevik 2002: 114–115). Det finnes ingen oversikt over norsklærere i videregående skole, og i denne oppgavens tidsrammer ville det vært for omfattende å utarbeide en slik liste. Jeg har foretatt beregninger, som det følger mer om nedenfor.

Fordi det ikke finnes en oversikt over norsklærere, har jeg foretatt en klyngeutvelging, der respondentene ikke ble valgt på grunnlag av individuelle egenskaper, men på grunn av det geografiske området de tilhører. Det er gjort punktnedslag i seks fylker: Nordland, Hordaland, Aust-Agder, Østfold, Akershus og Oppland. Disse fylkene ligger i ulike landsdeler, og inneholder både tett- og spredtbygde strøk. Jeg kontaktet alle videregående skoler, både offentlige og private, i de utvalgte fylkene. Som kontaktperson valgte jeg avdelingsansvarlig for norsk eller en studieinspektør, eller jeg sendte henvendelsen til skolens postmottak.⁴ Til sammen henvendte jeg meg til 124 skoler.

Selv om et spørreskjema sendes til et representativt utvalg, kan resultatene bli ugyldige om enkelte grupper unnlater å fylle ut skjemaet. Det er vanlig med postenquêter at mange ikke svarer, eller svarer med ufullstendige skjemaer (Hellevik 2002: 105). Fordi kontaktpersonen ved skolen ikke ble spurt om å gi bekreftelse på om e-posten var mottatt og videreformidlet, vet jeg ikke hvor mange lærere som har fått spørreskjemaet og unnlatt å svare. Skolene fikk ansvar for å

⁴ Skolenes hjemmesider inneholder alltid e-postadresse til postmottak, og på rundt halvparten av skolene fant jeg kontakthinformatjon til avdelingsansvarlig for norsk eller en studieinspektør.

videreformidle spørreskjemaet til norsklærerne ved skolen, og det kan være ulikt hvem de har valgt å distribuere skjemaet til, for eksempel kan de ha gitt skjemaet bare til fast ansatte.

Det finnes ikke statistikk over hvor mange som underviser i norsk i videregående skole. Et utgangspunkt for å kunne beregne tallet, er at det var om lag 25 000 lærere i videregående skole i Norge i 2008 (Raabe 2009: 27). Landslaget for norskundervisning – en interesseorganisasjon for alle som arbeider med norsk, har norskfaglig utdanning eller er under utdanning – har rundt 2000 medlemmer,⁵ men ikke alle norsklærere er medlem i LNU, og ikke alle medlemmene er lærere i videregående skole.

I oktober 2008 var det nær 186 600 elever i videregående skole (Raabe 2009: 22). For å skaffe et anslag over norsklærere undersøkte jeg seks skoler av ulik størrelse som på nettsidene sine oppgav hvilke fag lærerne underviste i. Jeg talte antall norsklærere og sammenlignet med elevtallet på skolen. Slik kom jeg frem til at det finnes rundt 55 elever per norsklærer. Forholdstallet er estimert for å kunne anslå at det finnes rundt 3300–3500 lærere som underviser i norsk i videregående skole. Det finnes trolig mellom 900 og 1000 norsklærere i fylkene jeg undersøkte, og jeg fikk svar fra 270. Det tilsvarer rundt 6–8 prosent av alle norsklærere i Norge, og det er derfor mulig å generalisere svarene.

2.3 Analyse av resultat

I analysen av resultatene er det på sin plass å vise en viss korrelasjon mellom ulike bakgrunnsvariabler og andre svar, og indikere årsakssammenhenger mellom disse. Sammenhengene bør likevel vurderes med forbehold. Det kan være bakenforliggende årsaker som skaper en effekt av sammenheng. En slik bakenforliggende årsak gjør at sammenhengen mellom to faktorer blir *spuriøs*, som betyr at sammenhengen ikke kan forklares med årsak–virkning på grunnlag av tallene vi kjenner.

Resultatene vil hovedsakelig bestå av uni- og bivariate analyser, det vil si at jeg sammenstiller én eller to variabler. Multivariate analyser, som brukes for å undersøke større sammenhenger, blir i liten grad foretatt, fordi slike analyser fordrer et særlig stort materiale.

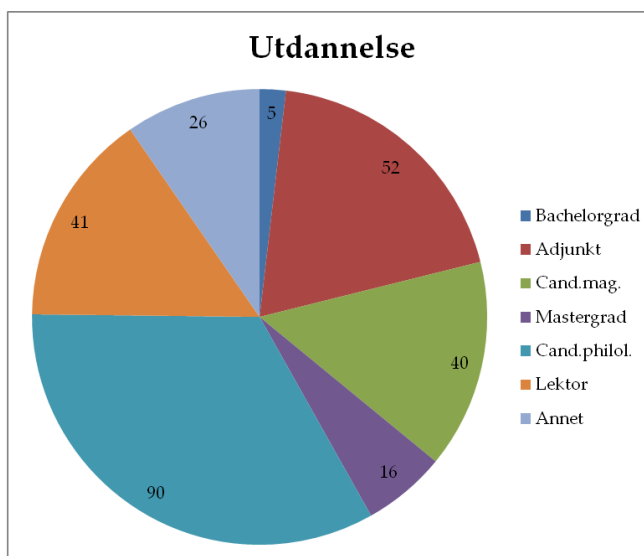
⁵ Opplysning i e-post fra daglig leder Kjersti Solbu, 11.11.2010.

3. HVEM ER NORSKLÆREREN?

Matildas frøken Honey har alltid elsket å lese, og derfor kan hun formidle leseglede til elevene sine. I denne undersøkelsen jakter jeg på den samme entusiasmen for faget hos norsklærere. For å kunne tolke de senere resultatene, er de faste variablene som blir presentert i dette kapittelet vesentlige, blant annet fordi utvalget ikke har en jevn kjønns- og aldersfordeling. Kapittelet gir også informasjon om lærernes bakgrunn.

3.1 Utdannelse

Resultatene viser at norsklærerne er høyt utdannet.⁶ To av tre adjunkter oppgir at de har tillegg eller opprykk. En fast stilling på en videregående skole fordrer relevant utdanning, og at respondentene er høyt utdannet er derfor naturlig. Det må samtidig tas høyde for at skjemaet ikke er blitt videreformidlet til lærere i vikarstillinger. NAVs Aa-register viser at

i 2008 hadde 8,4 prosent av alle lærerne i videregående skole ikke høyere utdanning, 65 prosent hadde lavere universitets-/høgskoleutdanning og 28 prosent hadde høyere (Raabe 2009: 27). Blant respondentene i denne undersøkelsen har en tredjedel cand.philol.-grad, og over halvparten har høyere universitets-/høgskoleutdanning.

Besvarelsene viste at så å si alle respondentene har høyere utdanning i flere fag enn norsk,⁷ og rundt en tredjedel utdanning i et annet fag på samme eller høyere nivå enn norsk. Spørsmålet hadde ikke svaralternativer, og gav dermed mulighet til å oppgi fag som ikke kreves for å bli norsklærer. Et vidt fagspekter ble oppgitt, hovedsakelig språkfag, historie- og samfunnsfag, religion, IKT og pedagogikk. Enkelte har utdanning innen matematikk, idrett, ledelse, husstell og eurytmi. Dette betyr at spørsmålet som denne oppgaven forsøker å besvare, «Hva leser norsklæreren?», også blir et spørsmål om hva historielæreren og gymnlæreren leser.

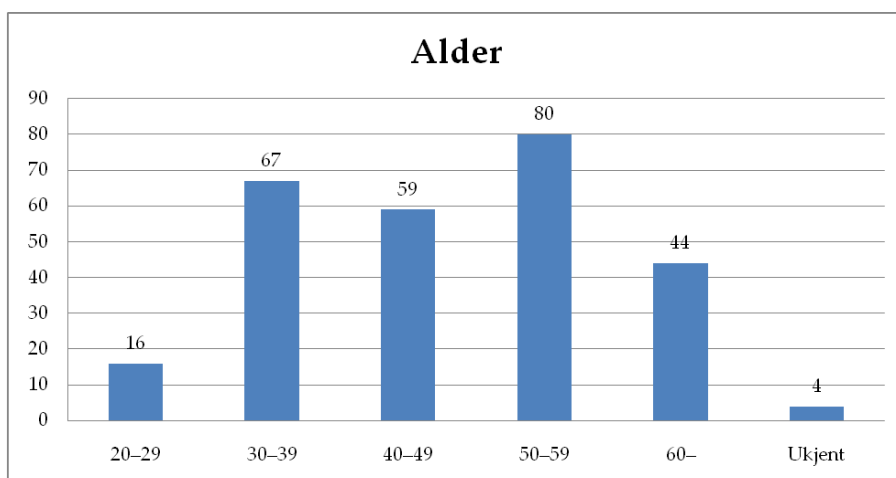
⁶ Jeg har tidligere nevnt problemet med å systematisere svarene på dette spørsmålet. De 10 prosent som sorteres under «Annet», har bare oppgitt grad («Master») eller fag («norsk, matte»). Det gir grunn til å tro at de kunne vært sortert i en av de andre kategoriene, og ikke at de mangler utdanning.

⁷ På grunn av ufullstendige svar er det umulig å si med sikkerhet hvor mange dette gjelder.

3.2 Kjønn, alder og undervisningsår

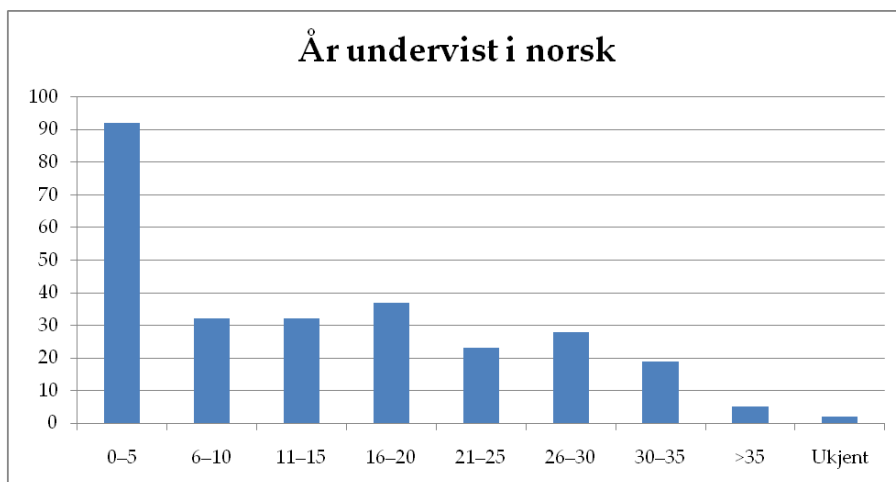
200 av 270 respondenter totalt er kvinner, og 63 er menn. Syv besvarte ikke spørsmålet om kjønn.

Kjønnsfordelingen er jevn uavhengig av alder.

Respondentenes alder er relativt jevnt fordelt, med en gjennomsnittsalder på 45–50 år.⁸ Statistikk fra 2008 viser at halvparten av lærerne i videregående skole er 50 år eller eldre, og én av seks er 60 år eller eldre (Raabe 2009: 27). I min undersøkelse er 47 prosent 50 år eller eldre, og én av seks er 60 år eller eldre. Av dette kan vi slutte at norsklærerne i undersøkelsen aldersmessig er representative for lærere i videregående skole.

Når gjennomsnittsalderen for norsklærere er 45–50 år, er det interessant å se at 34 prosent av lærerne har undervist i norsk i færre enn seks år.

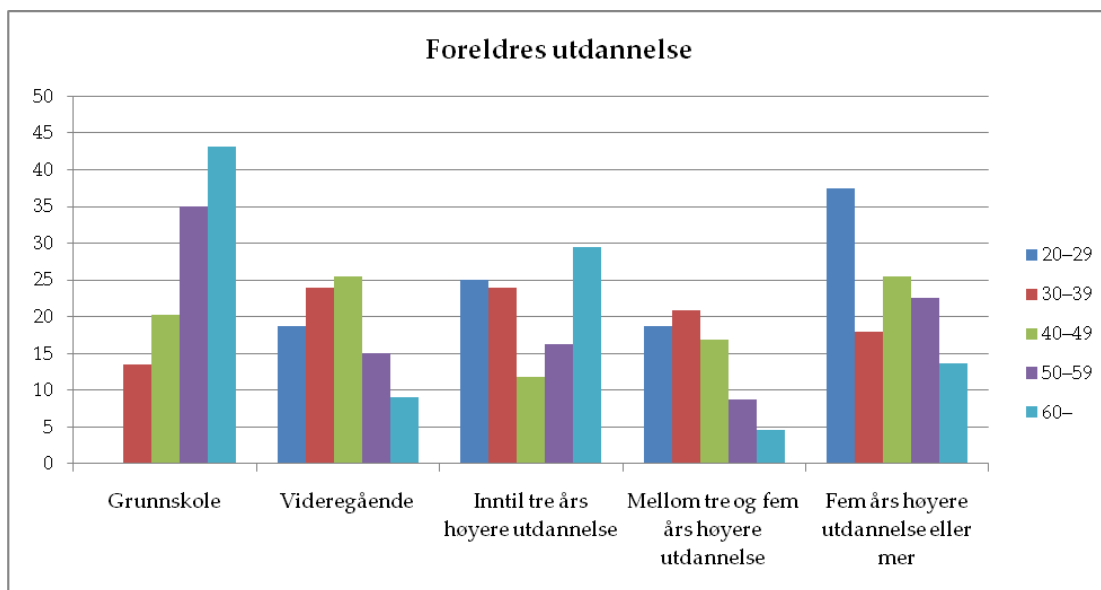
Til tross for at respondentene har relevant utdannelse for å undervise i norsk, tyder antall år i yrket på at det er uvanlig å forbli norsklærer hele sitt yrkesaktive liv. Mange er bekymret for lærerflukt fra faget. I et intervju forklarte Brita Bøyum, tillitsvalgt i Utdanningsforbundet, at

⁸ Norsklærere er tidligst ferdig utdannede som 24- og 25-åring, og det er derfor bare maksimalt fem årskull som inngår i kategorien 20–29 år. Tilsvarende er normert pensjonsalder 67 år, og det er færre årskull også i kategorien for dem over 60 år. Korrigert for antall årskull er det likevel fortsatt dobbelt så mange norsklærere i femtiårene som i tyveårene.

«Mange orker ikke å ha så mye norsk. Det er det mest arbeidskrevende faget i skolen.» (Aadland 2010) Noen av tallene kan forklares med andre faktorer enn yrkestrethet. 65 prosent av dem som har undervist i færre enn seks år, er under 40 år. Lang utdanning kan forklare noe av denne skjevheten mellom alder og antall år i norskfaget. Det er større kvinneandel blant dem som har undervist i færre enn seks år, og følgelig kan fødselspermisjoner gi utslag på en slik statistikk. De kan også ha undervist på ungdomsskole eller i andre fag i videregående.

3.3 Bakgrunn hjemmefra

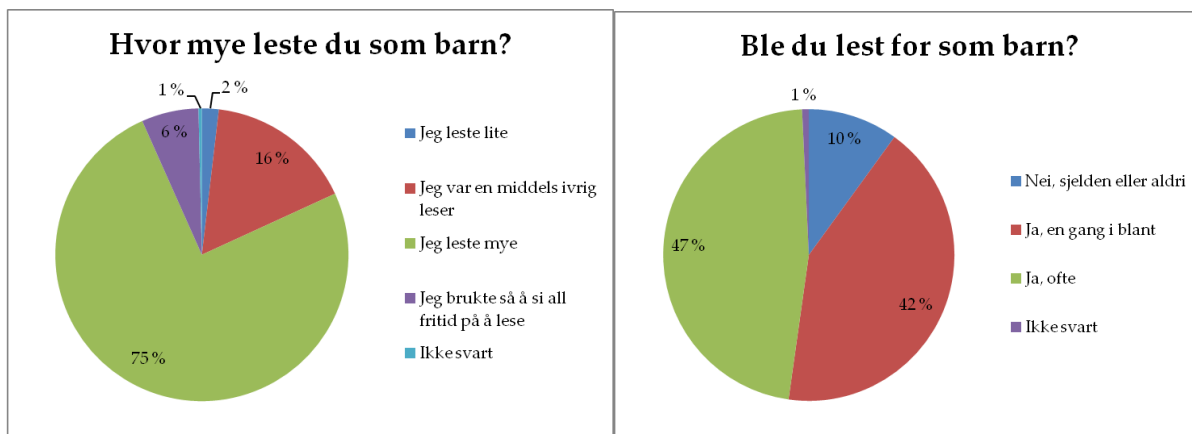
Høyere utdanning er ulikt fordelt i befolkningen, og tilbøyeligheten til å ta høyere utdanning øker med utdannelsesnivået til foreldrene (SSB 01.06.2010). Lærerne i denne undersøkelsen har høyere utdanning, og av dem har 56 prosent minst én forelder med høyere utdanning, og 44 prosent foreldre med høyeste utdanning inntil videregående skole. Aldersforskjellen er imidlertid markant. Høyere utdanning blir stadig vanligere, og ingen under 30 år har foreldre kun med grunnskole, mens dette gjelder 43 prosent av dem over 60 år.⁹

Lærerne gir uttrykk for å ha vært eksponert for og interessert i litteratur som barn. Bare 10 prosent oppgir at de sjelden eller aldri ble lest for som barn, og nesten halvparten ble ofte lest for. Det rår usikkerhet blant forskere om hvilken betydning høytlesing har på barns leseutvikling og leseinteresse,¹⁰ men høytlesing kan uansett være en indikator på at lærerne har vokst opp i et hjem der det er litteratur tilgjengelig, og hvor de ble oppfordret til å lese.

⁹ Tallene i grafen er gjengitt i prosentandel av aldersgruppen.

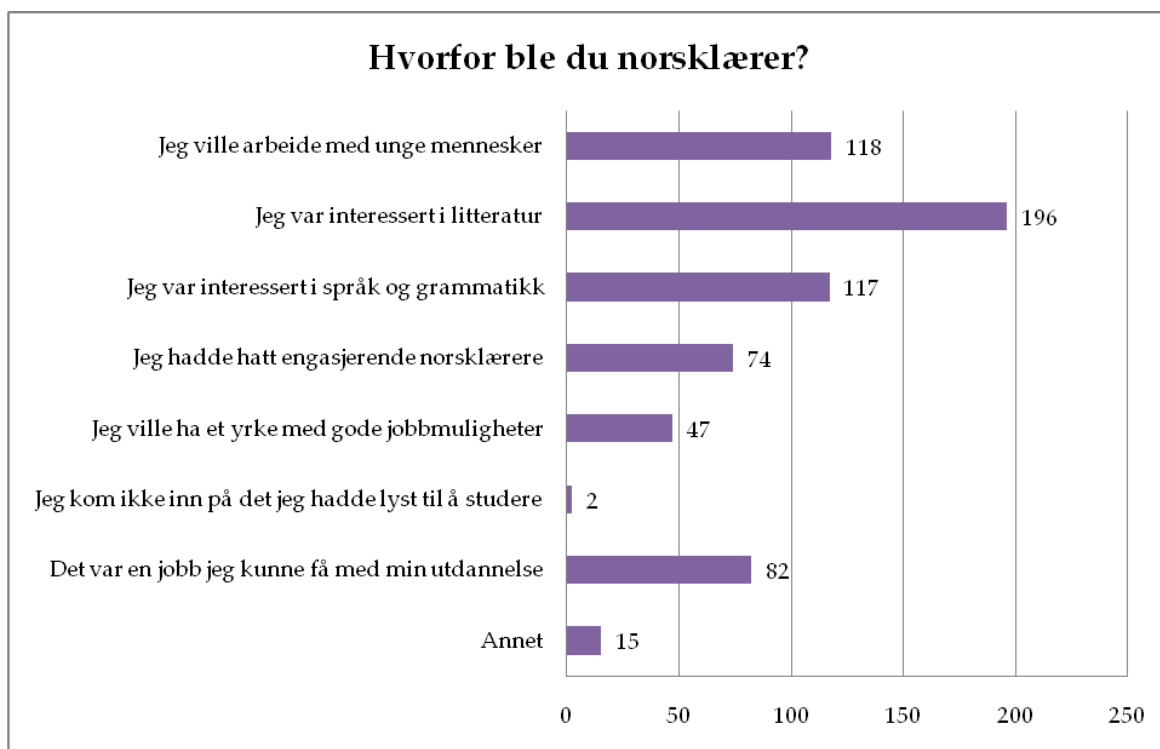
¹⁰ Mange avisartikler har proklamert at høytlesing gjør barn flinkere til å lese og faglig sterke. Professor Carsten Elbro ved Center for Læseforskning ved Københavns Universitet laget i 2010 en oversikt over undersøkelser om betydningen av høytlesing, og fant at det *er* sammenhenger, men de er svake (Mainz 2010). Han understreker at aktiviteten likevel er viktig, selv om den ikke «giver point på den nationale læsetestskala», fordi høytlesingen er en god sosialiseringsspross.

75 prosent oppgir at de leste mye som barn, og 6 prosent velger alternativet «Jeg brukte så å si all fritid på å lese». Norsklærernes oppfatning av at de var storlesere som barn henger sammen med hvordan de fremstiller seg i de andre svarene. Det «å være et lesende menneske» er viktig for mange.

3.4 Grunner for yrkesvalget

Det er nærmest umulig å begrunne hvorfor man har valgt den jobben man har i dag med bare én setning. Respondentene fikk mulighet til å hake av for inntil tre hovedårsaker til at ble norsklærere.¹¹ Svarene viser hvilke forventninger lærerne hadde til yrket, men vil også gjenspeile erfaringer de senere har gjort.

¹¹ Tre respondenter svarte ikke, 59 haket av for én grunn, 46 to, 152 tre, 8 fire, og 2 seks. Alle svarene er blitt tatt med.

73 prosent oppgir «Jeg var interessert i litteratur» som en av de viktigste årsakene til at de ble norsklærere, og dette er årsaken som hyppigst ble valgt. Det høye tallet tyder på at det å bli norsklærer oppfattes som et relevant valg hvis man er interessert i bøker. Litteraturinteressen er positiv med tanke på at de skal inspirere elevene til leselyst. Samtidig innebærer det å bli norsklærer en stor arbeidsbyrde i form av rettekunker og faglig oppdatering, og mange har ikke tid og overskudd til å lese. Nettopp det at så mange norsklærere velger yrket på grunn av litteraturinteresse, kan være en grunn til at de opplever det som et tap å ikke kunne lese så mye som de tidligere gjorde.¹²

Henholdsvis 44 og 43 prosent haket av for «Jeg ville arbeide med unge mennesker» og «Jeg var interessert i språk og grammatikk». De tre årsakene som oppgis av flest respondenter er relaterer til hverdagen som norsklærer. Norskundervisningen består av litteratur- og språkundervisning som gis til unge mennesker. De øvrige årsakene handler om andre forutsetninger.

30 prosent oppgav at de ble norsklærere fordi «Det var en jobb jeg kunne få med min utdanning». Spørsmålsstillingen er uklar, fordi alle respondentene har relevant utdanning for stillingen de har. Spørsmålet var ment å fange opp dem som hadde valgt andre utdanningsløp enn lektor eller cand.philol., og som i utgangspunktet kanskje ikke hadde tenkt å bli norsklærere. Ved ettersyn viste det seg at gruppen som hadde haket av for dette alternativet, var de mange med hovedfag i noe annet enn norsk, og med grunnfag eller mellomfag i norsk. Denne utdanningen skaper ikke automatisk en norsklærer, men de fleste lærere i videregående skole må undervise i minst to fag. Lærerne oppgir norsk som et fag som gjør det lettere å få fast lærerstilling enn andre fag.

Under andre svaralternativer oppgav tre norsklærere at de valgte norsk fordi de ville arbeide med spesialundervisning, og de mente at god undervisning i norskfaget er viktig for elever med lærevansker på alle klassetrinn.

De som haket av for «Jeg hadde hatt engasjerende norsklærere», alternativet som kommer på femteplass, haket i 47 prosent av tilfellene også av for «Jeg ville jobbe med unge mennesker». En slik sammenheng er positiv med tanke på rekrutteringen av nye lærere. De som har opplevd inspirerende norsklærere, ønsker selv å formidle opplevelsene videre til nye unge mennesker, og velger derfor å arbeide med undervisning.

¹² Se kapittel 7.4.

4. LESEVANER

I læreplanen for norsk står det at norskfaget skal «motivere til utvikling av lese- og skrive lyst og gode lese- og skrivevaner». Begrunnelsen for målsetningen er at lesing og skriving gjør barn i stand til å «utvikle tanker, utforske nye verdener og stå fram med egne meninger og vurderinger.» (Utdanningsdirektoratet 2010) Læreplanen spesifiserer ikke hva som kjennetegner gode lesevaner, men det er grunn til å tro at begrepet inkluderer regelmessig lesing og det å sette av tid til å lese en viss mengde bøker. Hvis læreren selv ikke leser, vil hun neppe være en inspirator for elevene skal lese mer. En kvinnelig informant i tredveårene kommenterer det å være forbilde slik:

Lesing kun som underholdning er vanskelig rett og slett fordi det krever ro. Jeg føler meg som et elendig forbilde ovenfor elevene, men etter å ha lest og rettet 60 stiler per uke er det siste jeg har lyst til når helga kommer å lese mer.

Med ideen om læreren som forbilde har jeg undersøkt norsklærernes lesevaner. Lesefrekvensen og lesemengden er vesentlig for å forstå hvilken rolle lesing spiller i respondentenes hverdag.

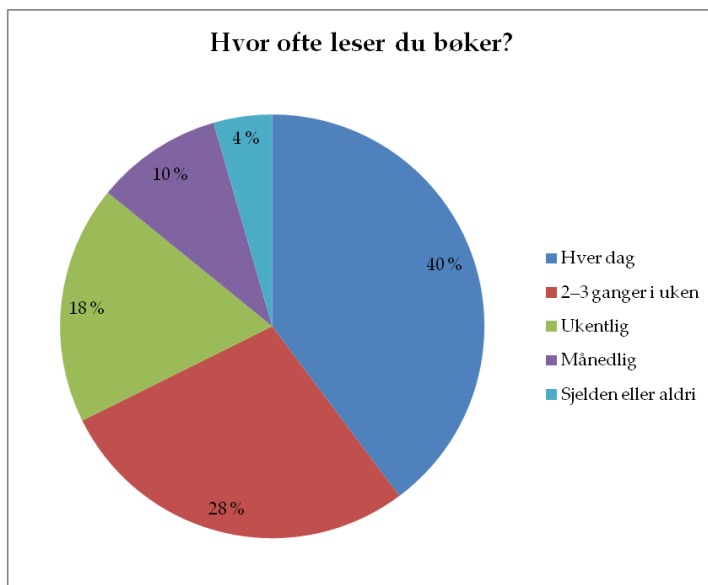
4.1 Lesemengde

86 prosent oppgir at de leser minst én gang i uken. Dette er mer enn befolkningen som helhet, der 74 prosent oppgir å lese minst én dag i uken (Bokundersøkelsen 2010).

Norsklærere leser mye, og for en del respondenter er det å lese rett og slett en vesentlig del av livet. En mannlig lærer i femtiårene skriver «Jeg har som regel at jeg har en bok liggende på

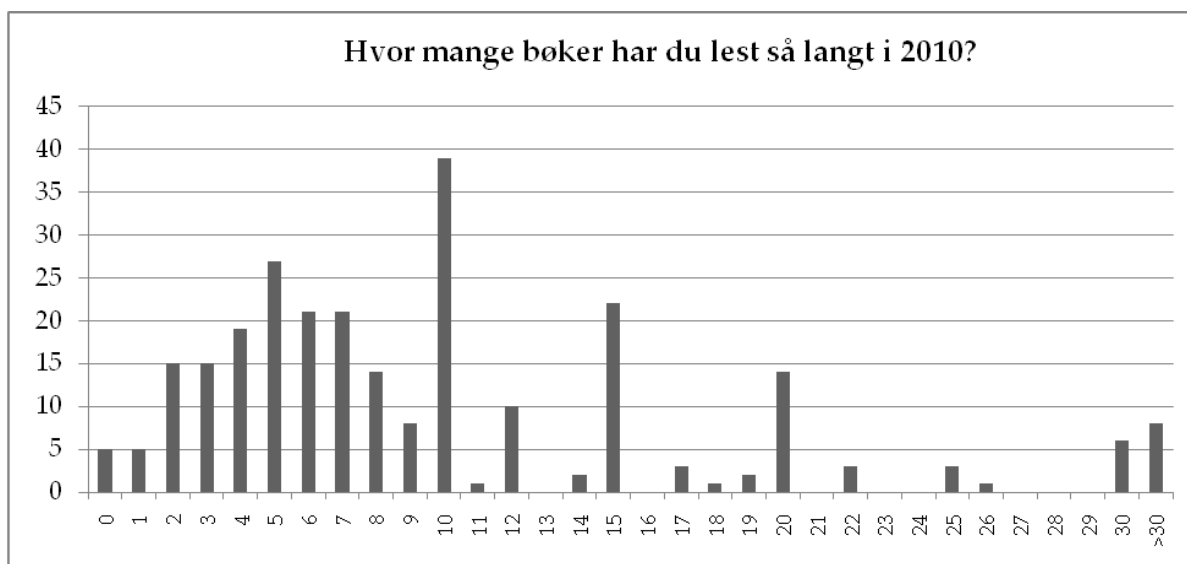
kjøkkenbordet og har som mål å lese 15 minutter etter et måltid som dessert på en måte.»

Flere påpeker at lærere tvinges til å lese i perioder, og da særlig i sommer- og juleferien. På tidspunktet spørreskjemaet ble besvart, hadde det nylig vært påskeferie, noe som kan forklare det høye antallet krimbøker som ble oppgitt. Det er likevel ingen som trekker frem påskeferien som et tidspunkt det leses spesielt mye.

Respondentene ble spurt om omtrent hvor mange bøker de hadde lest siden nyttår på det tidspunktet de fylte ut skjemaet. Siden svarene ble gitt over en viss tidsperiode,¹³ vil de ikke være nøyaktige, men gir en indikasjon på hvor mange bøker som blir lest. Fordi lærerne etter sigende er periodelesere, ville det månedlige gjennomsnittet sannsynligvis vært høyere hvis spørreskjemaet hadde blitt sendt ut etter sommerferien.

Besvarelsene var i stor grad antagelser. Rundt ti prosent oppgav et intervall,¹⁴ og like mange satte et spørsmålstegn etter tallet de oppgav. Det vanskelige med å angi hvor mange bøker man har lest, kan ha sammenheng med flere faktorer. Spørsmålet inkluderte både av sakprosa og skjønnlitteratur, selv om det ikke ble spesifisert. Det ble heller ikke satt skille mellom hva som leses privat, og hva som leses i forbindelse med arbeidet, fordi grensen mellom arenaene ikke er klar. Disse faktorene kan ha blitt oppfattet ulikt, slik at det neppe bør legges for mye vekt på tallene.

Statistisk sett bør antallet bøker fordele seg jevnt blant de 265 respondentene.¹⁵ Som vi ser av grafen, er det likevel enkelte tall som går igjen i materialet. 39 oppgir å ha lest ti bøker – bare én oppgir elleve bøker. Tilsvarende har bare to norsklærere oppgitt 14 eller 16, mens 22 har oppgitt 15 bøker. Det tyder på at de gir anslag. Fordi det er forventet at norsklærere leser, kan det nok tenkes at lærerne heller overdriver enn underdriver hvis de ikke husker nøyaktig.

Til sammen oppgir de 265 respondentene å ha lest 2732 bøker fra nyttår til tidspunktet for gjennomføringen av undersøkelsen, som gir et gjennomsnitt på 10,3 bøker per respondent. Med jevn lesing betyr dette at norsklærerne leser rundt 30 bøker i året. På landsbasis leser 40 prosent

¹³ Undersøkelsen ble besvart mellom 4. mai og 4. august 2010. 90 prosent av besvarelsene kom inn i løpet av de første to ukene i mai.

¹⁴ Intervaller ble regnet av gjennomsnittet, slik at «10–15» ble notert som 12,5.

¹⁵ Fem svarte blankt på dette spørsmålet.

av nordmenn flere enn ti bøker i året, og 13 prosent leser flere enn 30 bøker i året (Bokundersøkelsen 2010). Norsk lærerne som gruppe er derfor blant dem som leser mest.

Det er enkeltpersoner som trekker statistikken opp: Medianen er 8, og typetallet 10. Femti prosent har lest mellom fem og ti bøker, og 22 prosent har lest færre enn fem bøker. 28 prosent har lest flere enn ti bøker på fire måneder i 2010. Den kvinnelige læreren i førtiårene som oppgir å ha lest 60 bøker på fire måneder, begrunner det slik: «Jeg leser mye barnelitteratur fordi jeg har tvillinger på fire år og en datter på to, som alle vil ha godnatthistorier hver kveld. Derfor har jeg også lest ganske mange bøker hittil i år.»

Av nordmenn generelt er det syv prosent som ikke har lest en bok i løpet av året 2009 (Bokundersøkelsen 2010). Kun fem av norsklærerne i min undersøkelse oppgir at de ikke har lest noen bøker i 2010. De lar gjerne svaret følges av en begrunnelse, hvor de skriver at lite lesing ikke er representativt for dem. De ønsker å fremstå som boklesere, og vil derfor forklare seg når det ikke blir slik. Ettersom de som har lest lite har en forventning om at de burde lese, kan dette tyde på at norsklærerne generelt oppgir å ha lest for mange bøker heller enn for få. Imidlertid stemmer svarene overens med hvor ofte de oppgir at de leser. De som leser hver dag, har lest flere bøker enn de som leser ukentlig.

4.2 Ulike typer bøker

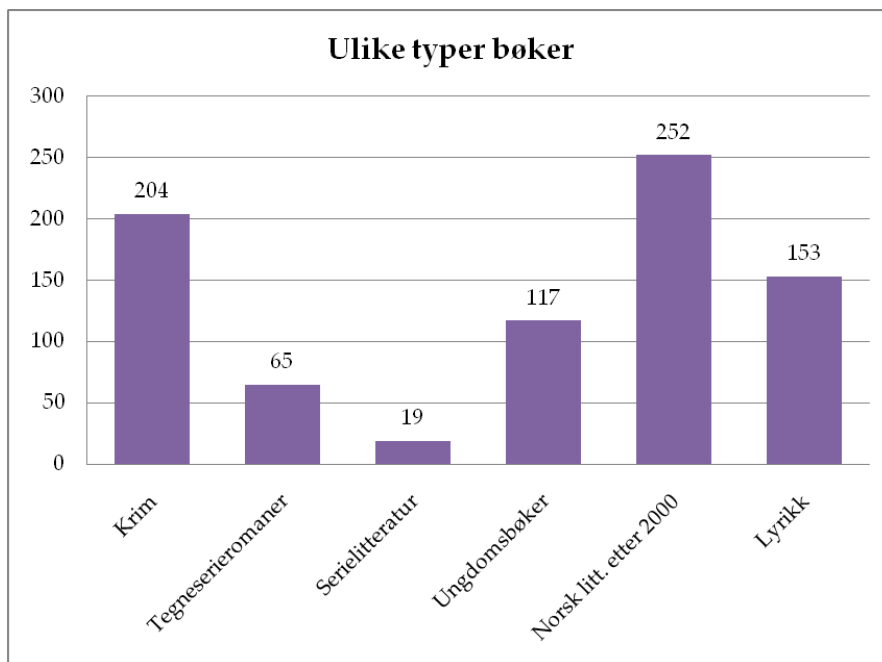
Hvis det er vanskelig å få tid til å lese, kan en leser ende opp med å velge bøker i enkelte sjangre og stiler, som leseren kjenner til og er komfortabel med. Før undersøkelsen ble gjennomført, hadde jeg en hypotese om at norsklærere brukte mye tid på klassikere, og derfor ikke fikk med seg så mye samtidslitteratur. En kvinnelig informant i førtiårene kommenterte også skjemaet og sa at hun leste «lite moderne samtidslitteratur. For mye fokus på dokumentering i yrket gjør at 'lesetiden' og engasjementet lider.»

Respondentene ble spurt om de leste bøker i enkelte sjangre og kategorier.¹⁶ Svaralternativene var ikke ment til å favne alle bøker, men representerte noen felt jeg var interessert i å finne ut mer om. Å hake av for få eller ingen alternativer betyr derfor ikke at man leser lite.

Antagelsen om at norsklærere bare leser klassikere, ble kraftig tilbakevist. Mer enn noe annet hadde de lest norsk litteratur utgitt etter 2000. Svarene gjenspeiles også når respondentene oppgir hvilke bøker de leste sist. Bare 18 av 270 respondenter hadde ikke haket av for at de hadde

¹⁶ Respondentene hadde mulighet til å hake av for om de hadde lest krim, tegneserieromaner, serielitteratur (som Kongsdøtrene- og Sønnavind-serien), ungdomsbøker, norsk litteratur etter 2000 og lyrikk i løpet av de siste to årene.

lest norsk litteratur utgitt etter 2000.¹⁷ Grafen viser at norsklærerne ikke bare holder seg til en sjanger.

75 prosent hadde lest krimlitteratur i løpet av de siste to årene, og det viser at lærere leser bøker for underholdning og avslapning. Men bare syv prosent har lest serielitteratur (som Sønnavind- eller Kongsdøtrene-serien) i samme periode. Dette er litteratur som kjøpes i kiosk og dagligvarehandel, og den distribueres i andre kretsløp enn bøkene som anmeldes i dagspressen og skaper debatt. De som har lest serielitteratur, leser også mye annet. En kvinnelig lærer i tredveårene forklarer det slik: «Jeg leser fast Sønnavind-serien til Ingulstad. Dette er ikke 'høylitteratur', men avslappende.» Av de 19 som oppgir å ha lest serielitteratur, er det tre menn, altså 15 prosent. Det er 23 prosent menn i undersøkelsen, og det betyr at serielitteratur leses mest av de kvinnelige respondentene. De som har lest serielitteratur er jevnt fordelt på alderstrinnene. Én er under 30 år.

To av svaralternativene beskriver bøker som ofte knyttes til yngre lesere, nemlig tegneserieromaner og ungdomsbøker. 24 prosent hadde lest tegneserieromaner, og 43 prosent ungdomsbøker. Litt overraskende er det kanskje at de som haker av for disse alternativene, ikke er gjennomsnittlig yngre enn gruppen som helhet. Det kan tyde på at norsklærerne søker å holde seg oppdatert på det elevene deres er opptatt av, men også at de er bredt interessert. Tegneserier har tradisjonelt hatt mannlige lesere, men det er ikke overvekt verken av kvinner eller menn av

¹⁷ Imidlertid oppgav halvparten av dem bøker i denne kategorien der de skulle spesifisere hvilke to bøker de hadde lest sist. Det betyr at betegnelsen er misforstått, og de anser for eksempel Gert Nygårdshaug som underholdningslitteratur fremfor «samtidslitteratur».

dem som leser tegneserier. Samtidig kommer ikke interessen for ungdomsbøker og tegneserieromaner til syne når respondentene skal oppgi hvilke bøker de leste sist, noe som kan tyde på at lesingen i større grad gjelder enkelttitler enn sjangeren som helhet. Norsklærerne arbeider med unge mennesker, og mange lærere ønsker nok å ha lest ungdomsbøker for å vite hva elevene er opptatt av.

De som oppgav at de hadde lest lyrikk i løpet av de siste to årene, skiller seg for øvrig ikke signifikant fra gruppen i alder og kjønn, selv om det er noen flere menn enn gjennomsnittet som har lest lyrikk. Alt i alt viser denne opptellingen at bakgrunnsfaktorene alder og kjønn har lite å si for hvilke sjangre og typer bøker man har lest. Som vi skal se i neste avsnitt, er det likevel romansjangeren som dominerer lesingen.

4.3 Bøkene som blir lest

Respondentene ble bedt om å fortelle hvilke to bøker de leste sist.¹⁸ Spørsmålet oppfordret til presise svar, og angikk så nær fortid at hukommelsen ikke skulle være et hinder. Ved å be om to bøker fikk lærerne muligheten til å nyansere bildet de gav av seg selv. Hvis de bare skulle oppgi én bok, ville sannsynligheten vært større for at respondenten kunne ønske å pynte på svaret dersom den boken han sist hadde lest var en tittel han ikke ville være bekjent av. Flere lærere oppgav svært ulike bøker hva angår stil og sjanger, og det kan tyde på at statistikken ble mer nyansert med muligheten for å oppgi to titler.

De fleste oppgav tittel og forfatter, slik at svarene enkelt kunne sorteres i en matrise der jeg også inkluderte bokens opprinnelige språk, utgivelsesår og sjanger. Enkelte oppgav bøker det viste seg vanskelig å plassere og klassifisere, enten fordi de ikke husket tittelen eller oppfattet det unødvendig å spesifisere hva de hadde lest. I en del tilfeller ble titler og temaer blandet sammen, og jeg har tolket disse svarene etter beste skjønn for å kunne beholde titlene i matrisen, slik at de kan regnes med i statistikken.¹⁹ Totalt ble 350 forskjellige titler nevnt, og fordi noen ble oppgitt av flere respondenter, inneholder matrisen 521 lesninger.²⁰ Noen bøker skilte seg ut som særlig populære blant norsklærerne våren 2010.

¹⁸ Fullstendig liste over alle bøkene som sist ble lest finnes i vedlegg 3, Liste over alle sist leste bøker.

¹⁹ Svarene er beholdt hvis de inneholdt informasjon til minst to kolonner (Forfatter, Tittel, Utgivelsesår, Språk, Sjanger). Dette har gitt flere noteringer å «Camilla Läckberg. –. –. Svensk. Krim». Et beskrivende svar som «Gammal reiseskildring fra Oceania, spekka med raseteoriar», måtte dessverre annulleres, fordi jeg ikke hadde språk, utgivelsesår, forfatter eller tittel. Skrivefeil er konsekvent rettet, som variasjoner over Arto Paasilinna og *La meg synge deg stille sanger*. Noteringer som har skapt spesielt mye hodebry: «Camilla Läckberg: På flukt» har jeg tolket til «Liza Marklund: *På flukt* (1997)». «Nobel-utdelinga, krim» er tolket til «Ingeborg Dybvig: *Nobel-mysteriet* (2010)». «Nederlandsk historiker: Europas historie på 1990-tallet» er tolket til «Geert Mak: *Europa, en reise gjennom det 20. århundret* (2008)».

²⁰ 1 person svarte ikke. 3 hadde upresise svar («Husker ikke»/«Fagbøker»). 11 respondenter hadde ett presist svar (Eksempler på upresise svar: «Skam», «Bok om zen», «Vannæret»). 270 respondenter innebærer maksimalt 540 svar. Jeg noterte 521.

De mest leste bøkene våren 2010						
Forfatter	Tittel	Ganger nevnt	Årstall	Språk	Sjanger	
Karl Ove Knausgård	<i>Min kamp 1</i>	25	2009	Norsk	Roman	
Karl Ove Knausgård	<i>Min kamp 2</i>	15	2009	Norsk	Roman	
Karl Ove Knausgård	<i>Min kamp 4</i>	12	2010	Norsk	Roman	
Karl Ove Knausgård	<i>Min kamp 3</i>	8	2009	Norsk	Roman	
Roy Jacobsen	<i>Vidunderbarn</i>	8	2009	Norsk	Roman	
Sofi Oksanen	<i>Utreenskning</i>	8	2010	Finsk	Roman	
Jo Nesbø	<i>Panserhjerte</i>	7	2009	Norsk	Krim	
Karl Ove Knausgård	<i>Min kamp</i>	6	2009	Norsk	Roman	
Kjartan Fløgstad	<i>Grense Jakobselv</i>	6	2009	Norsk	Roman	
Tomas Espedal	<i>Imot kunsten</i>	6	2009	Norsk	Roman	
Victoria Hislop	<i>Øya</i>	6	2007	Engelsk	Roman	
Per Petterson	<i>Jeg forbanner tidens elv</i>	5	2008	Norsk	Roman	
Uwe Tellkamp	<i>Tårnet</i>	5	2009	Tysk	Roman	
Cecilia Samartin	<i>Drømmehjerte</i>	4	2008	Engelsk	Roman	
Herbjørg Wassmo	<i>Hundre år</i>	4	2010	Norsk	Roman	
Kader Abdolah	<i>Huset ved moskeen</i>	4	2007	Nederlandsk	Roman	
Per Petterson	<i>Ut og stjele hester</i>	4	2003	Norsk	Roman	

Denne listen viser titlene som flest lærere oppgav som bøkene de sist leste. Ikke overraskende er det Karl Ove Knausgårds Min kamp-serie som topper listen. Serien har fått bred pressedekning og er omdiskutert. Fem av bøkene er på Bokhandlerforeningens liste over de ti bøkene som har solgt best i 2010 (Kleve 2010), og den første boken topper bibliotekenes utlånsliste fra og med april og ut året.

Lærernes lesing, slik den kommer til syne på denne listen, har nær sammenheng med de bøkene som var mest utlånt ved norske folkebiblioteker i mai 2010. Utlånsstatistikken toppes av *Min kamp 1* (9043 utlån). Den neste boken på utlånsstatistikken er *Harry Potter og fangen fra Azkaban* (6635 utlån), tredjeplassen er *Panserhjerte* (6521) fulgt av *Vidunderbarn*, Karin Fossums *Varsleren*, *Hundre år* og Victoria Hislops *Hjemkomsten* og *Øya* (Bibliotek-Systemer 2010). Sofi Oksanen, Kjartan Fløgstad, Tomas Espedal, Per Petterson og Uwe Tellkamps bøker, som alle er prisbelønte og som minst fire lærere oppgir som en av bøkene de leste sist, opptrer ikke på folkebibliotekenes utlånsstatistikk. Utlånsstatistikken kan gi en pekepinn på hva nordmenn flest leser. Den inneholder langt mer krimlitteratur enn norsklærerne oppgir.

Et annet interessant trekk ved bøkene som sist ble lest, er at de er nye. 73 prosent av de 250 skjønnlitterære bøkene som oppgis, er utgitt i 2000 eller senere, og 30 prosent er utgitt enten i 2009 eller 2010.²¹ Disse bøkene leses av flere: Av de 521 noteringene er hele 45 prosent utgitt

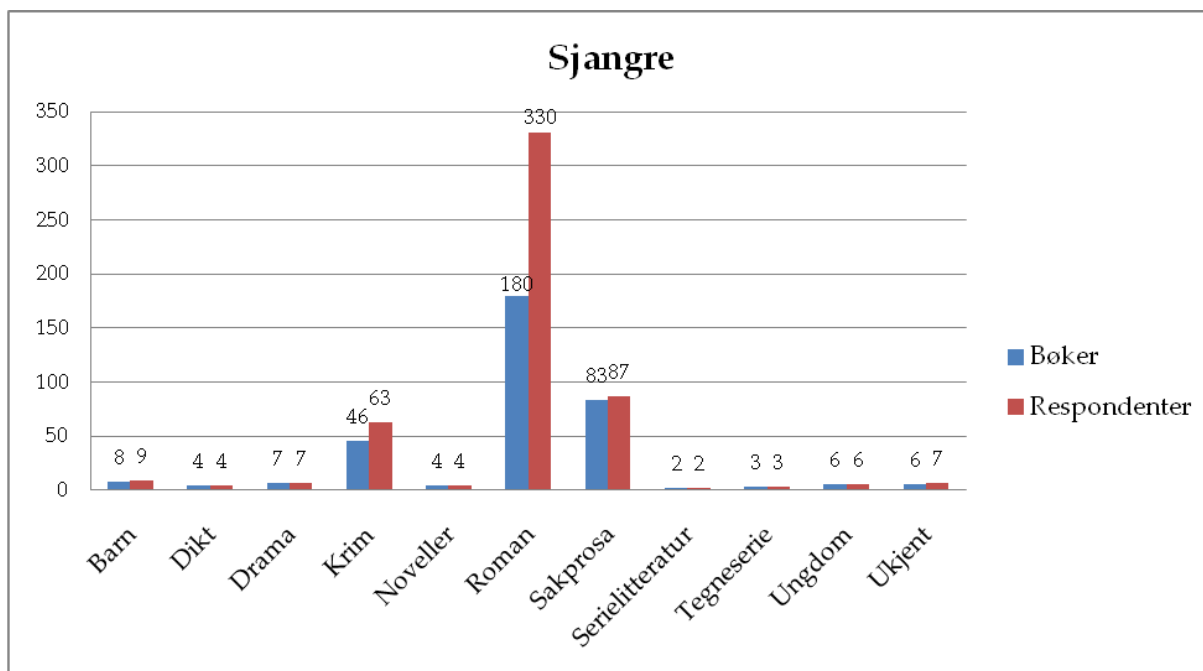
²¹ Jeg har brukt årstallet først kom ut på originalspråket, og i enkelte tilfeller årstallet boken ble tilgjengelig på norsk eller engelsk. Listen var ikke et bibliografisk arbeid, men adekvat for min bruk.

enten i 2009 eller 2010. Også når Karl Ove Knausgårds bøker holdes utenfor, er det flere titler utgitt de siste to årene enn andre år.

Topplisten over bøkene som ble lest sist viser videre at lærerne leser flest bøker av mannlige forfattere, selv om Sofi Oksanen, Victoria Hislop, Cecilia Samartin og Herbjørg Wassmo tilsvarer en tredjedel av forfatterne på listen. Sigrid Undset, som er den kvinnelige forfatteren som flest norsklærere nevner som sin favorittforfatter, er det imidlertid ingen som har lest sist. Klassikerne blir hyppigere nevnt som favoritter enn som sist leste.

Å lage en lettfattelig oversikt over alle de 350 bøkene som er nevnt, er så å si umulig. Denne oppgavens omfang gjør det umulig å presentere og analysere hvert svar, og bøkene er derfor sortert i kategorier. For å kunne gjøre dette, er skjønnlitteraturen og sakprosaen analysert hver for seg, fordi kategorier som sjanger, forfatterens kjønn og utgivelsesår er aktuelt på ulike måter i forståelsen av skjønnlitteraturllesingen og sakprosalesingen. Sakprosaen er analysert tematisk, men det er for omfattende å undersøke temaet for alle de skjønnlitterære bøkene i materialet.

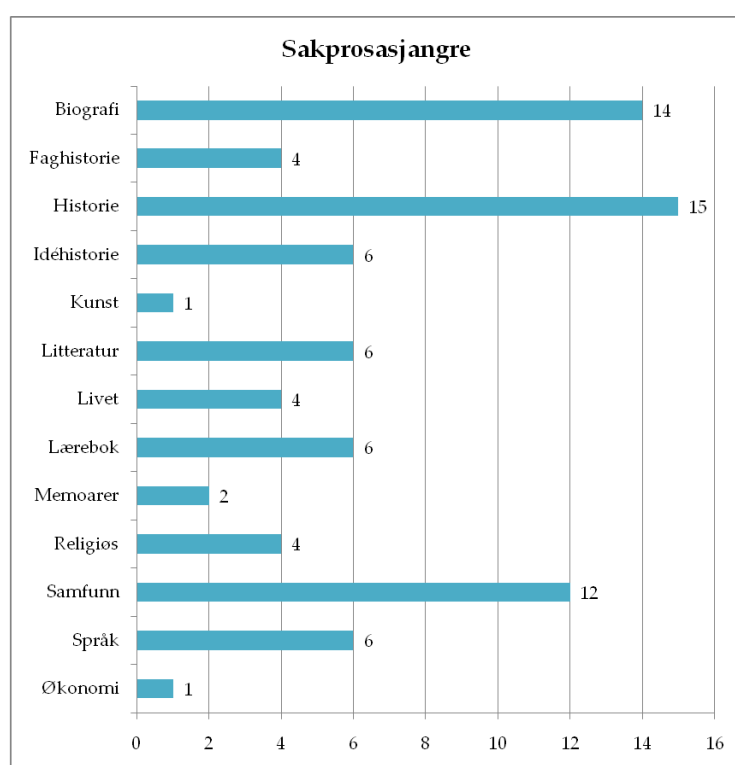
Sakprosatitler er ikke til stede på topplisten over de bøkene som ble lest sist. Likevel er en fjerdedel av bøkene som sist ble lest sakprosa, men valg av bøker er mer spredt enn når det gjelder skjønnlitteratur. Krimleserne sprer seg også på flere titler, og topplisten gir derfor ikke et riktig bilde av alle bøkene som er lest med hensyn til sjangervariasjon.

Romanene dominerer lesingen. Krimbøkene og barne- og ungdomslitteraturen som her er skilt ut som egne sjangre, er også romaner. 74 prosent av titlene som ble oppgitt, var skjønnlitteratur, 24 prosent var sakprosa og 2 prosent ukjent. De blå søylene viser hvor mange titler som nevnes

innen hver sjanger, mens den røde søylen viser hvor mange respondenter som har oppgitt en tittel i den respektive sjangeren. Søylen for sakprosa er relativt jevne, noe som betyr at de leser forskjellige titler. Bestselgere i bokklubber og bokhandler er ofte romaner, og flere leser de samme romanene. Slik blir den skjønnlitterære andelen større når det gjelder lesninger sammenlignet med verk.

Fordi det ikke ble spesifisert at «Hvilke to bøker leste du sist?» også inkluderte sakprosa, kan enkelte ha oppfattet spørsmålet til å handle utelukkende om skjønnlitteratur, og sakprosaen kan derfor være underrepresentert. Til tross for dette er det grunn til å tro at søylene gir et godt bilde av gjennomsnittet av sjangerne norsklærere i videregående skole leste våren 2010.

Sakprosaen som blir lest følger de samme tendensene som skjønnlitteraturen: Den er av nyere dato, den skrives av menn, og den kommer fra den vestlige kulturkretsen. 73 av de 81 sakprosatitlene er opprinnelig utgitt på norsk eller engelsk. Likevel er sakprosaen kjennetegnet av *sak*, og det er derfor etter min oppfatning mindre interessant å foreta en inndeling etter forfatterens kjønn, bokens originalspråk og utgivelsesår.

Sakprosa-bøkene i materialet spenner vidt, fra lærebøker som lærerne skal bruke i undervisningen, via biografier og religiøs litteratur til populærvitenskap og selvhjelpsbøker. Bøkene behandler ulike fagfelt, men særlig aktuelt er temaer innen humaniora og samfunnsvitenskapene. Vi ser av grafen at det er biografier og bøkene om historie som flest respondenter har lest sist. Tre av fire biografier handler om kjente norske personer, og åtte av titlene er forfatterbiografier. Av historiebøkene handler halvparten om andre verdenskrig.

5. LESEPREFERANSER

Våren 2006 ble 421 studenter som utdannet seg til svensklærere, spurt om sine lesevaner og synet på lesing av skjønnlitteratur i skolen. Resultatene viste at «studenterna läser huvudsakligen litteratur med västerlandsk ursprung, även om enstaka undantag finns (...). Man läser mycket deckare och thrillers, en hel del ungdomsböcker och sagor.» (Petersson 2009: 24) Det viste seg også at studentene som skal undervise på gymnas, leser mer enn dem som skal undervise på lavere klassetrinn. I Sverige har det vært flere slike undersøkelser på personlige preferanser blant lærerstudenter og lærere.

Lars Brink har undersøkt svensklærere i grunnskolen, og funnet at deres leseopplevelser som barn har minst like mye å si som utdannelsen for tekstvalget de gjør i skolen (Brink 2009: 48). Det er ikke grunn til å tro at situasjonen er annerledes i Norge. For å forstå hvordan norsklærerne forholder seg til kanon og utvelgelse av tekster er det nødvendig å vite hvilken litteratur de foretrekker. Jeg har undersøkt hvilke bøker og forfattere norsklærere liker, og faktorer som preferansene kan ha sammenheng med.

5.1 Foretrukne forfattere

Respondentene fikk mulighet til å oppgi inntil tre forfattere og/eller bøker de setter pris på. Å oppgi favorittforfattere og -bøker er selvfølgelig vanskelig, og mange har oppgitt navn og titler med en viss ambivalens, som kvinnen som skriver «umogleg å velja berre tre bøker/forfattarar. Det finst forfattarar og bøker for alle høve.» Det vanskelige spørsmålet ble likevel stilt for å undersøke om det finnes forfattere som er spesielt godt likt av norsklærere. Slik kan også sammenhengen mellom lærernes preferanser og det som undervises i skolen undersøkes.

Bare 18 av 270 respondenter unnlot å svare på spørsmålet om foretrukne forfattere.²² Spørsmålet var undersøkelsens siste, og er følgelig det som må antas å bli kuttet ut på grunn av eventuell tidsnød. Til sammen ble 247 forfatternavn oppgitt, og i tillegg oppgav tre personer *Bibelen* og *Soga om Gunnlaug Ormstunge*. Med disse svarene lå veien åpen for å lage en popularisert toppliste. Der verktitler er oppgitt, blir det notert under forfatter. De fleste har oppgitt forfatternavn på spørsmålet, og med sortering under forfatternavn fremfor enkeltverk blir det mulig å se sammenhengen i svarene.

²² 213 respondenter oppgav tre forfattere slik de ble oppfordret til, 30 én eller to. 8 respondenter oppgav flere forfattere/verk enn tre. Jeg har tatt med de 5 som oppgav fire og de 2 som oppgav fem. De to som oppgav henholdsvis seks og ni delte selv listen sin, og jeg tok derfor de tre som ble oppgitt først. Dermed skal ikke enkelte respondents svar telle for mye i forhold til andre.

Foretrukne forfattere					
Navn	Ganger nevnt	Kjønn	Nasjonalitet	Fødselsår	
Knut Hamsun	50	Mann	Norsk	1859	
Dag Solstad	25	Mann	Norsk	1941	
Jo Nesbø	20	Mann	Norsk	1960	
Karl Ove Knausgård	19	Mann	Norsk	1968	
Lars Saabye Christensen	16	Mann	Norsk	1953	
Roy Jacobsen	16	Mann	Norsk	1954	
Sigrid Undset	14	Kvinne	Norsk	1882	
Kjartan Fløgstad	14	Mann	Norsk	1944	
Per Petterson	14	Mann	Norsk	1952	
Henrik Ibsen	13	Mann	Norsk	1828	
John Irving	11	Mann	Amerikansk	1942	
Tarjei Vesaas	10	Mann	Norsk	1897	
Frøde Grytten	10	Mann	Norsk	1960	
Stieg Larsson	10	Mann	Svensk	1954	
Hanne Ørstavik	9	Kvinne	Norsk	1969	
Agnar Mykle	9	Mann	Norsk	1915	
Anna Gavalda	8	Kvinne	Fransk	1970	
Erlend Loe	8	Mann	Norsk	1969	
Henning Mankell	8	Mann	Svensk	1948	
Toni Morrison	7	Kvinne	Amerikansk	1931	
Isabel Allende	7	Kvinne	Chilensk	1942	
Camilla Läckberg	7	Kvinne	Svensk	1974	
Arto Paasilinna	7	Mann	Finsk	1942	
Haruki Murakami	7	Mann	Japansk	1949	

Seks respondenter oppgir Gunnhild Øyehaug, Alice Munro, Amalie Skram, Herbjørg Wassmo, Karin Fossum, Olav H. Hauge, Jens Bjørneboe og Jon Fosse. Fem respondenter oppgir Khaled Hosseini, Doris Lessing, Cecilia Samartin, Arne Garborg, Olav Duun, Kjell Askildsen, Ragnar Hovland, Jan Kjærstad, Tomas Espedal, Carl Frode Tiller og Leo Tolstoj.²³

Forfatterne som oppgis av flest norsklærere er i liten grad modernister eller stilmessig eksperimentelle, og skriver stort sett romaner. 10 av de 43 forfatterne skriver på (eller er oversatt til) nynorsk.

Det er særlig Knut Hamsuns forfatterskap som utpeker seg i materialet. Hamsuns bøker regnes blant som klassisk norske litteratur, og ulike titler er oppgitt som favoritter: Både *Pan*, *Sult*, *Victoria*, August-trilogien og *Markens grøde*. Respondentene kunne begrunne svarene hvis de ville, noe rundt halvparten har gjort. Begrunnelsene for å foretrekke Hamsun varierer. En kvinnelig lærer i femtiårene forklarer at hun har skrevet hovedoppgave om Hamsun, og «lest alt

²³ Se komplett liste over alle forfatterne i vedlegg 4, Liste over alle foretrukne forfattere.

han har skrevet og mye av det som er skrevet OM ham og hans litteratur. Fortellermåte, humor og det doble i hans budskap slutter aldri å fascinere». En mannlig lærer i femtiårene skriver at Hamsun «appellerer til min nordlandske natur». 25 prosent av lærerne som underviser i Nordland, oppgir Knut Hamsun som en foretrukket forfatter, mot 16,5 prosent i resten av landet. En kvinnelig informant i Akershus skriver at hun liker August-trilogien fordi den har «mye galskap og sprø innfall».

Av de 24 forfatterne som er nevnt av fem eller flere respondenter, har hele 16 hatt minst én tittel som hovedbok i Bokklubben Nye Bøker i løpet av de siste fem årene (Bokklubben 2010). Henrik Ibsen, Sigrid Undset, Tarjei Vesaas og Agnar Mykle har naturlig nok ikke hatt bøker som hovedbok etter 2005. De nålevende forfatterne på denne topplisten som ikke har hatt hovedbok, er Hanne Ørstavik, Toni Morrison, Arto Paasilinna og Haruki Murakami.

70 prosent av forfatterne som foretrekkes, er menn. De mannlige forfatterne nevnes også flere ganger enn de kvinnelige. Den første kvinnelige forfatteren på listen over de best likte forfatterne er Sigrid Undset, på en delt åttendeplass med Kjartan Fløgstad. At så mange av de foretrukne forfatterne er menn, betyr ikke at norsklærere er mer glad i bøker av mannlige forfattere enn andre mennesker. I pressen er det mannlige forfattere som får mest oppmerksomhet, og det er for eksempel litt flere menn enn kvinner som har hovedbok i Bokklubben Nye Bøker. De yngste respondentene (lærere mellom 20 og 29 år) opererer med en litt jevnere kjønnsfordeling enn resten av gruppen. Av de 46 forfatterne som oppgis av lærere i tyveårene, er 14 kvinner, altså 30 prosent. Tallet for hele gruppen er 26 prosent.

I begrunnelsene trekkes forfatternes kjønn kun frem når det gjelder kvinner, som i tilfellet «Vigdis Hjorth: Modig og underkjent kvinnelig forfatter». Tematisering av kjønnsproblematikk og skildringen av kvinners liv vektlegges av fem respondenter, uavhengig av forfatterens kjønn. Slik begrunnes Sigrid Undsets Kristin Lavransdatter-trilogi med «Fordi kampen mellom kvinner og menn blir godt belyst.» og «Millenium-trilogien av Stieg Larsson karakteriseres «som eit feministisk prosjekt i Skandinavia som paradoksalt nok vert rekna som høgborga til likestilling i verda.»

De kvinnelige forfatterne ligner ellers de mannlige på de faste variablene: De er norske, og de er født mellom 1940 og 1970. Disse er forfattere fra samme generasjon som hovedparten av respondentene, og tallene representerer i å så måte kanskje ingen overraskelse. En mannlig lærer i femtiårene begrunner at han liker Dag Solstad, Kjartan Fløgstad og Einar Økland med at han «ble voksen sammen med disse forfatterne». Halvparten av forfatternavnene lærerne oppgir, gjelder forfattere født mellom 1940 og 1970.

Selv om respondentene for det meste foretrekker forfattere tilhørende sin egen generasjon, behøver ikke det å ha sammenheng med alderen. Ved nærmere ettersyn viste det seg at forfatterne født på 1970- og 1980-tallet ikke var foretrukket hyppigere av de yngste lærerne – snarere tvert om. De to yngste forfatterne på listen, Agnes Ravatn (f. 1983) og Maria Parr (f. 1981) ble nevnt av en mann i femtiårene og en kvinne i førtiårene. At de yngste ikke velger forfattere fra sin generasjon, kan bety at forfatterens fødselsår ikke har like stor betydning for om de blir lest, men heller når en forfatter blir allment anerkjent.

Norsklærerne som foretrakk eldre forfattere, la i begrunnelsene vekt på at bøkene var aktuelle også for dem i dag, som den kvinnelige læreren i tredveårene som skriver at fascinasjonen hennes for Cora Sandels *Alberte og Jakob* «har mye å gjøre med min sans for historie og følelsesliv – menneskene kan via litteraturen strekke seg mot hverandre på tvers av epoker, og man kan se at vi ikke har forandret oss så mye på 100 eller 500 år.»

Åtte av forfatterne som nevnes, kan regnes som barne- og ungdomsbokforfattere. Dette er Gro Dahle, Cornelia Funke, Neil Gaiman, Tove Jansson, C. S. Lewis, Astrid Lindgren, Maria Parr og J. K. Rowling. I tillegg er Jo Nesbø én gang nevnt spesifikt på grunn av sine Doktor Proktor-bøker. Seks av disse forfatterne er kvinner, og fem av ni har fortsatt aktive forfatterskap. Begrunnelsen for å velge en barnebokforfatter kan deles i to kategorier: De som skriver at de foretrekker barnelitteratur for sin egen del, og de som liker barnebokforfattere fordi de inspirerer barn. Det fantastiske og det lekne er det som særlig vektlegges.

Cornelia Funkes Blekkverden-trilogi: Elsker fantasy! Disse bøkene ga ungene og meg utallige gylne øyeblikk sammen. Metalitteratur på høyt nivå, mellommenneskelige relasjoner med dybde.

Mange av de samme forfatterne som lærerne velger seg er aktuelle som pensum i skolen. Bente Aamotsbakken, professor ved Høgskolen i Vestfold, undersøkte i 2003 hvilke forfattere som kan regnes blant lærebøkernes kanon. Hun fant at særlig Olav H. Hauge, Rolf Jacobsen, Jan Erik Vold, Ragnar Hovland, Einar Økland, Henrik Wergeland, Bjørnstjerne Bjørnson, Arne Garborg, Knut Hamsun og Arnulf Øverland var godt representert (Aamotsbakken 2003: 42–43). Lærebøkene skal være balanserte blant annet med tanke på kjønn og etnisitet, og selv om mange kvinner og ikke-vestlige forfattere er representert med tekster, er det de norske mennene som blir «kanonisert». Også lærernes preferanser følger de samme tendensene: Mange ulike forfattere nevnes, men topplisten preges ikke av mangfoldet.

De yngre norsklærerne oppgir flere forfattere med klassikerstatus enn de eldre lærerne, som i større grad velger for eksempel krimlitteratur. En kvinnelig lærer i tyveårene skriver

«Tarjei Vesaas: All litteraturen hans, den er variert og gripande. Jon Fosse: Nokre av skodespela opnar ei ny verkelegheit gjennom det gjentakande og musikalske språket. Paal-Helge Haugen: Fantastisk flotte formuleringar i samlinga *Kvartett*.» Norsklærerne både i min undersøkelse og i andre sammenhenger gir uttrykk for at arbeidsmengden i norskfaget er overveldende, men det kan se ut som tidspresset særlig inntreffer når de får barn, og da leser de litteratur for å slappe av, heller enn mer krevende litteratur. Dermed oppgir de yngste norsklærerne mindre krim- og underholdningslitteratur enn de eldre.

5.2 Ulike lesere

I det foregående avsnittet redegjorde jeg for hvilke forfattere som foretrekkes blant norsklærerne i materialet. Disse tendensene må nyanseres, da svarene domineres av kvinner: 200 av de 270 respondentene er kvinner. Syv har unnlatt å svare på spørsmålet om kjønn, og 63 er menn. Aldersgruppene 20–29 og 60–69 er underrepresentert, og det er for eksempel over dobbelt så mange respondenter som underviser Akershus sammenlignet med Oppland.

Blant de mest populære forfatterne, er det Dag Solstad og Lars Saabye Christensen som foretrekkes jevnest over hele landet. En ellers tydelig trend er at lærerne foretrekker forfattere fra den landsdelen der de underviser, men trenden er ikke like tydelig for forfattere fra Østlandet. I Hordaland foretrekker 13,4 prosent av lærerne Kjartan Fløgstad, mot bare 2,5 prosent i resten av landet. 7,5 prosent foretrekker Frode Grytten, mot bare 2,5 i resten av landet. Andre populære forfattere som Per Petterson, Erlend Loe og Henrik Ibsen nevnes ikke av lærerne som underviser i Hordaland. Dette kan ha sammenheng med målformen forfatteren skriver på, men at Anna Gavalda (oversatt fra fransk til nynorsk av Tove Bakke) er mindre populær i Hordaland enn andre fylker, gir grunn til å tro at sammenhengen hovedsakelig er geografisk. 77 prosent av dem som liker Per Petterson, underviser enten i Nordland eller Akershus. 40 prosent av dem som foretrekker Sigrid Undset, underviser i Oppland.

Fordi de kvinnelige norsklærerne er i overtall, kan man anta at kvinnes preferanser vil komme tydeligere til syne på topplisten over foretrukne forfattere enn mennenes. Jeg har derfor undersøkt alder og kjønn på de respondentene som oppgir de tre hyppigst foretrukne forfatterne, og vil presentere resultatene som i størst grad avviker fra undersøkelsens gjennomsnitt.

50 norsklærere har oppgitt Knut Hamsun som en forfatter de setter pris på, og han er dermed den mest populære i mitt materiale. De som foretrekker Hamsun er her sortert etter kjønn og alder:

HAMSUN	Kvinne	Mann	Ukjent	Totalt
20–29	1			1
30–39	9	4		13
40–49	12	3		15
50–59	10	2		12
60–	8		1	9
Ukjent				0
Totalt	40	9	1	50

En hypotese jeg hadde før analysen, var at de norske klassikerne ble foretrukket av de eldre lærerne. Det avkreftes av at alderstyngdepunktet for Hamsuns respondenter ligger på 40–49 år, noe som er gjennomsnittsalderen i undersøkelsen. Det er flest kvinner som oppgir Hamsun, men det er også flere kvinnelige enn mannlige respondenter. 20 prosent av kvinnene og 15 prosent av mennene foretrekker Hamsun. Forskjellen er ikke særlig stor, og det kan konkluderes med at oppslutningen om Knut Hamsun ikke skyldes ett kjønn eller én aldersgruppe.

Sammenligner vi dataene som gjelder Knut Hamsuns respondenter med Dag Solstads, ser vi at det er langt flere menn i forhold til kvinner som foretrekker Solstad.

SOLSTAD	Kvinne	Mann	Ukjent	Totalt
20–29		1		1
30–39	4	1	1	6
40–49	4	2		6
50–59	2	5		7
60–	2	2	1	5
Ukjent				0
Totalt	12	11	2	25

19 prosent av mennene foretrekker Dag Solstad, mot 6 prosent av kvinnene. Til tross for at Solstad er mest populær blant mennene, har han kommet på andreplass på listen over de mest foretrukne i en undersøkelse der kvinner er i overtall. Dette tyder på at topplisten representerer begge kjønn. Aldersfordelingen for de som foretrekker Dag Solstad er jevn.

Roy Jacobsen foretrekkes først og fremst av de kvinnelige respondentene, og helst de over 50 år. 7 prosent av kvinnene, mot 3 prosent av mennene, foretrekker Roy Jacobsen. Én av fire som liker Roy Jacobsen, er over 50 år.

Av de ti som foretrekker Tarjei Vesaas, er seks i tredveårene, og de er dermed et eksempel på at det ikke er slik at bare de eldre lærerne foretrekker klassikerne, mens de yngre foretrekker nyere litteratur. De som foretrekker Vesaas, er faktisk gjennomsnittlig yngre enn dem som foretrekker Erlend Loe og Haruki Murakami.²⁴

²⁴ Det må understrekes at tendensene ikke kan brukes til bastante konklusjoner, da det dreier seg om utvalg ned til ti respondenter.

Jeg har sortert respondentene som oppgir de 30 mest foretrukne forfatterne etter alder og kjønn. I arbeidet med disse oversiktene skilte to kategorier seg ut, nemlig litteratur skrevet av kvinner og krimlitteratur. Kvinnelige norsklærere leser og liker mannlige forfattere, men denne tabellen viser at det ikke er tilfelle den andre veien.

KVINNER	Kvinne	Mann	Ukjent	Totalt
20–29	4	0		4
30–39	20	0		20
40–49	17	1		18
50–59	21	1		22
60–	13	3		16
Ukjent	0	0	2	2
Totalt	75	5	2	82

Disse tallene gjelder for de elleve kvinnelige forfatterne som er nevnt av minst fem respondenter, og inkluderer forfattere med svært forskjellige skrivestiler, som Sigrid Undset og Camilla Läckberg. De har likevel til felles at de er kvinner – og dette ser ut til å være avgjørende for om de blir foretrukket av menn. Selv korrigert for at det er tre ganger så mange kvinnelige som mannlige norsklærere i mitt materiale, finner vi en markant forskjell. Kun Alice Munro nevnes av to menn. De andre kvinnelige forfatterne som nevnes av mannlige lærere, er Amalie Skram, Hanne Ørstavik og Sigrid Undset.

KRIM	Kvinne	Mann	Ukjent	Totalt
20–29	0	0		0
30–39	17	1		18
40–49	8	0		8
50–59	14	3		17
60–	6	1	1	8
Ukjent	0	0	0	0
Totalt	45	5	1	51

Forfattere av krimlitteratur foretrekkes hovedsakelig av eldre lærere, med unntak av Stieg Larsson. Bare én respondent mellom 20 og 29 år har oppgitt en krimforfatter som foretrukket forfatter. Krimforfatterne foretrekkes helst av kvinner.

Det er vanlig å anta at menn er spesielt interesserte i krim og spenningslitteratur, og en undersøkelse ved Asker bibliotek viste at menn først og fremst velger krim når de skal finne en god bok (Ljørdahl og Nygaard 2007: 13). Imidlertid var kvinnelige og mannlige bibliotekarere i 1997 like interessert i krim og spenning (Smidt 2006: 131), og krimforfatter Jon Michelet avviser i et intervju med *Klassekampen* journalistens påstand om at det er menn som leser krim: «Vi må huske på at jenter og gutter har nærmet seg hverandre på dette området, de ser i stor grad de samme filmene, og viktigst: De tenker om dem på samme måte.» (Nore 2003) I 2008 intervjuet

Jofrid Karner Smidt menn som leser mye, og fant at flere av dem reserverer seg for krimsjangeren (Smidt 2009). I denne undersøkelsen er de mannlige respondentene som Smidts informanter storlesere, og at disse gruppene i liten grad foretrekker krim kan tyde på at menn som leser mye, sier at de foretrekker mindre krim enn andre menn. Det betyr ikke at de ikke leser krim: Like mange prosent menn som kvinner oppgir at de har lest en krimbok i løpet av de siste årene.

Analysen av respondentene har vist at litterære preferanser henger sammen med hvilket fylke læreren underviser i, kjønn og alder. Likevel er det ikke slik at enkelte lesere dominerer listen over de hyppigst foretrukne forfatterne. Selv om ikke noen menn under 40 år oppgir at de foretrekker Henrik Ibsen eller Sigrid Undset, betyr det ikke at de unge mennene bare er interessert i nyere litteratur. Halvparten av mennene mellom 20 og 39 år oppgir forfattere født på 1800-tallet. Forfatterne de velger seg er i større grad enn resten av gruppen amerikanske, som F. Scott Fitzgerald og Ernest Hemingway. Av de 33 forfatterne som de yngre mennene nevner, er det bare to kvinner, nemlig Sofi Oksanen og Alice Munro.

5.3 Engasjerte begrunnelser

Respondentene uttrykte begeistring over å kunne fortelle om bøkene de liker. Begrunnelsene demonstrerer at lærerne legger mye av seg selv i valget av litteratur. Dette kan knyttes opp til Sylvi Pennes beskrivelse av norskfaget som et identitetsfag. Når vi tolker litteratur, gjør vi det med «det språket og de bildene vi har». Slik åpner vi «våre sanser både for språket og for menneskene rundt oss» (Penne 2001: 220). Tolkingsarbeidet fordrer at vi reflekterer over våre egne liv. Penne beskriver denne litteraturtolkingen som en av grunnene til at norskfaget er et identitetsfag. En kvinnelig informant i femtiårene skriver at hun «er veldig glad i å lese. Kan ikke tenke meg et liv uten bøker.» En slik respons viser hvor viktig litteratur og bøker kan være. Begrunnelsene lærerne har gitt for bøkene de setter pris på, er anbefalinger som kan inspirere andre. Et slikt eksempel på en begeistret og gjennomtenkt begrunnelse kommer fra en kvinnelig lærer i sekstiårene:

La meg synge deg stille sanger fordi boka har ein uvanleg komposisjon. Ho legg vekt på å forstå menneskelege kjensler som kjærleik og hat, og korleis det er råd å kome gjennom ei stor sorg.

Mesteren og Margarita er ein roman om overnaturlige hendingar og ein parodi på det russiske styresystemet med internering i sinnsjukehus for alle opposisjonelle. Ei parallellhandling er Pontius Pilatus sitt avhøyr av Jesus som er fullt av detaljer om lukter, lydar og steikande sol. Meisterleg skildra!

Vita Brevis av Jostein Gaarder. Tenkte brev til kyrkjefader Augustin frå kona som han har forlate etter at han er gått over til kristendomen. Ei annleis kvinnesaksbok.

I beskrivelsene viser hun at bøkene hun har valgt betyr mye for henne, fordi hun ønsker å formidle hva det er som gjør dem så spesielle. Et annet svar utmerket seg fordi det var så annerledes enn de andre glødende svarene. Denne kvinnelige læreren i førtiårene leser mye, men oppgir likevel ingen forfatternavn:

Jeg har ikke det forholdet til litteratur. Litteratur leser jeg og liker, men det er relativt kortvarige opplevelser. Noen ganger vil jeg underholdes, andre ganger vil jeg ha utfordringer både språklig og innholdsmessig, men uansett er forholdet til teksten flyktig og kortvarig.

Selv om gjennomsnittsforfatteren er en «norsk mann i 40–60-årene», har norsklærerne ulike grunner til å velge en mannlig forfatter i denne aldersgruppen. Det er ikke kjønn eller alder som avgjør hvem som foretrekker forfatteren. I begrunnelsene for å velge en av de populære forfatterne vektlegges ulike aspekter. En kvinne i tredveårene begrunner at hun liker Karl Ove Knausgårds bøker med at «han grip noko essensielt med tida vi lever i: Grensa mellom fiksjon og fakta i røyndommen og i litteraturen». En kvinnelig informant i femtiårene skriver

Jeg er glad i klassikerne, Ibsen, Hamsun og Vesaas er favorittene mine. Jeg liker å lese kriminallitteratur. Jeg liker også Erlend Loe. Jeg har etter hvert kommet frem til at det er skjønnheten i språket og uttrykket og spenningen som tiltrekker meg mest.

En mannlig lærer i tredveårene begrunner valget av Tarjei Vesaas, Jens Bjørneboe og Agnar Mykle med at de «tematiserer ulike sider av min oppvekst, noko eg finn interessant.» Selv om argumentene for hvorfor å foretrekke en forfatter varierer, legger de fleste vekt på det disse sitatene viser: Forståelse og tolkning av en situasjon, språkbruk og relevans for leserens liv. Forfatterne som nevnes er stort sett anerkjente, og ingen skriver serielitteratur. Både gammel og ny litteratur har sin naturlige plass. En mannlig lærer i femtiårene begrunner tre ulike forfattere slik: «Agnes Ravatn: Original, friskt språk. Elias Blix: Eineståande. Arne Garborg: Lur og sur.» Det er vanskelig å tolke hele listen over foretrukne forfattere under ett, fordi variablene kjønn, alder og nasjonalitet gir et gjennomsnitt som ikke er representativt for bredden i preferansene.

249 forskjellige forfattere er nevnt,²⁵ og hele 63 prosent av forfatterne i materialet er nevnt av bare én informant. Denne spredningen gjør det vanskelig å kategorisere norsklærernes litterære smak. Den enkelte lærer nevner imidlertid ofte forfattere som stilmessig ligner, eller vektlegger det samme i begrunnelsene. En kvinne i tredveårene begrunner titlene sine slik:

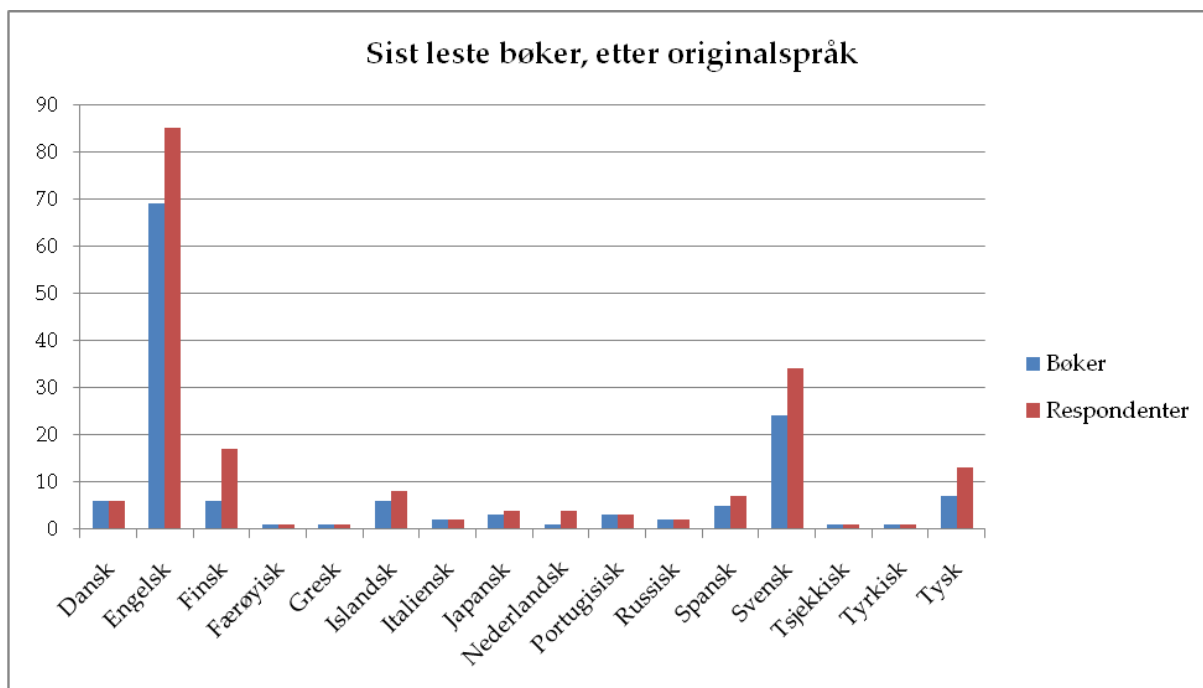
Sigrid Undsets *Fru Marta Oulie* fordi den er en liten perle av en bok, nydelig komponert. Olav Duuns *Medmenneske* fordi den er en fantastisk bok. Intet mer å si om den. *Det begynner med sex og ender med døden* av Jan Chr. Næss, fordi den også er en komposisjonell perle.

²⁵ Inkludert de ukjente forfatterne av *Soga om Gunnlaug Ormstunge* og *Bibelen*.

5.4 Orientering utenfor landegrensene

En del norsklærere kommenterte at det var en mangel ved spørreskjemaet at det gav for liten anledning til å utdype forholdet til litteratur som ikke er skrevet i Norge. Det fantes ikke noe spørsmål som direkte handlet om utenlandsk eller oversatt litteratur, og det ble heller ikke vektlagt i spørsmålene. Likevel var det mulig for respondentene å trekke frem forfattere eller verk fra andre språkområder enn norsk, og flere benyttet anledningen.²⁶

Svarene som kom inn gir inntrykk av at flere norsklærere er opptatt av lesespråk. Mange av lærerne har høyere utdanning i fremmedspråk, og for dem er det særlig viktig å orientere seg utenfor landegrensene. Bare det å holde seg oppdatert på norsk litteratur tar mye tid, og når de i tillegg interesserer seg for litteratur fra et annet språkområde, blir tiden virkelig knapp. 47 prosent av de skjønnlitterære bøkene som oppgis er norske, og de leses også av flere: 55,4 prosent av lesningene er av norske bøker. 35 prosent av bøkene er opprinnelig utgitt på engelsk eller svensk. De tre største språkene i mitt materiale – norsk, engelsk og svensk – dekker dermed 82–83 prosent av alle de skjønnlitterære bøkene som er lest.

Norske bøker dominerer i en slik grad at de er utelatt fra denne grafen så det skal bli mulig å se nyanser mellom de andre språkene. Litteratur utgitt på engelsk utgjør det største språkområdet, og mange av bøkene kommer fra den nordamerikanske kulturkretsen. Flere av bøkene har vært på New York Times' bestselgerliste. Sosiologiprofessor John B. Thompson skriver at bøker og

²⁶ Enkelte oppgav hvilket språk de leste på, men fordi det ikke ble spurt etter lesespråket kan det ikke systematiseres. Basert på hvilke titler som benyttes, er det grunn til å tro at gruppene som leser engelsk litteratur i original språkdrakt og i oversettelse er omtrent jevnstore.

forfattere som er publisert på engelsk, tenderer til å dominere den oversatte litteraturen i Europa, Latin-Amerika og andre steder. Disse oversatte bøkene «feature prominently on the bestseller lists (...) whereas translations from other languages seldom appear on the bestseller lists in Britain and the US» (Thompson 2010: 13). Han mener at bokbransjen er blitt påvirket av kjedebokhandler og store forlagskonglomerater slik at enkelttitler selger enormt, mens de fleste bøkene blir stående ulest bakerst i bokhandelen. Norsklærerne er derfor ikke alene når de leser mange bestselgere fra engelske språkområder.

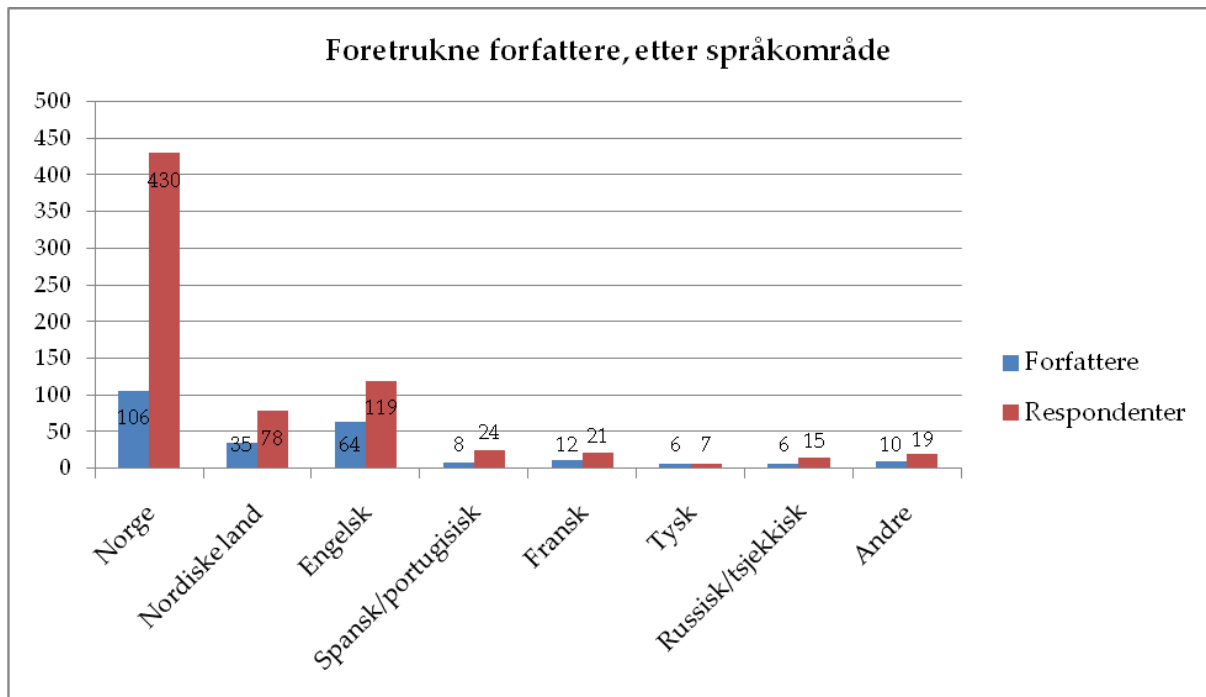
Norsklærere leser også mange bøker fra Sverige. I og med at Sverige er nærmeste naboland har nordmenn alltid hatt tett tilknytning til «söta bror». Det er derfor ikke overraskende at bøker fra svensk og engelsk utgjør hovedparten av de ikke-norske bøkene som ble lest sist. De svenske bøkene er for det meste krim, og da særlig bøker av Camilla Läckberg. Også bøkene fra Island som blir lest, er krim, først og fremst bøker skrevet av Arnaldur Indriðason.

Tysk og finsk er de best representerte språkområdene etter engelsk og svensk. Dette skyldes enkelte forfattere – fra Finland Sofi Oksanen (*Utrenskning*) og Arto Paasilinna (*Harens år*), fra Tyskland Patrick Süskind (*Das Parfum*) og Uwe Tellkamp (*Der Turm*). Disse bøkene er kritikerroste, prisbelønte og har fått mye internasjonal oppmerksomhet, men har ikke på samme måte som de svenske og engelske bøkene vært øverst på bestselgerlistene eller nylig vært hovedbøker i bokklubbene.

Når lærerne blir spurt om hvilke forfattere de setter særlig pris på, nevner de stort sett norske forfattere. Dette er ikke spesielt overraskende, men dominansen er påfallende overlegen. At forfattere fra Norge blir nevnt så hyppig, kan ha sammenheng med at respondentene er spurt i sin rolle som norsklærere, og at de derfor først og fremst tenker på norske bøker. Enkelte skriver at de begrenser uendelige valgmuligheter ved å velge tre norske navn når de blir spurt om å velge tre forfattere de setter pris på. Det er en mulighet for at flere ikke-norske forfatternavn ville vært nevnt hvis antallet forfattere var utvidet. At spørsmålet var avgrenset til tre forfatternavn eller titler er delvis begrunnet i muligheten for å behandle materialet,²⁷ og delvis for at respondentene ikke skulle oppleve problemer med å fylle ut sin «kvote».

Forfatterne som lærerne setter pris på kommer fra 25 forskjellige land. For oversiktens skyld er landene slått sammen etter språkområde i grafen på følgende side, og nordiske land er slått sammen. I «Andre»-kategorien finner vi forfattere fra Egypt, Hellas, Italia, Japan, Nederland, Tyrkia og Ungarn.

²⁷ I sin undersøkelse av bibliotekarer spurte Jofrid Karner Smidt etter ti titler som hadde betydd mye for respondentene. Registreringsarbeidet var så stort at det ble utført som hovedfagsoppgave av to studenter på bibliotekarutdanningen.

Som tilfellet er med bøkene som ble lest sist, utpeker svenske forfattere seg også her. Men i motsetning til bøkene norsklærerne hadde lest nylig, blant hvilke krimforfatterne var i overveldende flertall, er spredningen større når lærerne skal nevne forfattere de setter pris på. Riktignok er Stieg Larsson, Henning Mankell og Camilla Läckberg blant de mest populære, men de får følge av Astrid Lindgren og Göran Tunström. Forfatterne fra andre nordiske land som nevnes som favoritter, er *ikke* krimforfattere.

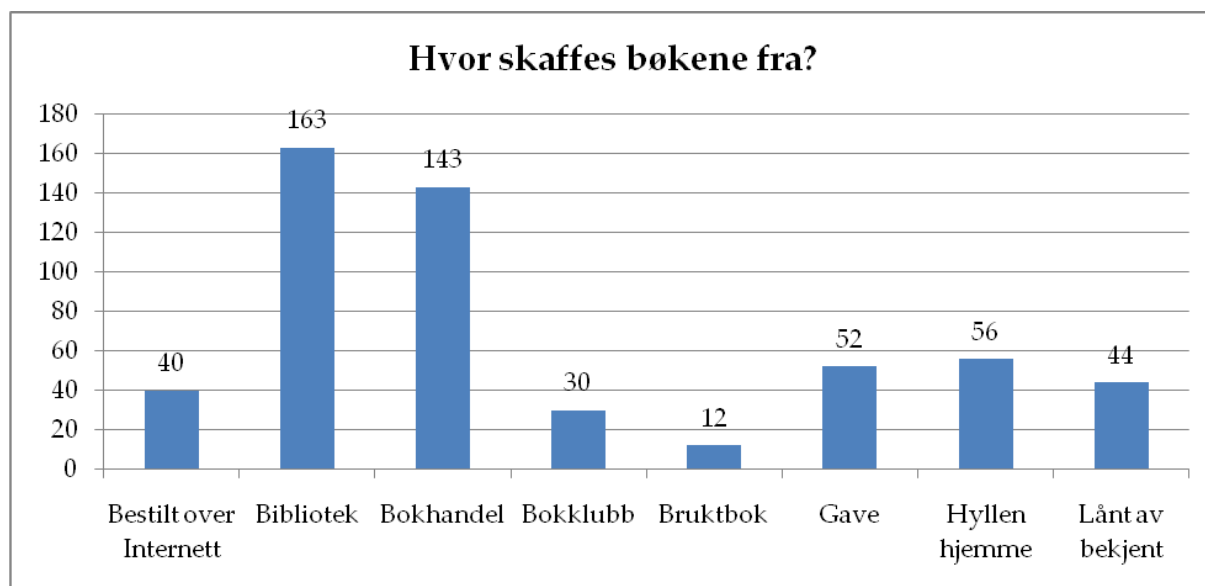
Bøkene av engelskspråklige forfatterne som holdes frem, kommer fra seks forskjellige land, men de fleste bor i Storbritannia eller USA. En del av de amerikanske forfatterne har flyttet til den engelskspråklige verden i voksen alder, som Khaled Hosseini, forfatteren bak *Drageløperen*. Listen over de amerikanske forfatterne som nevnes som favoritter, skiller seg i liten grad fra listen over de sist leste forfatterne. John Irving er den utenlandske forfatteren flest norsklærere oppgir når de skal spesifisere bøker eller forfattere de setter pris på. Likevel er det ingen som nevner en Irving-bok blant sine sist leste. Hans foreløpig siste bok *Siste natt i Twisted River* kom ikke på norsk før tidlig i mai 2010, og mange hadde kanskje ventet på denne.

6. LITTERATURFELLESSKAP

Flere lærere sliter med å få tid til å lese. En kvinnelig informant i femtiårene observerer sine kolleger og mener at «lesing blant lærere er et forsømt område. Det burde vært obligatorisk med lesesirkler her!» Å kunne diskutere det man har lest, enten det er med kolleger, i en lesesirkel eller på en nettside for bokinteresserte, synes å være viktig for norsklærernes lesevaner og leseglede. Jeg undersøkte hvilke kanaler respondentene benytter for å skaffe seg bøker og diskutere dem. Aktiviteten varierer i de ulike aldersgruppene.

6.1 Anskaffelse av lesestoff

Lærerne leser mange av de samme bøkene som blir hyppigst utlånt ved norske folkebiblioteker. Da lærerne ble spurt om hvor de hadde fått tak i de siste to bøkene de leste, viste det seg at 30 prosent var bibliotekbøker, mens 27 prosent var kjøpt i bokhandel.²⁸

Svaralternativene utelukker ikke hverandre: Gaver er ofte kjøpt i bokhandel, og hyllen hjemme kan inneholde både bruktbøker, arvede bøker og bøker kjøpt i fysiske og nettbaserte bokhandler.

Bare syv prosent av bøkene som sist ble lest, er kjøpt gjennom en bokklubb. Nærmere 40 prosent av norsklærerne er bokklubbmedlemmer.²⁹ Når det viser seg at bare 30 av 540 titler er skaffet gjennom en bokklubb, gir det grunn til å tro at medlemskapene er mer eller mindre passive. Flere bøker handles faktisk over Internett.

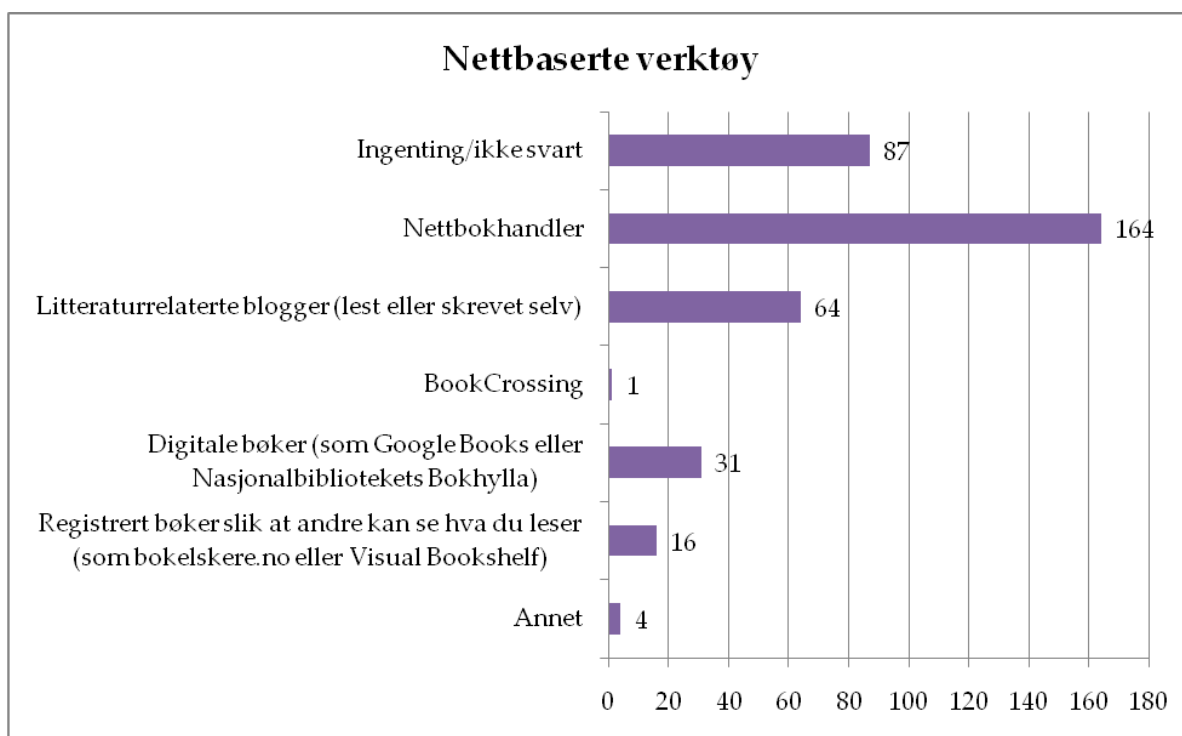
²⁸ Der det bare ble haket av for ett alternativ er dette blitt notert to ganger i statistikken. I utgangspunktet var det 422 noteringer. Fordi hver respondent beskriver to bøker, er det 540 noteringer i statistikken.

²⁹ Se kapittel 6.3.

6.2 Nettbaserte litteraturverktøy

I læreplanen i norsk forutsettes det aktiv nettbruk i klasserommet. Et kompetansemål for VG2 Studieforberevende program er formulert «Mål for opplæringen er at eleven skal kunne analysere og vurdere ulike sjangere i tekster hentet fra TV, film og Internett»

(Utdanningsdirektoratet 2010). Spørreskjemaet mitt inkluderte ett spørsmål om nettbruk, med fem svaralternativer respondentene kunne velge mellom, og i tillegg kunne de oppgi funksjoner som spørreskjemaet ikke inkluderte.³⁰ Siden spørreskjemaet ble besvart på Internett, er alle respondenter Internett-brukere, uavhengig av hva de svarer på dette spørsmålet.

På spørsmålet om de hadde brukt noen av de oppførte nettverktøyene i løpet av det siste året, var det 87 respondenter som ikke haket av for ett eneste alternativ. Dette tilsvarer 32 prosent, en knapp tredjedel.³¹ Den øvrige nettbruken ønsker jeg å analysere ved hjelp av begrepene *web 1.0* og *web 2.0*, som beskriver ulike funksjoner ved en nettside. Web 1.0-løsninger innebærer å kunne søke etter informasjon og få den. Eksempel på slike nettsider er nettaviser, nettbokhandler og forfatterhjemmesider. Denne typen nettsider verken kan eller skal endres under bruk. De formidler informasjon én vei, og skiller seg slik fra web 2.0-løsninger, som gir mulighet til, og er avhengig av, interaktivitet og brukersamarbeid. «[Network as a platform] means building

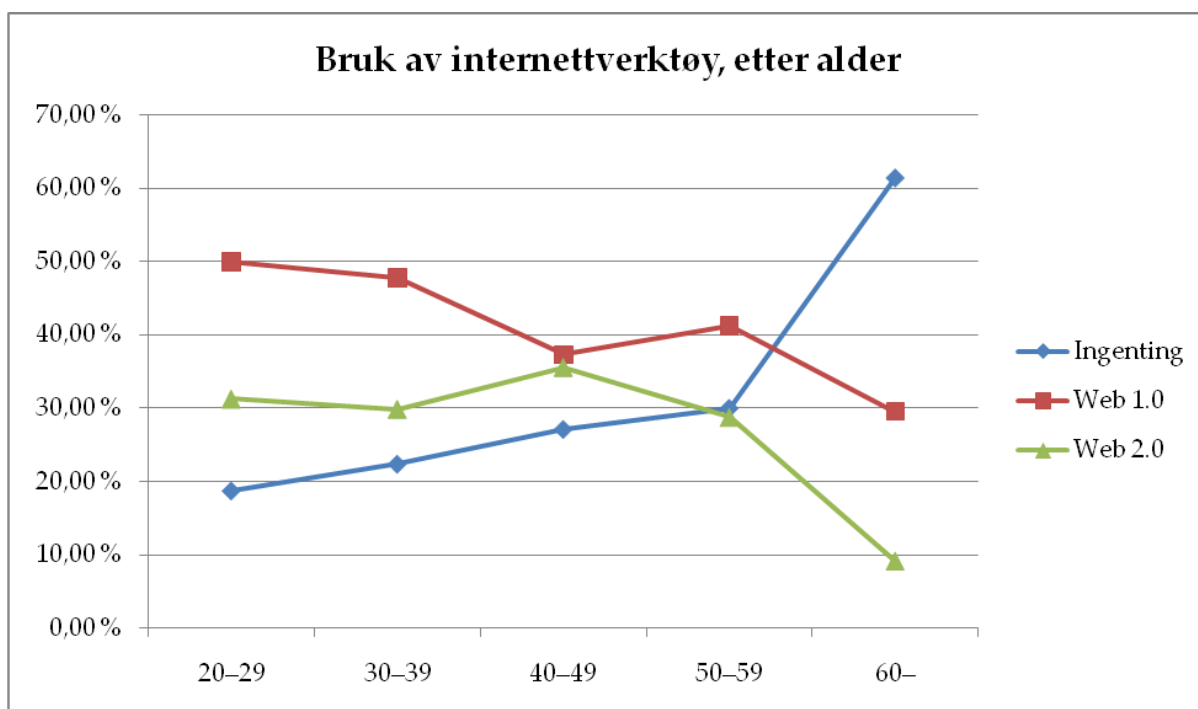
³⁰ Informasjon gitt under «Annet» som tilhører en av de gitte svaralternativene, er blitt sortert. Dette gjelder «bokhylla.no» og «Leseliste som notat på Facebook». De fire «Annet»-noteringene er «Antikvariat.net» (2 stykker), «Nettstader til bibliotek og biblioteksvar» og «Googler forfattere og titler når jeg leter etter bøker».

³¹ Dette utelukker ikke at de bruker Internett i forbindelse med lesing hjemme eller på skolen – mange søker sannsynligvis informasjon ved å foreta nettsøk på forfattere eller titler. Det er også sannsynlig at mange har lest bokstoff i nettaviser eller litteraturfaglige artikler på Internett. En slik nettbruk vil ikke fremgå av denne statistikken.

applications that literally get better the more people use them, harnessing network effects not only to acquire users, but also to learn from them and build on their contributions.» (O'Reilly og Battelle 2009) I 2010 er det ingen klar skillelinje mellom web 1.0- og web 2.0-løsninger, blant annet fordi nettbokhandler har inkorporert bokanmeldelser fra brukere og har mulighet til å gi terningkast. Disse kategoriene kan likevel benyttes for å beskrive nettsidens hovedfunksjon.

Som vi så i grafen på foregående side, skiller nettbokhandler seg ut som det nettverktøyet flest benytter seg av. 164 respondenter, det vil si 60 prosent, har handlet i en nettbokhandel det siste året. 92 haket bare av for dette alternativet, mens 18 har benyttet nettbokhandler sammen med digitale bøker eller Antikvariat.net.

Dermed har 40 prosent benyttet web 1.0-verktøy, og det betyr at 28 prosent har benyttet web 2.0-løsninger relatert til litteratur, som å lese eller skrive litteraturblogger, drive med BookCrossing eller registrere bøker online slik at andre kan se «bokhyllene». Visual Bookshelf på Facebook og bokelskere.no tilbyr slike løsninger, og får stadig flere medlemmer.³² Kommentarfelt og diskusjonsfora tilknyttet bokhyllene og BookCrossing gjør nettsidene interaktive.³³ Bruken av slike løsninger har klar sammenheng med respondentens alder.

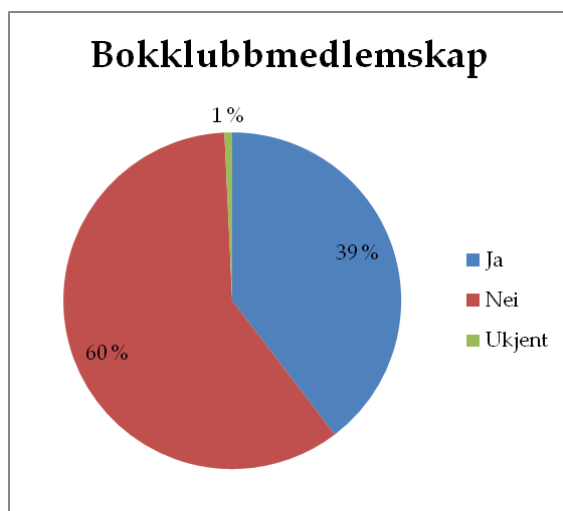

61 prosent av norsklærerne over seksti år benyttet ikke noen av de nevnte verktøyene, og bruken av nettverktøy synker med økende alder. Den rapporterte nettbruken er høy, og det kan derfor være grunn til å stille spørsmål om tallene kan være overdrevne. Siden spørsmålet ikke definerte

³² På VisualBookshelf og bokelskere registrerer man boktitler man har lest, leser og skal lese, slik at andre kan se titlene og kommentere.

³³ På BookCrossing.com registrerer man boktitler, for deretter å gi boken til andre. Bokens reise kan dermed følges via nettsiden.

bruk, kan respondentene ha haket av for alternativer også hvis de bare har «vært innom» eller vet hva det dreier seg om. Digital kompetanse er, som det fremgår av læreplanen, viktig i undervisningen, og lærerne kan derfor ha vært opptatt av å vise sin digitale interesse.

6.3 Bokklubbmedlemskap

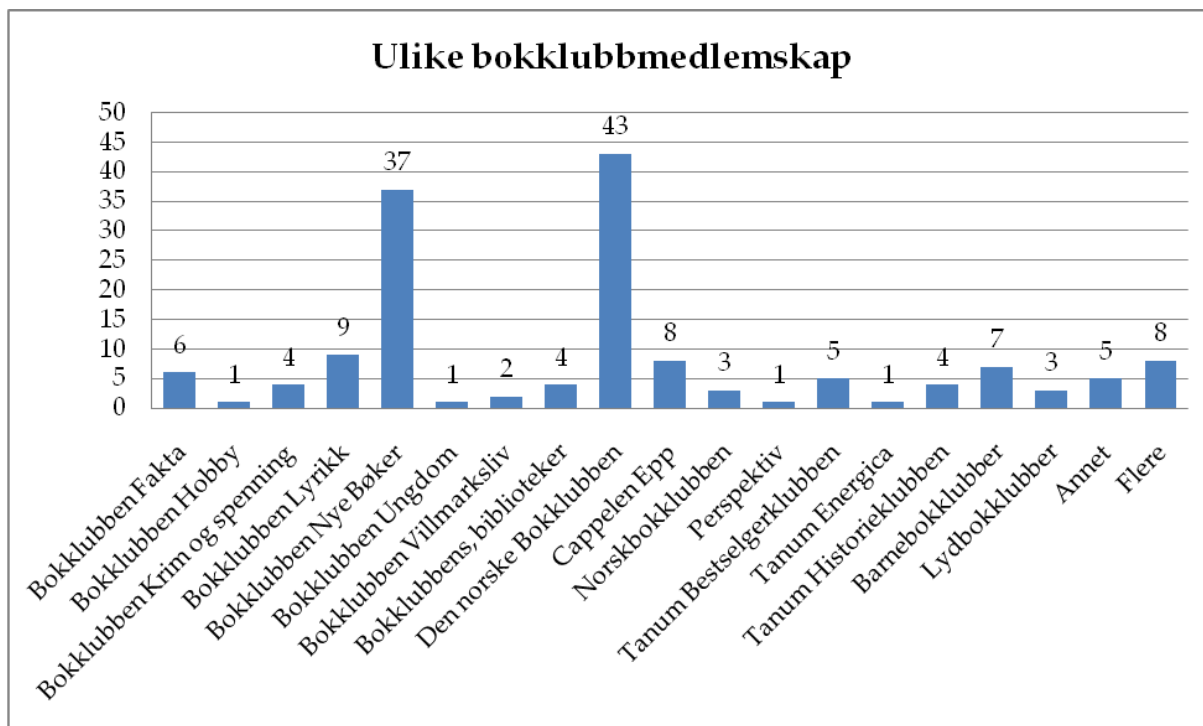
39 prosent av norsklærerne i undersøkelsen er medlem av en bokklubb. Tallet er høyt, særlig med tanke på hvordan bokklubbene de siste årene har tapt markedsandeler etter at bokhandlene også fikk mulighet til å gi nye bøker maksrabatt på 12,5 prosent. I 2008 var 17 prosent av nordmenn med i en bokklubb (Vaage 2008: 93), så sammenlignet med resten av befolkningen er

langt flere norsklærere medlemmer. Men ettersom bare syv prosent av bøkene lærerne leste sist var skaffet gjennom en bokklubb, kan vi kanskje anta at medlemskapene i stor grad er styrt av innmeldingstilbud og vane. Da Jofrid Karner Smidt stilte bibliotekarene det samme spørsmålet i 1997, var 22 prosent av nordmenn medlemmer. 61 prosent av bibliotekarene var med i en bokklubb. Denne forskjellen kan skyldes de ulike yrkesgruppene, men også at det er tretten år mellom undersøkelsene.

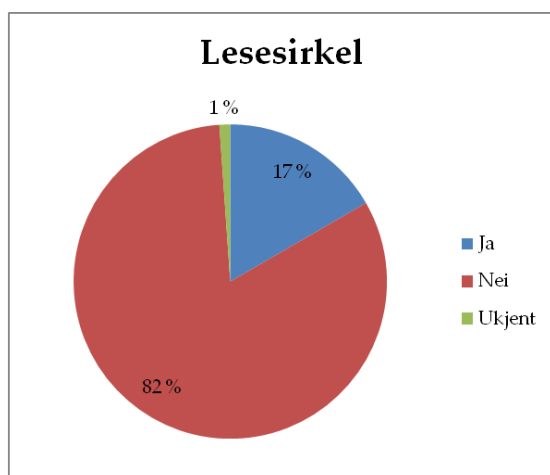
Når andelen medlemskap synker over tid, er det litt overraskende at det er de yngste som er best representert i bokklubbene. 50 prosent av respondentene mellom 20 og 29 år er medlemmer, mot 37,5 prosent av dem mellom 50 og 59 år, og bare 27 prosent av dem over 60 år er med i en bokklubb. Dette kan komme av at medlemskapet er «ei investering i kulturell kapital», og særlig viktig for nyutdannede som kjøper sine første bøker her (Fjeldstad 1992: 219).

35 prosent av de som er medlem av en bokklubb, er med i flere.³⁴ Én respondent oppgir å være med i 6–8 bokklubber, både norske og utenlandske. Fire oppgir at de er med i flere bokklubber, men navngir ikke klubbene. Alle som er med i flere og har spesifisert hvilke, er medlem enten av Bokklubben Nye Bøker eller Den norske Bokklubben. Totalt nevner norsklærerne i undersøkelsen 30 ulike bokklubber, og spredningen er stor med hensyn til interesser.

³⁴ Fire respondenter har oppgitt «De norske bokklubbene», som er et selskap med flere bokklubber. Disse er blitt notert som medlemmer av flere ikke navngitte bokklubber.

Som det fremgår av grafen, er de fleste bokklubbmedlemmene med i Bokklubben Nye bøker eller Den norske Bokklubben, med henholdsvis 37 og 43 respondenter. Disse klubbene dominerer feltet sammen med andre skjønnlitterære bokklubber: Til sammen er det 125 medlemskap i bokklubber med fokus på skjønnlitteratur. I materialet er det bare 14 medlemskap i bokklubber med fokus på sakprosa, som Bokklubben Villmarksliv og Tanum Energica.

6.4 Lesesirkel

45 av norsklærerne i undersøkelsen er med i en lesesirkel, altså et bokfellesskap der medlemmene bestemmer hvilke bøker de skal lese og jevnlig møtes for å diskutere det de har lest. En lesesirkel kan ha utgangspunkt i venner og bekjente, for eksempel kolleger, eller den kan være startet på initiativ fra et bibliotek eller lignende. Denne undersøkelsen vil ikke avdekke hva slags

lesesirkler det dreier seg om, ei heller hvor mye tid som brukes i lesesirklene.

Av de 45 som er med i en lesesirkel, nevner syv respondenter lesesirkelen som grunn til at de valgte å lese en av bøkene de leste sist. Én forteller at hun valgte boken til lesesirkelen selv: «Hovland [1964]: Eg valte denne boka til boksirkelen eg er med i. Eg har lese *Mercedes* av Hovland med elevane mine på VG3 og har generelt sansen for Hovland – ville difor lese meir av

han. Boka fekk eg i julegåve i fjor.» En kvinnelig informant i femtiårene begrunner valget av Duuns *Menneske og maktene* med «Eg er med i ein lesesirkel der me i fellesskap hadde bestemt å lesa denne, eg las for øvrig boka første gong for mange år sidan.» De som er med i lesesirkel, rapporterer oftere om stabil og økende lesemengde enn resten av gruppen.

38 av lesesirkelmedlemmene er kvinner, to er menn og fem har ikke oppgitt kjønn. De har høyere gjennomsnittsalder enn resten av gruppen. Tolv lesesirkelmedlemmer er over 60 år, og ingen er under 30. Tre har ikke oppgitt alder, men av annen informasjon de gir, er det grunn til å tro at disse respondentene er eldre enn 50 år.

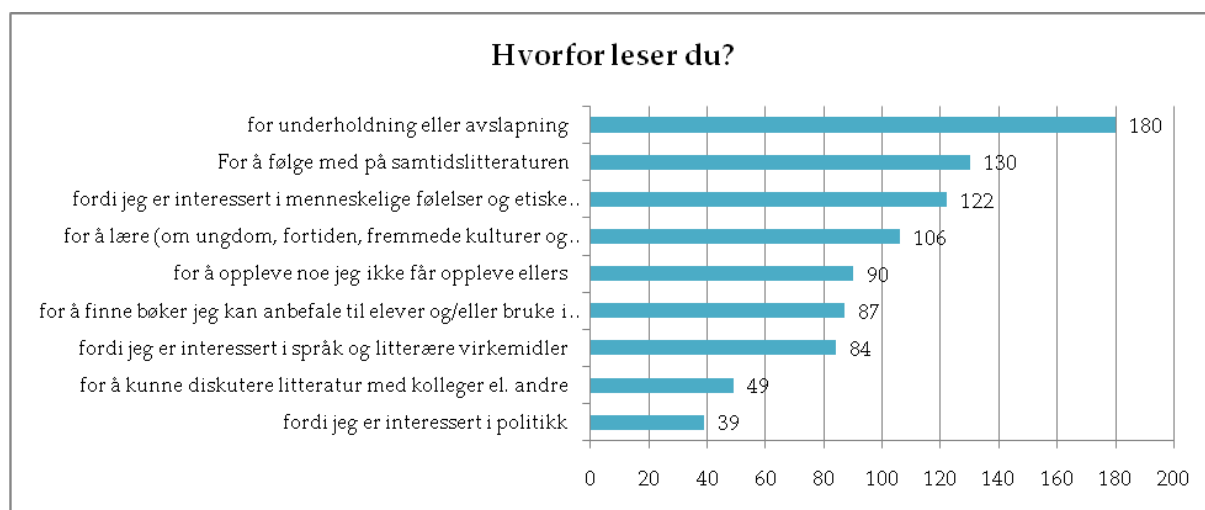
Lesesirkelmedlemmene leser ikke signifikant oftere enn gjennomsnittet. 43 prosent leser daglig, mens det tilsvarende tallet for alle norsklærerne i undersøkelsen er 40 prosent; 25 prosent leser 2–3 ganger i uken sammenlignet med 28 prosent blant alle. Lesesirkelmedlemmene har heller ikke lest markant flere bøker enn resten i løpet av de første fire månedene i 2010. De foretrekker de samme forfatterne som sine kolleger – John Irving, Knut Hamsun, Dag Solstad og Karl Ove Knausgård går igjen. Derimot nevner lesesirkelmedlemmene færre krimbøker og annen populærlitteratur. Lesefellesskapet de er med i, kan synes å påvirke hva man leser.

7. LESELYST

I tillegg til spørsmålet om *hva* de leser, ble norsklærerne spurt om *hvorfor* de leser. På samme måte som respondentene er interessert i forskjellige bøker, har de også forskjellige grunner for å lese. Når norsklæreren skal inspirere elevene til å lese, er det sannsynlig at hun vil vektlegge det hun selv synes er viktig. Resultatene viser at grunnene for å lese varierer.

7.1 Grunner til å lese

Respondentene ble oppfordret til å velge tre svaralternativer blant ni på spørsmålet om hvorfor de leser.³⁵ Faste svaralternativer gav ingen mulighet for nyansering, og svarene er derfor nyttigst for å avdekke tendenser vi også kan se i resten av materialet.³⁶

Først og fremst oppgir norsklærerne at de leser for å bli underholdt eller for å slappe av. Rundt 17 prosent av de bøkene som ble lest sist, er krimlitteratur, og det gjenspeiles i dette svaret. Yrket fordrer mye lesing av elevtekster og faglig oppdatering, og respondentene oppgir at de derfor har et behov for å lese noe annet på fritiden. Men svaralternativet «å følge med på samtidslitteraturen» velges av nest flest, som betyr at lærerne leser også for å holde seg oppdatert og ikke bare for avslapning.

Svaralternativene vektlegger ulike aspekter ved lesing, og tre av alternativene handlet om forståelse for andre mennesker og selvutvikling. Flere teoretikere har holdt frem litteraturen som

³⁵ Én besvarte ikke spørsmålet. 38 haket av for flere alternativer enn de tre de var blitt oppfordret til å gi. 4 av disse haket av for alle alternativene. Dette kan tyde på at respondentene opplevde spørsmålet som vanskelig å svare på fordi alt henger sammen.

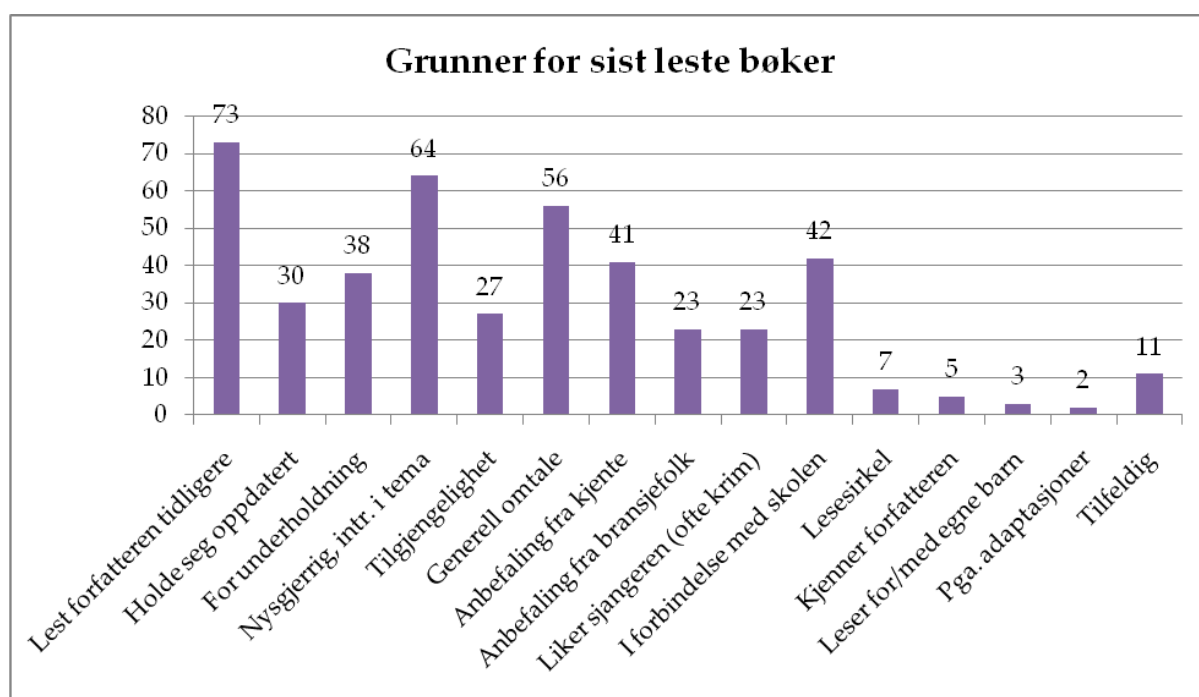
³⁶ Svaralternativene som forkortes i grafen er «Fordi jeg er interessert i menneskelige følelser og etiske dilemmaer», «For å lære (om ungdom, fortiden, fremmede kulturer og annet)» og «For å finne bøker jeg kan anbefale til elever og/eller bruke i undervisningen».

et sted der leseren kan oppnå forståelse for ulike situasjoner og forstå mer av seg selv. I *Norsk som identitetsfag* presenteres den amerikanske psykologen Jerome Bruners ideer om menneskers behov for mening og sammenheng. Han mener at mennesker kan få hjelp til å forstå verden rundt seg gjennom litteraturen. «Det som til enhver tid gir mening, skapes i kulturen.» (Penne 2001: 218)

Tilsvarende skriver Klaus P. Mortensen, professor ved Danmarks Pædagogiske Universitet, at mennesket organiserer sine erfaringer i fortellinger, og at det er slik vi forstår verden rundt oss. Litteraturen er en refleksjon over disse fortellingene, hvor fortellingene får plass ved siden av en form for metaperspektiv. Derfor kan litteraturundervisning bidra til «opbyggelsen af en reflekteret selv- og samtidsforståelse, dvs. en forståelse, der omfatter en bevidsthed om sig selv som historisk og socialt betinget.» (Mortensen 1998: 50) Svaralternativene «Fordi jeg er interessert i menneskelige følelser og etiske dilemmaer», «For å lære (om ungdom, fortiden, fremmede kulturer og annet)» og «For å oppleve noe jeg ikke får oppleve ellers» er hyppig valgt, og disse begrunnelsene handler om det personlige utbyttet av å lese.

7.2 Å velge bøker

I tillegg til å bli spurt om hvorfor de leser generelt, fikk respondentene spørsmål om hvorfor de hadde valgt de to bøkene de hadde lest sist. Spørsmålet hadde ikke svaralternativer og ble derfor besvart i fritekst. Det var derfor stor variasjon i begrunnelsene, men svarene lignet på hverandre. For å kunne se sammenhenger er svarene forenklet og sortert i kategorier.

Svarene er en blanding av utløsende faktorer og mer generelle begrunnelser. I denne grafen kan det spores tre hovedgrunner til at lærerne velger som de gjør: For det første velger de bøker som de «vet» at de vil like, enten fordi de har lest noe av forfatteren før eller har fått den personlig anbefalt. Den andre grunnen er underholdning og avslapning, og den tredje er å holde seg oppdatert, også i forbindelse med undervisningen. Norsklærerne virker opptatt av å følge med på samtidslitteraturen, noe jeg vil komme tilbake til ved å undersøke begrunnelsene fra dem som har lest Karl Ove Knausgård.

Norsklærerne gir uttrykk for at de har liten tid til å lese, og derfor velger de ofte bøker av forfattere de allerede har lest noe av. Også ved å lese forhåndsomtaler danner de seg en mening om boken er verdt å bruke tid på. Lærerne er åpne for anbefalinger fra familie, venner, bokhandlere, journalister og bibliotekarer de stoler på. De som kommenterer dette punktet skriver at de er fornøyd med anbefalingene. To lærere har lest en bok på direkte anbefaling fra en elev.

27 skriver at en av bøkene ble valgt fordi den var tilgjengelig. Noen har fått bøker i gave eller sett boken utstilt på skolebiblioteket, andre hører på lydbøker eller er tilknyttet et lite bibliotek og har derfor begrensede valgmuligheter når det gjelder lesestoff. Elleve respondenter svarte at det var tilfeldig hvilken bok de hadde lest. Disse elleve har sannsynligvis også grunner for å velge bøker blant tusenvis, men spesifiserer ikke enkeltgrunner. Sammenlignet med resten av undersøkelsen, der norsklærerne synes å ha et veldig bevisst forhold til det de leser, viser dette spørsmålet at praktiske årsaker og tilfeldigheter spiller inn når man står i bokhandelen og skal velge en bok.³⁷

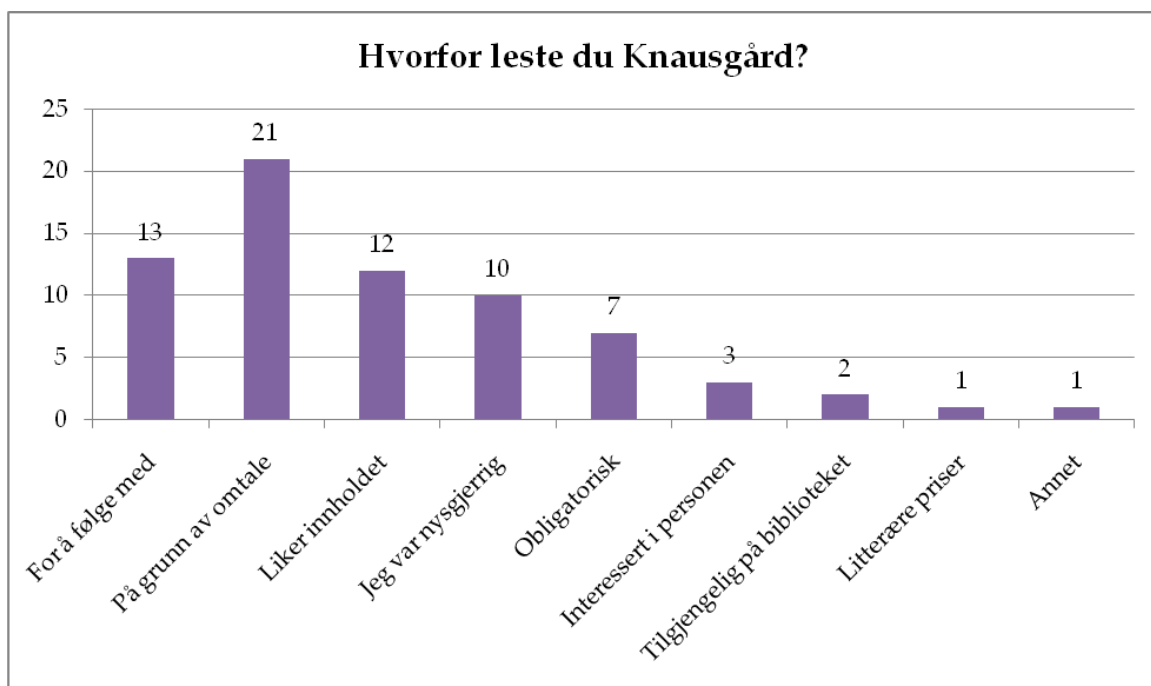
7.3 Begrunnelser for å lese Knausgård

På tidspunktet spørreskjemaet ble besvart, var de fire første bindene i Karl Ove Knausgårds Min kamp-serie kommet ut, og de toppet listen over bøker som flest respondenter hadde lest sist. Det sier nok mer om våren 2010 enn norsklærerne – om ett år ville statistikken neppe sett slik ut. Resultatet betyr ikke at Karl Ove Knausgård er den suverent mest populære forfatteren for norsklærere, men derimot at de oppfatter det som viktig å følge med på norsk samtidslitteratur og diskusjoner rundt bøkene. Dette kan vi se av begrunnelsene for hvorfor de har valgt å lese

³⁷ Enkelte begrunnet at de valgte boken fordi de «var interessert». Disse besvarelsene er ikke tatt med i statistikken, fordi det er en selvfølge at man på en eller annen måte er interessert i det man skal lese. Spørsmålet var *hvorfor* de var interesserte. Ingen følte seg tvunget til å lese, og de som leste for å bruke boken i skolesammenheng, påpekte ofte at de også personlig hadde fått mye ut av å lese den.

Knausgårds bøker. Begrunnelsene inngikk i statistikken i forrige avsnitt, men skilles nå ut for å undersøke om lesingen av disse bøkene begrunnes annerledes enn de andre.

55 respondenter oppgav én eller to Knausgård-titler som sine sist leste bøker,³⁸ og 53 av disse har begrunnet svaret. Begrunnelsene ble gitt som tekstsvar, og er sortert i kategorier for å kunne sammenlignes. Noen oppgav mange begrunnelser, andre én. Totalt ble det oppgitt 70 forskjellige årsaker til at man hadde lest en bok av Karl Ove Knausgård.

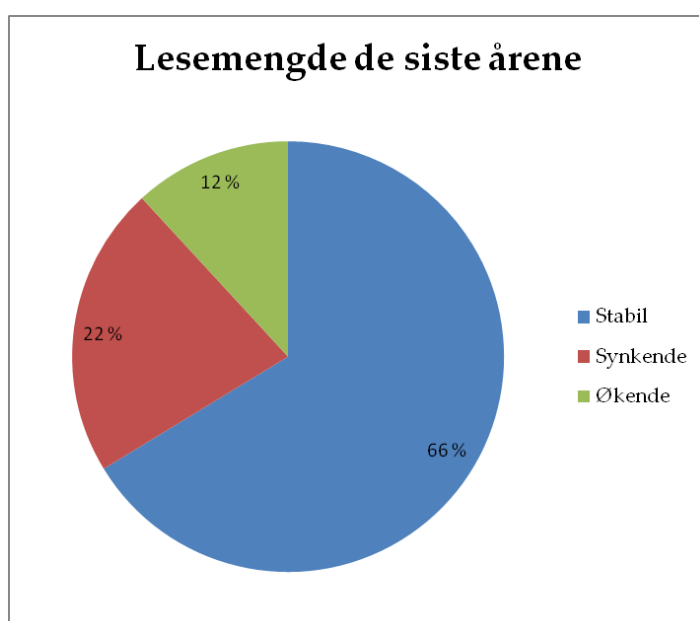
Den største kategorien «På grunn av omtale» omfatter både familie, venners og medias omtale. Påfallende nok skriver ingen at de har lest Knausgårds bøker fordi de har fått dem anbefalt. I forrige avsnitt så vi at 44 respondenter oppgav anbefalinger som en årsak til at de leste bestemte bøker, men det gjelder altså ikke *Min kamp*. På grunn av pressedekningen og oppmerksomheten Karl Ove Knausgård har fått, er det grunn til å tro at bøkene nærmest har solgt seg selv.

Grunnene utelukker ikke hverandre, men det er likevel interessant at to norsklærere skrev at de leste *Min kamp* fordi den var tilgjengelig på biblioteket. Én skriver at «biblioteket på skolen hadde Knausgård på utstilling».

De tolv som skriver at de «liker innholdet» er allerede i gang med sin andre eller femte Knausgård-bok. Enkelte har lest to *Min kamp*-bøker etter hverandre, og oppgir at de var nysgjerrige på den første boken, og likte skrivestilen så godt at de ønsket å fortsette å lese disse bøkene. Å ha lest noe av forfatteren tidligere er generelt den hyppigst brukte begrunnelsen for å lese bøker.

³⁸ Tallet 55 inkluderer de to som hadde lest *En tid for alt* (2004).

13 respondenter skrev at de leste *Min kamp* for å følge med, enten i den litterære debatten eller fordi det er «obligatorisk som norsklærer», slik enkelte formulerte seg. Lærerne var både negative og positive til oppstusset. En mannlig lærer i femtiårene skrev at han leste bøkene fordi han «lurte på kva det er med denne Knausgård.» En annen skrev «Hvordan skal en norsklektor forholde seg til noe så sjeldent som en litterær debatt i Norge i 2010 uten å ha lest bøkene? Obligatorisk lesing.» Å kalle bøkene obligatoriske gir et innblikk i forestillingen respondentene har om norsklæreryrket.

7.4 Tid til å lese

Lesemengden til norsklærerne i undersøkelsen har holdt seg relativt stabil de siste årene. To av tre oppgir at de leser omtrent like mye som de gjorde tidligere – men mange spesifiserer at det er periodiske svingninger. I feriene leser man mer enn ellers, og grunnet ulike forhold hjemme kan det variere også i resten av året. Respondentene ble oppfordret

til å begrunne svaret, og blant dem med stabil lesing gikk ordet *alltid* igjen. Å lese bøker var en viktig del av hverdagen, nærmest et «must». 40 prosent av de som oppgav stabil lesing, begrunnet svaret sitt. En kvinnelig informant i tyveårene beskriver sin stabile lesing slik:

Lesemengden min kan ikke beskrives i en jevn kurve over de siste årene. Den er høyst varierende og har sammenheng med min livssituasjon (jeg er småbarnsmor) og arbeidsmengde. Generelt leser jeg mer om sommeren og høsten enn jeg gjør om vinteren og våren.

Både lærere som leser mye og de som leser lite er stabile lesere i denne statistikken, men de fleste leser mye. 49 prosent av dem med stabil lesing oppgir at de leser daglig, mot 40 prosent av alle norsklærerne i undersøkelsen. Bare to prosent av de stabile leserne leser sjelden eller aldri. De som begrunner at de leser stabilt, er opptatt av at de skulle ønske at de leste mer og at bøker er veldig viktig for dem.

59 respondenter oppgir at de har opplevd synkende lesemengde de siste årene. I denne gruppen har alle, uten unntak, begrunnet svaret sitt, noe som viser at det er viktig for dem å forklare situasjonen. Ingen av dem begrunner mindre lesing med at de ikke lenger er interessert i

bøker. Alle begrunnelsene beskriver ytre omstendigheter som hindrer dem i å lese så mye som de skulle ønske. 24 oppgir jobbrelevante grunner alene – retting av elevenes arbeider tar mye tid, og likeså det å holde seg faglig oppdatert, og dermed forsvinner energien og muligheten for å lese andre bøker. Andre nevner kombinasjonen jobb og små barn som viktig årsak for at de leser mindre enn de tidligere gjorde, og seks nevner studier. Ellers er det en del som oppgir at de nedprioriterer lesing fordi de har brukt hele arbeidsdagen på tekstarbeid. De bruker derfor fritiden sin på å se film og høre på musikk, eller kanskje trene.

De som leser mindre enn de gjorde før, beskriver lesing som et overskuddsprosjekt, og at energien de skulle ha brukt på lesing forsvinner på grunn av jobben de har. Jeg gikk inn i arbeidet med en hypotese om at lærere kanskje trenger leselystaksjoner slik elevene har. Denne hypotesen ble grundig tilbakevist, da jeg ikke har funnet *noen* respondenter som mangler lyst til å lese. Alle de 59 som leser mindre enn de gjorde før, ønsker å kunne lese mer.

Det er ALDRI tid til [å lese]. Jeg retter stiler hver eneste kveld og hver eneste helg. Jeg har aldri lest så lite som disse siste årene på videregående. Det er nedslående for en akademiker og drepende for en intellektuell.

Etter at studenttilværelsen var over, ble det mindre tid til lesing. Ettermiddagene og kveldene går stort sett med til å rette elevbesvarelser og gjøre forberedelser til neste skoledag. Jeg skulle imidlertid gjerne hatt mer tid til å lese, da jeg anser leseglede som en viktig del av min identitet.

I sitatene kommer det frem at den kvinnelige respondente i førtiårene og respondente i tredveårene holder frem mangel på tid som den viktigste grunnen til at de leser mindre enn de ønsker. I stedet for en leselystaksjon, kan det se ut som om norsklærere først og fremst trenger med *lesetid*. De har ansvar for formidling av litteratur til ungdom, men selv opplever de at de selv ikke får tid til å lese.

Dette kan være et problem når nye lærere skal rekrutteres, siden mange velger utdannelsen og yrket nettopp fordi de er litteraturinteresserte. Lisbeth Norendal ved Fana gymnas sier til Utdanningsforbundets medlemsblad at det er tungt å undervise i norsk, og mener at det burde bli færre rettekunder og én karakter i norsk, i stedet for tre slik det er i dag. På spørsmål om det er vanskelig å rekruttere norsklærere, sier hun «Jeg har vært øvingslærer i mange år. Det er veldig lenge siden jeg har hatt en norskstudent.» (Skjelbred 2010: 15) Hvis skoleledelsen eller Kunnskapsdepartementet tilrettela for at norsklærere hadde tid til å lese bøker, kunne det kanskje sørget for at flere litteraturinteresserte velger utdannelsen, og også at flere blir værende i yrket.

I begrunnelsene kommer det frem at lærerne synes det er viktig å ha anledning til å lese for sin egen del, og ikke bare på jakt etter egnet lesestoff til elevene sine. Det er et paradoks at norsklærere som har valgt yrket sitt fordi de er interessert i litteratur, opplever at de leser mindre enn de gjorde før. En kvinne i femtiårene skriver:

Jeg er svært glad i å lese, men opplever det paradoksale at jeg som norsklærer ikke har tid til det. Jeg har tre norskklasser og bruker mye tid på dem og på å lese verk jeg skal gjennomgå der og rekker i altfor liten grad å lese bøker på egen hånd. Dette er et stort savn.

De som oppgir at de har lest mer de siste fem årene enn før, ser ut til å være over den fasen som denne læreren rapporterer om: De har hatt perioder der de har lest mindre, og nå har de begynt å lese så mye som de egentlig har lyst til. Disse begrunner endringen med ytre omstendigheter, i likhet med dem som leser mindre enn de gjorde tidligere. Barna er blitt eldre, jobbsituasjonen har roet seg. To respondenter oppgir at de er blitt eldre og har på grunn av redusert arbeidstid mer tid til lesing. Noen understreker at de har «tatt seg tid», og bruker mindre tid på fjernsyn. Samtidig er det enkelte som oppgir mer personlige grunner for at de leser mer enn de gjorde tidligere. En mannlig informant i tredveårene trekker i dette sitatet frem hvordan litteraturundervisning kan ødelegge for leseleden:

Hadde en knekk rett etter hovedfaget, var sliten og lei av dekonstruksjon og poststrukturalisme. Stakk fingeren i jorda og begynte min ugjerning på en ungdomsskole. Leste og skrev lite et par år, men så vendte begjæret tilbake. Nå er jeg et lesende og skrivende menneske, og det er godt!

I utgangspunktet anslo jeg at spørsmålet om lesemengde var relativt nøytralt. Respondentene skulle plassere seg på en skala fra 1 til 3. Torill Julianne Berger stilte det samme spørsmålet til elever i videregående skole, og hennes informanter har svart kortere og med begrunnelser som sier lite om dem. Jeg ble overrasket over hvor personlige norsklærerne uttrykte seg sammenlignet med elevene. De personlige besvarelsene tyder på at de er opptatt av litteratur, og ønsker å fortelle om sitt forhold til bøker. Bergers unge informanter var med i en undersøkelse som rektor hadde bestemt at de skulle delta i, mens norsklærerne frivillig har besvart spørsmålene. Det er grunn til å tro at eventuelle lærere uten litterære interesser ikke vil besvare et slikt spørreskjema.

Bare ti av 270 respondenter oppgir at de har lest 0 eller 1 bok fra nyttår til tidspunktet for undersøkelsen, altså på fire–fem måneder. De fleste av dem som oppgir få bøker, begrunner situasjonen med jobb, studier, barn og lignende omkringliggende omstendigheter. De oppgir at de tidligere har lest mye, og at det å lese lite er en uvant situasjon for dem. Respondentene ønsker at de leste mer, og som denne kvinnelige læreren i førtiårene holder de frem lesing som en aktivitet som gir helt særegne opplevelser:

Jo, nå fikk jeg en liten erkjennelse: Jeg leser alt for lite. Bare det å tenke tilbake på bøkene og den følelsen jeg har når jeg sitter med en bok, jeg savner det og elsker det. Nå fikk jeg lyst å dra hjem og finne frem neste bok på lista. Ser også at mange av de digitale lesevariantene ikke tiltaler meg. Det er ikke noe som kan slå den stille refleksjon mens man blar fra én side til den neste. Tusen takk for at du minte meg på at jeg savnet noe, for det kan jeg gjøre noe med.

Flere har påpekt at det er vanskelig å kombinere lesing med læreryrket. En slik opplevelse kan gjøre det vanskelig å fortsette i jobben, og kan være en grunn til at det er vanskelig å rekruttere nye lærere. Men ikke alle norsklærerne opplever yrket slik. En kvinnelig informant i førtiårene skriver at «arbeidet med litteratur og analyse øker leselysten :)» Noen finner inspirasjon til lesestoff i utdrag i lærebøker, og noen skriver at de inspireres av elevene når de skal velge bøker. Litteratur de ellers kanskje ikke ville ha oppdaget, finner de på grunn av jobben de har.

Jeg leser også alle bøker elevene på VG3 bruker i fordypningsoppgaven sin. Derfor har jeg også lest Stieg Larsson og Twilight-serien i løpet av de siste månedene. Dette er bøker jeg aldri ville lest uten at elevene hadde valgt dem.

Som norsklærer leser jeg jo også en del litteratur som er direkte relatert til det elevene driver med (f. eks. i forbindelse med særemnet), ikke alt er selvvalgt og ikke alt er like interessant – men det hender jo man får aha-opplevelser og oppdager nye perler!

Dette skriver to kvinnelige respondenter i førtiårene. I disse svarene kommer det frem at det å være norsklærer kan være en inspirasjonskilde til å lese mer. Samtidig som lærerne inspirerer elevene til leselyst, får de også selv lyst til å lese mer.

8. AVSLUTNING

Jeg har funnet lærere med mange forskjellige litteraturpreferanser og som leser av mange ulike grunner. Norsklærere er *opptatt* av å lese, og synes lesing er viktig. Sammenlignet med andre nordmenn leser de mye, og de er også opptatt av å få med seg det som skjer i samtidslitteraturen. Resultatene er oppmuntrende med tanke på at de skal inspirere elevene sine til leseglede og gode lesevaner. I likhet med frøken Honey i *Matilda* viser norsklærerne stor litteraturentusiasme, og ikke minst ønsker de å kommunisere leseglede til elevene sine. Hovedproblemet for mange lærere er at de ikke har tid til å lese så mye som de skulle ønske. En kvinne i tredveårene kommenterer problemet slik:

Jeg tenker hver dag på at jeg vil lese den og den boka, jeg lengter etter å få tid. Med to små barn og arbeid blir det liten tid til annet enn avislesing og en og annen novelle. Jeg leser også en del lyrikk og koser meg med det. Jeg velger derfor med omhu når jeg skal lese ei bok. Jeg foretrekker kvalitet fremfor ren underholdning, og velger ofte klassikere eller moderne litteratur som er i ferd med å bli det.

Entusiastiske svar viste at «Men hva leser lærerne?» var et spørsmål mange lærere selv ønsket å vite svaret på. Flere respondenter kommenterte også andre ting de lurte på. I avrundingen av oppgaven ønsker jeg å trekke inn problemstillinger som ble tatt opp i spørreskjemaet, men som det i denne oppgavens omfang ikke har vært mulig å behandle inngående.

8.1 Lærernes lesing i skolen

Det blir interessant å lese resultatet av undersøkelsen, og det er flott at noen vil undersøke hva norsklærere leser. Det er jo sannsynligvis av betydning for hva vi videreformidler til elevene våre.

Mange norsklærere knyttet sammen egen lesing og undervisningen de gav, slik den kvinnelige læreren som ble sitert overfor. I spørreskjemaet fikk respondentene mulighet til å kommentere aspekter som ikke var dekket i de stilte spørsmålene, og flere reflekterte da over forholdet mellom sin egen lesing og undervisningen. Flere ønsket å kunne fortelle om erfaringer de hadde gjort når de var litteraturformidlere i et klasserom, og hva slags respons de fikk fra elevene. I likhet med Peer Harry Bjørkeng som argumenterer for at lærernes tekstpreferanser påvirker hvilke titler elevene skal lese,³⁹ mener også norsklærerne at deres lesevaner har innvirkning på undervisningssituasjonen.

³⁹ Se kapittel 1.1.

Flere ønsket å kommentere hvilket språk de leste på. Andre trakk frem lesing av andre medier enn bøker, som avis- og tidsskriftlesing. En del ønsket å fortelle om forskjellen mellom å undervise på yrkesfaglige og studiespesialiserende utdanningsprogram, som denne kvinnelige informanten i førtiårene:

Å undervise i norsk på yrkesfaglige programfag gir andre utfordringer som ikke dekkes av spørsmålene. [...] Det er mange lesesvake elever som ikke forholder seg til verken litteratur eller grammatikk, men trenger noe helt annet i norskfaget.

Innenfor denne oppgavens rammer har det ikke vært plass til å undersøke hvilken betydning lærernes lesevaner og hvilke forfattere de foretrekker får for deres virke i skolen. Med spørreskjemaet tok jeg utgangspunkt i læreren som privatperson. En naturlig fortsettelse av mitt arbeid ville vært et forskningsprosjekt som spesifikt fokuserer på hvilke innvirkninger lærerens preferanser har på undervisningssituasjonen.

Elever oppfatter gjerne lærerens erfaringsverden som gammeldags og langt unna deres egne leseerfaringer på fritiden. Hvis læreren er en dyktig formidler av den kanoniserte litteraturen, får kanskje ungdommene inntrykk av at læreren først og fremst leser Ibsen og Bjørnson på fritiden, mens de selv foretrekker helt andre bøker. Når også Knut Hamsun viser seg å være lærernes «yndlingsforfatter», kan elevene komme til å tro at norsklæreren befinner seg på en annen planet enn de selv gjør. Men den store variasjonen i materialet gjør at lærerne også oppgir forfattere som er populære blant elever i videregående skole, som Erlend Loe, Lars Saabye Christensen og Ingvar Ambjørnsen.⁴⁰ Norsklærerne må ikke regnes som en ensartet gruppe hvor alle foretrekker det samme. Tvert i mot har lærerne ulike leseprofiler. En kvinne i tredveårene oppgir for eksempel Harry Potter-serien, *Ringenes Herre* og Narnia-bøkene som bøker hun setter pris på.

Ambisjonen i denne oppgaven har vært å beskrive mønstre i norsklæreres lesepreferanser og lesevaner. Lesing berører svært personlige erfaringer, og respondentene har investert ikke bare tid, men også følelser for å gi innsikt i feltet. Jeg håper at jeg har ivaretatt kompleksiteten i materialet jeg har samlet. Norsklærerne er ivrige lesere, og ønsker å formidle leseglede til elevene. En kvinnelig lærer i tredveårene får sette punktum for denne oppgaven med sin betraktning om lesingens betydning:

Skulle gjerne visst noe om hva man leser i skolen i dag. Min opplevelse er at det er svært vanskelig å få elever gjennom en hel roman. Og det er trist. Lesing er jo det viktigste man kan gjøre i norskfaget, slik jeg ser det.

⁴⁰ Disse forfatterne nevnes ofte av elevene i videregående skole i Torill Julianne Bergers undersøkelse (Berger 2005).

LITTERATUR

- Baune, Tove Aarsnes (1996). *Den skal tidlig krøkes... Skolen i historisk perspektiv*. Cappelen Akademisk Forlag.
- Berger, Torill Julianne (2005). *Litteratur – kult eller dølle greier. En undersøkelse av Oslo-ungdoms lesevaner og litteraturinteresse*. Masteroppgave ved Universitetet i Oslo.
- Bibliotek-Systemer (2010). «100 mest utlånte bøker i Biblioofil-bibliotek de siste 6 måneder», 01.06.2010. <<http://www.bibsys.no/top100/201006/top100ustat.html>>. Besøkt 01.11.2010.
- Bjørkeng, Peer Harry (1996). «Norsklæreren, yrkesfaglæreren og den skjønnelitteraturen». I Tove Berg (red.). *Norsk i yrkesfag*. Del av Skriftserie, nr. 91. Landslaget for Norskundervisning. Bokklubben. «Tidligere hovedbøker».
- <<http://www.bokklubben.no/SamboWeb/tidligereHovedboker.do?rom=NB>>. Besøkt 04.11.2010.
- Bokundersøkelsen (2010). «Presentasjon for pressen». 24.03.2010.
- <http://www.bokhandlerforeningen.no/archiv/5956/Bokundersokelsen_2010_-_Presentasjon_for_pressen_24_mars_2010.pdf>.
- Brink, Lars (2006). «Konsensus om kanon? Kanonbild och ämnesuppfattning hos 75 litteraturlärare». I Lars Brink og Roy Nilsson. *Kanon och tradition. Ämnesdidaktiske studier om fysik-, historie- och litteraturundervisning*. Del av Lärarutbildningens skriftserie, nr 2. Högskolan i Gävle.
- Brink, Lars (2009). «Skönlitteraturens väg till klassrummet. Läsarkarriär, skolkanon och verklighetsanpassning hos lärare i grundskolan». I Lena Kåreland (red.). *Läsa bör man...? Den skönlitterära texten i skola och lärarutbildning*. Liber.
- Dahl, Roald (1989). *Matilda*. [Utgitt på engelsk 1988.] Oversatt til norsk av Tor Edvin Dahl. Gyldendal Norsk Forlag.
- Fjeldstad, Anton (1992). «Da bokklubben kom til Norge». I Hans H. Skei og Einar Vannebo. *Norsk litterær årbok*. Samlaget.
- Hellevik, Ottar (2002). *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*. Universitetsforlaget.
- Kleve, Marie L. (2010). «Knausgård fyller halve bestselgerlista for 2010». I *Dagbladet*, 29.11.2010.
- <http://www.dagbladet.no/2010/11/29/kultur/litteratur/bok/karl_ove_knausgard/14462975/>. Besøkt 29.11.2010.

- Ljødal, Hilde og Beate Norgaard (2007). *Menn og lesing. En undersøkelse av menns fritidslesing og bruk av Asker bibliotek*. <http://www.askerbibliotek.no/upload/Sektor%20Kultur%20og%20fritid/Biblioteket/Prosjektrapport_040507.pdf>.
- Mainz, Pernille (2010). «Forskere afliver sejlivet myte om højtlesning». I *Politiken*, 21.09.2010. <<http://politiken.dk/indland/1064290/forskere-afliver-sejlivet-myte-om-hoejtlæsning/>>. Besøkt 18.11.2010.
- Mortensen, Klaus P. (1998). «Dannelse på dansk: Litteraturhistorieundervisning og (selv)refleksivitet». I Inge Dalsgaard m.fl. (red.). *Midt i ræset. En artikelsamling om dansk*. Dansk lærerforening.
- Nordenbo, Sven Erik m.fl. (2008). *Lærerkompetanser og elevers læring i barnehage og skole. Et systematisk review utført for Kunnskapsdepartementet, Oslo*. Oversatt til norsk av Kirsten Sivesind. Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag og Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning.
- Nore, Aslak (2003). «Hardkokt om mannen». I *Klassekampen*, 18.11.2003. <<http://www.klassekampen.no/21146/article/item/null>>. Besøkt 01.12.2010.
- O'Reilly, Tim og John Battelle (2009). «Web Squared: Web 2.0 Five Years On». <<http://www.web2summit.com/web2009/public/schedule/detail/10194>>. Besøkt 20.10.2010.
- Penne, Sylvi (2001). *Norsk som identitetsfag. Norsk læreren i det moderne*. Universitetsforlaget.
- Petersson, Margareta (2009). «Jag kan inte komma på nåt jag läst på gymnasiet, det måste ju betyda nåt eller hur? – om blivande svensklärare som läsare». I Lena Kåreland (red.). *Läsa bör man...? Den skönlitterära texten i skola och lärarutbildning*. Liber.
- Raabe, Mona (2009). *Utdanning 2009. Læringsutbytte og kompetanse*. Del av Statistiske analyser, nr. 111. Statistisk sentralbyrå.
- Skjelbred, Liv (2010). «– Én karakter er nok». I *Utdanning*, nr 15, 24.09.2010.
- Smidt, Jofrid Karner (2002). *Mellom elite og publikum. Litterær smak og litteraturformidling blant bibliotekarer i norske folkebibliotek*. Doktoravhandling ved Universitetet i Oslo.
- Smidt, Jofrid Karner (2009). «Menn og litteratur». I *Bok og bibliotek*, 07.01.2009. <http://www.bokogbibliotek.no/index.php?option=com_content&task=view&id=970&Itemid=99999999>. Besøkt 01.12.2010.
- Smidt, Jon (2004). *Sjangrer og stemmer i norskrommet. Kulturskaping i norskfaget fra småskole til lærerutdanning*. Universitetsforlaget.

SSB (2010). «Deltagelse i høyere utdanning i endring». 01.10.2010.

<<http://www.ssb.no/emner/04/02/40/utuvh/>>. Besøkt 16.11.2010.

Sørensen, Birte (1983). «Teksten og eleven». I Jon Smidt (red.). *Litteraturens muligheter – og elevens*.

Del av Skriftserie, nr. 18. Landslaget for norskundervisning.

Thompson, John B. (2010). *Merchants of culture. The publishing business in the twenty-first century*.

Polity.

Utdanningsdirektoratet (2010). *Læreplan i norsk*. Kan lastes ned fra

<<http://www.udir.no/grep/Lareplan/?laereplanid=1100204>>.

Vaage, Odd Frank (2008). *Norsk kulturbarometer 2008*. Del av Statistiske analyser, nr. 107. Statistisk sentralbyrå.

Aadland, Camilla (2010). «Frykter lærerflukt fra norskfaget». I *Byavisen*, 16.11.2010.

<<http://byavisen.net/2010/11/aktuelt/frykter-l%C3%A6rerflukt-fra-norskfaget>>. Besøkt 16.11.2010.

Aamotsbakken, Bente (2003). *Skolens kanon – vår viktigste lesedannelse? En studie i kanonisering i norskfaglige antologier for videregående skole, allmennfaglig studieretning*. Del av Rapport, nr 9/2003. Høgskolen i Vestfold.

VEDLEGG

Vedlegg 1: Spørreskjemaet

Leseundersøkelse av norsklærere i videregående skole

Denne leseundersøkelsen er hoveddelen i en masteroppgave i litteraturformidling ved Universitetet i Oslo som skal leveres i desember 2010 av Kristin Hamran Storrusten. Veileder for prosjektet er førsteamanuensis Marianne Egeland.

Undersøkelsen tar sikte på å kartlegge lesevanene og litteraturinteressen til norsklærere i videregående skole. Alle opplysninger behandles konfidensielt, og i samsvar med Datatilsynets retningslinjer. Jeg blir svært takknemlig om du vil svare på spørreskjemaet, slik at vi får et så riktig bilde som mulig av norsklæreres holdning til litteratur.

Kjønn

- ☐ Mann
☐ Kvinne

Alder

20–29

Utdannelse

Spesifiser grad og fag, gjerne også det som ikke er relevant for din nåværende stilling

I hvor mange år har du undervist i norsk på videregående skole?

Hvor ligger skolen der du underviser?

Østfold

Hvordan vil du beskrive deg selv som leser i oppveksten?

- ☐ Jeg leste lite
☐ Jeg var en middels ivrig leser
☐ Jeg leste mye
☐ Jeg brukte så å si all fritid på å lese

Ble du lest for som barn?

- ☐ Nei, sjelden eller aldri
☐ Ja, en gang i blant
☐ Ja, ofte

Hvilken utdannelse har den best utdannede av dine foreldre?

- ☐ Grunnskole
☐ Videregående skole
☐ Inntil tre års høyere utdannelse
☐ Mellom tre og fem års høyere utdannelse
☐ Fem års høyere utdannelse eller mer

Hva er de viktigste grunnene til at du ble norsklærer?

Kryss av inntil tre alternativer som beskriver deg best

- ☐ Jeg ville arbeide med unge mennesker
- ☐ Jeg var interessert i litteratur
- ☐ Jeg var interessert i språk og grammatikk
- ☐ Jeg hadde hatt engasjerende norsklærer(e)
- ☐ Jeg ville ha et yrke med gode jobbmuligheter
- ☐ Jeg kom ikke inn på det jeg hadde mest lyst til å studere
- ☐ Det var en jobb jeg kunne få med min utdannelse
- ☐ Other:

Hvor ofte leser du bøker eller lytter til lydbøker på fritiden?

- ☐ Hver dag
- ☐ 2–3 ganger i uken
- ☐ Ukentlig
- ☐ Månedlig
- ☐ Sjelden eller aldri

Omtrent hvor mange bøker har du lest så langt i 2010?

Hvilke to bøker leste du sist?

Hvorfor leste du nettopp disse bøkene?

Hvor fikk du disse bøkene fra?

Sett inntil to kryss

- ☐ Bibliotek
- ☐ Bokhandel
- ☐ Bokklubb
- ☐ Lånt av bekjent
- ☐ Gave
- ☐ Hyllen hjemme
- ☐ Bestilt over Internett
- ☐ Bruktbok – fra loppemarked, antivarat el.l.

Har din lesemengde de siste årene vært

Begrunn gjerne svaret ovenfor

Hvorfor leser du?

Sett inntil tre kryss for det som beskriver deg best

- ☐ for å følge med på samtidslitteraturen
- ☐ for å lære (om ungdom, fortiden, fremmede kulturer og annet)
- ☐ fordi jeg er interessert i menneskelige følelser og etiske dilemmaer
- ☐ fordi jeg er interessert i politikk
- ☐ for å oppleve noe jeg ikke får oppleve ellers
- ☐ for underholdning eller avslapning
- ☐ fordi jeg er interessert i språk og litterære virkemidler
- ☐ for å finne bøker jeg kan anbefale til elever og/eller bruke i undervisningen
- ☐ for å kunne diskutere litteratur med kolleger el. andre

Har du i løpet av de siste to årene lest bøker i følgende kategorier?

Sett gjerne flere kryss

- ☐ krim
- ☐ tegneserieromaner
- ☐ serielitteratur (som Kongsdøtrene eller Sønnvind)
- ☐ ungdomsbøker
- ☐ norsk litteratur utgitt etter 2000
- ☐ lyrikk

Er du medlem av en bokklubb?

- ☐ Ja
- ☐ Nei

Hvis ja, hvilken?**Er du med i en lesesirkel?**

- ☐ Ja
- ☐ Nei

Har du i løpet av det siste året benyttet noen av følgende internett-baserte verktøy?

Kryss gjerne av for flere alternativer

- ☐ Nettbokhandler
- ☐ Litteraturrelaterte blogger (lest eller skrevet selv)
- ☐ BookCrossing
- ☐ Digitale bøker (som Google Books eller Nasjonalbibliotekets Bokhylla)
- ☐ Registrert bøker slik at andre kan se hva du leser (som bokelskere.no eller Visual Bookshelf)
- ☐ Other:

Nevn inntil tre forfattere og/eller bøker du setter pris på

Begrunn gjerne hvorfor

Eventuelle kommentarer til undersøkelsen

Submit

Vedlegg 2: Brev til skolene

Mitt navn er Kristin Hamran Storrusten. Jeg studerer litteraturformidling ved Universitetet i Oslo. Som tema for masteroppgaven min har jeg valgt å foreta en undersøkelse av hva norsklærere i videregående skole leser og hvorfor. Det har nemlig aldri vært gjort før. Derfor har da også Landslaget for Norskundervisning uttrykt interesse for prosjektet mitt, og funnene vil bli publisert i deres tidsskrift *Norsklæreren*.

Jeg har utarbeidet et spørreskjema som besvares digitalt. Det tar ca ti minutter. Hele undersøkelsen står og faller på at jeg får inn flest mulig svar, og jeg håper at du kan videreformidle forespørselen min til alle norsklærerne ved skolen. Jeg håper at resultatene av kartleggingen er av interesse også for lærerne, og at de derfor ønsker å være med på undersøkelsen. Respondentenes anonymitet er selvsagt garantert, og undersøkelsen gjennomføres i henhold til forskningsetiske krav og Datatilsynets retningslinjer.

Spørreskjemaets nettadresse er <http://tyu.no/lesevaner>. Denne kan du gi til norsklærere ved skolen, eller du kan også videresende denne e-posten til deres adresser.

Hvis du har spørsmål eller kommentarer, ikke nøl med å kontakte meg enten på telefon 41 22 46 90 eller per e-post: kristorr@student.hf.uio.no. Min veileder, Marianne Egeland, er tilgjengelig på telefon 22 85 79 38 eller e-post r.m.egeland@iln.uio.no.

På forhånd takk!

Vennlig hilsen

Kristin Hamran Storrusten

Vedlegg 3: Liste over alle sist leste bøker

Karl Ove Knausgård	<i>Min kamp 1</i>	25	2009	Norsk	Roman
Karl Ove Knausgård	<i>Min kamp 2</i>	15	2009	Norsk	Roman
Karl Ove Knausgård	<i>Min kamp 4</i>	12	2010	Norsk	Roman
Karl Ove Knausgård	<i>Min kamp 3</i>	8	2009	Norsk	Roman
Sofi Oksanen	<i>Utrekningen</i>	8	2010	Finsk	Roman
Roy Jacobsen	<i>Vidunderbarn</i>	8	2009	Norsk	Roman
Jo Nesbø	<i>Panserhjerter</i>	7	2009	Norsk	Krim
Kjartan Fløgstad	<i>Grense Jakobselv</i>	6	2009	Norsk	Roman
Tomas Espedal	<i>Imot kunsten</i>	6	2009	Norsk	Roman
Karl Ove Knausgård	<i>Min kamp</i>	6	2009	Norsk	Roman
Victoria Hislop	<i>Øya</i>	6	2007	Engelsk	Roman
Per Petterson	<i>Jeg forbanner tidens elv</i>	5	2008	Norsk	Roman
Uwe Tellkamp	<i>Tårnet</i>	5	2009	Tysk	Roman
Cecilia Samartin	<i>Drømmehjerter</i>	4	2008	Engelsk	Roman
Herbjørg Wassmo	<i>Hundre år</i>	4	2010	Norsk	Roman
Kader Abdolah	<i>Huset ved moskeen</i>	4	2007	Nederlandsk	Roman
Per Petterson	<i>Ut og stjele hester</i>	4	2003	Norsk	Roman
Dag Solstad	<i>17. roman</i>	3	2009	Norsk	Roman
Henning Mankell	<i>Den urolige mannen</i>	3	2009	Svensk	Krim
Camilla Läckberg	<i>Fyrvokteren</i>	3	2009	Svensk	Krim
Arto Paasilinna	<i>Harens år</i>	3	1997	Finsk	Roman
Ildefonso Falcones	<i>Havets katedral</i>	3	2006	Spansk	Roman
Nikolaj Frobenius	<i>Jeg skal vise dere frykten</i>	3	2008	Norsk	Roman
Linda Olsson	<i>La meg synge deg stille sanger</i>	3	2008	Svensk	Roman
Anna Gavalda	<i>Lykka er ein sjeldan fugl</i>	3	2009	Fransk	Roman
Gert Nygårdshaug	<i>Mengele zoo</i>	3	1989	Norsk	Roman
Patrick Süskind	<i>Parfymen</i>	3	1986	Tysk	Roman
Anna Gavalda	<i>Saman er ein mindre aleine</i>	3	2007	Fransk	Roman
Carl Frode Tiller	<i>Skråninga</i>	3	2001	Norsk	Roman
Sofi Oksanen	<i>Stalins kyr</i>	3	2009	Finsk	Roman
Cormac McCarthy	<i>Veien</i>	3	2006	Engelsk	Roman
Karl Ove Knausgård		3		Norsk	Roman
Rohinton Mistry	<i>Balansekunst</i>	2	1997	Engelsk	Roman
	<i>Bibelen</i>	2	200	Hebraisk	Sakprosa
Markus Zusak	<i>Boktyven</i>	2	2007	Engelsk	Roman
Antony Beevor	<i>D-dagen</i>	2	2009	Engelsk	Sakprosa
Karl Ove Knausgård	<i>En tid for alt</i>	2	2004	Norsk	Roman
William Golding	<i>Fluenes herre</i>	2	1954	Engelsk	Roman
Arnaldur Indriðason	<i>Gravstille</i>	2	2008	Islandsk	Krim
J. K. Rowling	<i>Harry Potter og ildbeget</i>	2	2001	Engelsk	Barn
Camilla Läckberg	<i>Havfruen</i>	2	2010	Svensk	Krim
Arnaldur Indriðason	<i>Irrganger</i>	2	2010	Islandsk	Krim
Stieg Larsson	<i>Jenta som lekte med ilden</i>	2	2007	Svensk	Krim
Torgim Eggen	<i>Jern</i>	2	2010	Norsk	Roman
Haruki Murakami	<i>Kafka på stranden</i>	2	2002	Japansk	Roman
Anja Breien	<i>Kaniaw</i>	2	2006	Norsk	Roman
Carl-Johan Vallgren	<i>Kunzelmann & Kunzelmann</i>	2	2009	Svensk	Roman
Lars Saabye Christensen	<i>Maskeblomstfamilien</i>	2	2003	Norsk	Roman
Olav Duun	<i>Menneske og maktene</i>	2	1938	Norsk	Roman
Agnar Mykle	<i>Sangen om den røde rubin</i>	2	1956	Norsk	Roman
Jon Øystein Flink	<i>Sex, død og ekteskap</i>	2	2009	Norsk	Roman
Gregory David Roberts	<i>Shantaram</i>	2	2003	Engelsk	Roman
Thomas Enger	<i>Skinndød</i>	2	2010	Norsk	Krim
Arnt Stefansen	<i>Spania</i>	2	2008	Norsk	Sakprosa
Camilla Läckberg	<i>Tyskerungen</i>	2	2008	Svensk	Krim
Edvard Hoem	<i>Villskapens år. Bjørnstjerne Bjørnson</i>	2	2009	Norsk	Sakprosa
Britt Karin Larsen		2		Norsk	
C. J. Sansom		2		Engelsk	Krim
Nicholas Sparks		2		Engelsk	Roman
Ragnar Hovland	<i>1964. Roman</i>	1	2006	Norsk	Roman
Frode Grytten	<i>50/50</i>	1	2010	Norsk	Sakprosa
Yoshihito Tatsumi	<i>A drifting life</i>	1	2009	Engelsk	Tegneserie
Santiago Roncagliolo	<i>Abril rojo</i>	1	2006	Spansk	Roman
Hanne Nabintu Herland	<i>Alarm</i>	1	2010	Norsk	Sakprosa
Christian Krohg	<i>Albertine</i>	1	1886	Norsk	Roman
Abraham Verghese	<i>Alene sammen</i>	1	2009	Engelsk	Roman
Lewis Carroll	<i>Alice's adventures in Wonderland</i>	1	1865	Engelsk	Barn
Alice Sebold	<i>Alle mine kjære</i>	1	2004	Norsk	Roman
José Saramago	<i>Alle navnene</i>	1	2001	Portugisisk	Roman

Brit Bildøen	<i>Alt som er</i>	1	2004	Norsk	Roman
	<i>Amerikansk krim av Cohen</i>	1		Engelsk	Krim
Leo Tolstoj	<i>Anna Karenina</i>	1	1880	Russisk	Roman
Jostein Gaarder	<i>Appelsinpiken</i>	1	2003	Norsk	Roman
Jean P. Sasson	<i>Arabias døtre</i>	1	1995	Engelsk	Roman
Knut Hamsun	<i>August</i>	1	1930	Norsk	Roman
Edvard Hoem	<i>Ave Eva</i>	1	1987	Norsk	Roman
Juan Kattán-Ibarra	<i>Basic spanish conversation</i>	1	1985	Engelsk	Sakprosa
Frederick Taylor	<i>Berlinmuren</i>	1	2008	Engelsk	Sakprosa
Doris Lessing	<i>Bestemødrene</i>	1	2008	Engelsk	Roman
Sue Monk Kidd	<i>Bienes hemmelige liv</i>	1	2001	Engelsk	Roman
	<i>Biografi om Ellisif Wessel</i>	1		Norsk	Sakprosa
	<i>Biografi om Jens Bjørneboe</i>	1		Norsk	Sakprosa
Günter Grass	<i>Boksen</i>	1	2009	Tysk	Roman
Kjartan Fløgstad	<i>Brennbart</i>	1	2004	Norsk	Roman
Paulo Coelho	<i>Brida</i>	1	2008	Portugisisk	Roman
Håkan Nesser	<i>Carmine Street</i>	1	2009	Svensk	Krim
Geir Imset	<i>Christoffer Hannevig</i>	1	2009	Norsk	Sakprosa
Helen Rappaport	<i>Conspirator: Lenin in exile</i>	1	2010	Engelsk	Sakprosa
Irvin D. Yalom	<i>Da Nietzsche gråt</i>	1	2006	Engelsk	Roman
Vidar Sundstøl	<i>De døde</i>	1	2009	Norsk	Roman
Peter Høeg	<i>De måske egnede</i>	1	1993	Dansk	Roman
Deon Meyer	<i>Dead before dying</i>	1	2006	Engelsk	Roman
Ariel Dorfman	<i>Death and the maiden</i>	1	1990	Engelsk	Drama
Arto Paasilinna	<i>Den elskelige giftblandersken</i>	1	2008	Finsk	Roman
Jette Kaarsbøl	<i>Den lukkede bok</i>	1	2004	Dansk	Roman
Erik Bjerck-Hagen	<i>Den norske litterære kanon 1700-1900</i>	1	2009	Norsk	Sakprosa
Jens Bjørneboe	<i>Den onde hyrde</i>	1	1960	Norsk	Roman
Sigbjørn Mostue	<i>Den siste magiker</i>	1	2008	Norsk	Ungdom
P. D. James	<i>Den siste pasienten</i>	1	2008	Engelsk	Krim
Espen Schaanning	<i>Den tilsiktede smerten</i>	1	2009	Norsk	Sakprosa
Flann O'Brien	<i>Den tredje politimannen</i>	1	1997	Engelsk	Roman
Bernard Schlink	<i>Der Vorleser</i>	1	1995	Tysk	Roman
Doris Lessing	<i>Det femte barnet</i>	1	1989	Engelsk	Roman
Jon Hellesnes	<i>Det femte monarki</i>	1	2010	Norsk	Sakprosa
Joanes Nielsen	<i>Det fins dei som tar månelys på alvor</i>	1	2008	Færøysk	Dikt
Tove Jansson	<i>Det osynliga barnet</i>	1	1962	Finsk	Barn
J. M. Coetzee	<i>Diary of a bad year</i>	1	2007	Engelsk	Roman
Rolf og Alexandra Becker	<i>Dickie Dick Dickens, serie 4</i>	1	1962	Tysk	Drama
Sissel-Jo Gazan	<i>Dinosaurens fjær</i>	1	2009	Norsk	Krim
Umberto Eco	<i>Dire quasi la stessa cosa</i>	1	2003	Italiensk	Sakprosa
Miguel de Cervantes	<i>Don Quijote</i>	1	1605	Spansk	Roman
Khaled Hosseini	<i>Drageløperen</i>	1	2003	Engelsk	Roman
Elizabeth Gilbert	<i>Eat, pray, love</i>	1	2006	Engelsk	Sakprosa
Marie Færden	<i>Egenvurdering i skolen</i>	1	2009	Norsk	Sakprosa
Anna Gavalda	<i>Ein vakker dag</i>	1	2010	Fransk	Roman
Helen Rappaport	<i>Ekaterinburg</i>	1	2009	Engelsk	Sakprosa
T.de Rosnay	<i>Elle s'appelait Sarah</i>	1	2007	Fransk	Roman
Dag Solstad	<i>Elleve roman, bok atten</i>	1	1992	Norsk	Roman
Haruki Murakami	<i>Elskede Sputnik</i>	1	2010	Japansk	Roman
Theodore Dreiser	<i>En amerikansk tragedie</i>	1	1925	Engelsk	Roman
Mirjam Kristensen	<i>En ettermiddag om høsten</i>	1	2006	Norsk	Roman
Alberto Manguel	<i>En historie om ledsning</i>	1	2007	Engelsk	Sakprosa
Selma Lønning Aarø	<i>En rekke avbrutte forsøk</i>	1	2007	Norsk	Roman
Jonny Halberg	<i>En uskyldig tid</i>	1	2002	Norsk	Roman
François Bégaudeau	<i>Entre les murs</i>	1	2006	Fransk	Roman
Axel Jensen	<i>Epp</i>	1	1965	Norsk	Roman
Henrik Ibsen	<i>Et dukkehjem</i>	1	1879	Norsk	Drama
Øystein Lønn	<i>Etter Sofia</i>	1	2010	Norsk	Roman
Hannes Pétursson	<i>Europa ender her</i>	1	2009	Islandsk	Dikt
Geert Mak	<i>Europa. En reise gjennom det 20. århundret</i>	1	2008	Nederlandsk	Sakprosa
Trygve Bratteli	<i>Fange i natt og tåke</i>	1	1980	Norsk	Sakprosa
Arnaldur Indriðason	<i>Fjellet</i>	1	2010	Islandsk	Krim
Jo Nesbø	<i>Flaggermusmannen</i>	1	1997	Norsk	Krim
Herbjørg Wassmo	<i>Flukten fra Frank</i>	1	2003	Norsk	Roman
Frode Grytten	<i>Flytande bjørn</i>	1	2007	Norsk	Roman
Elias Canetti	<i>Forblindelsen</i>	1	1993	Tysk	Roman
Gert Nygårdshaug	<i>Fortellernes marked</i>	1	2008	Norsk	Roman
Hans Jæger	<i>Fra Kristiania-Bohèmen</i>	1	1885	Norsk	Roman
Henrik Langeland	<i>Francis Meyers lidenskap</i>	1	2007	Norsk	Roman
Roy Jacobsen	<i>Frost</i>	1	2003	Norsk	Roman
Tarjei Vesaas	<i>Fuglane</i>	1	1957	Norsk	Roman
Evan Wright	<i>Generation Kill</i>	1	2004	Engelsk	Sakprosa
Henrik Ibsen	<i>Gengangere</i>	1	1881	Norsk	Drama

Espen Stueland	<i>Gjennom kjøttet</i>	1	2009	Norsk	Sakprosa
Marina Fiorato	<i>Glassblåseren fra Murano</i>	1	2009	Engelsk	Roman
	<i>Grenseerfaringer - fantastisk litteratur i Norge og omegn</i>	1	2010	Norsk	Sakprosa
Gerd Karin Omdal	<i>Gå ikke alene ut i natten</i>	1	2009	Svensk	Roman
Kjell Westö	<i>Gå. Eller kunsten å leve et vilt og poetisk liv</i>	1	2006	Norsk	Roman
Tomas Espedal	<i>Haldor fra Hegge</i>	1	1984	Norsk	Sakprosa
Arvid Møller	<i>Harry Potter og føniksordenen</i>	1	2003	Engelsk	Barn
J. K. Rowling	<i>Hatet i Europa</i>	1	2009	Norsk	Sakprosa
Hans Wilhelm Steinfeldt	<i>Heimlandet Barndom</i>	1	1999	Norsk	Roman
Edvard Hoem	<i>Hemsöborna</i>	1	1887	Svensk	Roman
August Strindberg	<i>Hippiepresten fra Hollywood</i>	1	1972	Engelsk	Sakprosa
Arthur Blessitt	<i>Historie i bruk</i>	1	2008	Norsk	Sakprosa
Ola Svein Stugu	<i>Historie. VG3</i>	1	2008	Norsk	Sakprosa
Roy Jacobsen	<i>Hoggerne</i>	1	2005	Norsk	Roman
Jamie Ford	<i>Hotellet på hjørnet av bitter og søt</i>	1	2008	Engelsk	Roman
Aravind Adiga	<i>Hvitt tiger</i>	1	2009	Engelsk	Roman
Lars Keppner	<i>Hypnotisøren</i>	1	2009	Svensk	Krim
Harlan Coban	<i>I den skogen</i>	1	2009	Engelsk	Krim
Klaus Hagerup	<i>I denne verden er alt mulig</i>	1	1979	Norsk	Drama
Alberto Moravia	<i>I Due Amici</i>	1	2007	Italiensk	Sakprosa
Giorgio Bassani	<i>Il Giardino dei Finzi-Contini</i>	1	1991	Italiensk	Roman
Paul Auster	<i>Illusjonenes bok</i>	1	2002	Engelsk	Roman
Philip Roth	<i>Indignation</i>	1	2008	Engelsk	Roman
Steven Lukes	<i>Individualism</i>	1	1985	Engelsk	Sakprosa
Cristino Pérez Meléndez m.fl.	<i>Investigar mediante encuestas</i>	1	1998	Spansk	Sakprosa
Camilla Läckberg	<i>Isprinsessen</i>	1	2006	Svensk	Krim
Tarjei Vesaas	<i>Is-slottet</i>	1	1963	Norsk	Roman
Orhan Pamuk	<i>Istanbul</i>	1	2006	Tyrkisk	Roman
Peter Normann Waage	<i>Jeg</i>	1	2008	Norsk	Sakprosa
Carsten Jensen	<i>Jeg har hørt et stjerneskudd</i>	1	1999	Dansk	Roman
Joachim Førsund	<i>Jeg kunne gått hjem i blinde</i>	1	2009	Norsk	Roman
Arnhild Skre	<i>Jeg vil bli som leoparden</i>	1	2010	Norsk	Sakprosa
Oscar Magnusson	<i>Jeg vil leve</i>	1	1967	Norsk	Sakprosa
Anne B. Ragde	<i>Jeg vinket ikke, jeg druknet</i>	1	2007	Norsk	Roman
Olav Njølstad	<i>Jens Christian Hauge: Fullt og helt</i>	1	2008	Norsk	Sakprosa
Kjersti Annesdatter Skomsvold	<i>Jo fortære jeg går, jo mindre er jeg</i>	1	2009	Norsk	Roman
Cecilie Seiness	<i>Jon Fosse</i>	1	2009	Norsk	Sakprosa
Billy Graham	<i>Just as I am</i>	1	1997	Engelsk	Sakprosa
Jo Nesbø	<i>Kakerlakkene</i>	1	1998	Norsk	Krim
Thorvald Steen	<i>Kamelskyer</i>	1	2004	Norsk	Roman
Faïza Guène	<i>Kiffe, kiffe demain</i>	1	2005	Fransk	Ungdom
Torbjørn Færøvik	<i>Kina</i>	1	2003	Norsk	Roman
Petina Gappah	<i>Klagesang for Easterly</i>	1	2009	Engelsk	Roman
Anonym	<i>Klassekamerater</i>	1	2009	Norsk	Sakprosa
Anne Cath. Vestly	<i>Knerten gifter seg</i>	1	1964	Norsk	Barn
Tore Renberg	<i>Kompani Orheim</i>	1	2005	Norsk	Roman
Cora Sandel	<i>Kranes konditori</i>	1	1945	Norsk	Roman
	<i>Kunstbok om Nikolay Astrup</i>	1		Norsk	Sakprosa
Jussi Adler-Olsen	<i>Kvinnen i buret</i>	1	2009	Dansk	Krim
J. M. Cotz m.fl.	<i>La conciencia lingüística en la enseñanza de lenguas</i>	1	2007	Spansk	Sakprosa
Tim Winton	<i>Land's Edge</i>	1	1998	Engelsk	Sakprosa
John Irving	<i>Last night in twisted river</i>	1	2009	Engelsk	Roman
Yann Martel	<i>Life of Pi</i>	1	2001	Engelsk	Roman
Levi Henriksen	<i>Like østenfor regnet</i>	1	2008	Norsk	Roman
Gert Nygårdshaug	<i>Liljer fra Jerusalem</i>	1	2001	Norsk	Krim
Johan Borgen	<i>Lillelord</i>	1	1955	Norsk	Roman
Brit Bildøen	<i>Litterær salong</i>	1	2009	Norsk	Sakprosa
Chris Cleave	<i>Little Bee</i>	1	2010	Engelsk	Roman
Liza Marklund	<i>Livstid</i>	1	2007	Svensk	Krim
Tom Egeland	<i>Lucifers evangelium</i>	1	2009	Norsk	Krim
Stieg Larsson	<i>Luftsloppet som sprengtes</i>	1	2007	Svensk	Krim
Peter Serck	<i>Lytteren</i>	1	2008	Norsk	Roman
Erik Fosnes Hansen	<i>Løvekvinnen</i>	1	2006	Norsk	Roman
Tore Renberg	<i>Mannen som elsket Yngve</i>	1	2003	Norsk	Roman
Olav Duun	<i>Medmenneske</i>	1	1900	Norsk	Roman
Jon Ronson	<i>Men who stare at goats</i>	1	2004	Engelsk	Sakprosa
Platon	<i>Menon</i>	1	-400	Gresk	Sakprosa
Torbjørn Færøvik	<i>Midtens rike</i>	1	2009	Norsk	Sakprosa
Arne Lygre	<i>Min døde mann</i>	1	2009	Norsk	Roman
Karl Ove Knausgård	<i>Min kamp 5</i>	1	2010	Norsk	Roman
Ayyan Hirsi Ali	<i>Mitt liv, min frihet</i>	1	2007	Norsk	Sakprosa
Simon Stranger	<i>Mnem</i>	1	2008	Norsk	Roman
Jon Fosse	<i>Morgon og kveld</i>	1	2000	Norsk	Roman

Markus Midré	Muren	1	2009	Norsk	Tegneserie
Ruth Rendell	Mysteries: Master of the moor	1	1986	Engelsk	Krim
Unni Lindell	Mørkemannen	1	2008	Norsk	Krim
Sigurd Hoel	Møte ved milepælen	1	1947	Norsk	Roman
Per Petterson	Månen over porten	1	2004	Norsk	Sakprosa
Erlend Loe	Naiv. Super.	1	1996	Norsk	Roman
Johan Theorin	Nattefokk	1	2009	Svensk	Krim
Knut Faldbakken	Nattefrost	1	2006	Norsk	Krim
Levi Henriksen	Ned, ned, ned	1	2003	Norsk	Novelle
	Njåls saga	1	1250	Islandsk	Sakprosa
Ingeborg Dybvig	Nobel-mysteriet	1	2010	Norsk	Krim
Lawrence Hill	Noen kjenner mitt navn	1	2009	Engelsk	Roman
Trude Teige	Noen vet	1	2009	Norsk	Krim
Roald Amundsen	Nordvestpassasjen	1	1907	Norsk	Sakprosa
Iver B. Neumann	Norge - en kritikk	1	2001	Norsk	Sakprosa
Guro Fløgstad og Anders Vaa	Norsk er et lite språk som er i ferd med å dø ut	1	2009	Norsk	Sakprosa
Ørnulf Hodne	Norsk folketro	1	2008	Norsk	Sakprosa
Haruki Murakami	Norwegian Wood	1	1989	Japansk	Roman
Helge Ryggvik	Oljens politiske økonomi	1	2009	Norsk	Sakprosa
Georg Johannesen	Om den norske tenkemåten	1	1975	Norsk	Sakprosa
Sven Krarup Bjørneboe	Onkel Jens	1	2001	Norsk	Sakprosa
Leo Tolstoj	Oppstandelse	1	1928	Russisk	Roman
Aischylos	Orestien - tetralogi	1	-458	Gresk	Drama
Junot Díaz	Oscar Waos korte makeløse liv	1	2010	Engelsk	Roman
Sadie Jones	Outcast	1	2008	Engelsk	Roman
Jan Inge Sørbo	Over dype svelg, om Ronald Fangen	1	1999	Norsk	Sakprosa
Elisabeth Beanca Halvorsen	Piker, Wien og klagesang	1	2010	Norsk	Sakprosa
Muriel Barbery	Pinnsvinets eleganse	1	2009	Fransk	Roman
Kjetil Østli	Politi og røver	1	2009	Norsk	Sakprosa
Liza Marklund og James Patterson	Postcard killers	1	2010	Engelsk	Krim
Garth Ennis og Steve Dillon	Preacher	1	1996	Engelsk	Tegneserie
Camilla Läckberg	Predikanten	1	2004	Svensk	Krim
Kjersti Rørgemoen	Purkene snudde seg	1	2009	Norsk	Roman
Liza Marklund	På flukt	1	1997	Svensk	Krim
Knut Hamsun	På gjengrodde stier	1	1949	Norsk	Roman
Kristopher Schau	På vegne av venner	1	2009	Norsk	Sakprosa
Sigrid og Guri Sørungård Botheim	Rammstein pensionat	1	2009	Norsk	Roman
Ian Rankin	Rebus' siste spor	1	2009	Engelsk	Krim
Per Egil Hegge	Ridende rytter til hest	1	2005	Norsk	Sakprosa
August Strindberg	Röda rummet	1	1880	Svensk	Roman
Helle Helle	Rødby-Puttgarden	1	2005	Dansk	Roman
Ann Cleves	Røde knokler	1	2009	Engelsk	Krim
Liv Karin Kirkebøen Almendingen	Sagaen om Sunniva, bok 5	1	2010	Norsk	Serielitteratur
Anne Enright	Sammenkomsten	1	2008	Engelsk	Roman
Christian Borch	Sannhetens kår	1	2009	Norsk	Sakprosa
Bill Bryson	Seeing further	1	2010	Engelsk	Sakprosa
Roy Jacobsen	Seierherrene	1	1991	Norsk	Roman
Mark Lynas	Seks grader	1	2008	Engelsk	Sakprosa
	Signatur 3	1	2002	Norsk	Sakprosa
Halldór Laxness	Sin egen herre	1	2004	Islandsk	Roman
Tore Rem	Sin egen herre	1	2009	Norsk	Sakprosa
Tom Egeland	Sirkelens ende	1	2001	Norsk	Krim
Faiza Guène	Siste runde på Balto	1	2010	Fransk	Ungdom
Arne Garborg	Skrifter i samling bd 11: Artiklar og essay 1891-1923	1	2001	Norsk	Sakprosa
Johan Theorin	Skumringstimen	1	2008	Svensk	Krim
Jan Henry T. Olsen og Laila Lanes	Skynd deg å elske	1	2009	Norsk	Sakprosa
Hans Sande	Slepe rundt på døde dyr	1	2009	Norsk	Roman
Franz Kafka	Slottet	1	1950	Tysk	Roman
Levi Henriksen	Snø vil falle over snø som har falt	1	2004	Norsk	Roman
John le Carré	Spionen som kom inn fra kulden	1	1963	Engelsk	Roman
Rune Slagstad	Sporten	1	2008	Norsk	Sakprosa
Guido Knopp	SS	1	2002	Tysk	Sakprosa
Trude Marstein	Sterk sult, plutselig kvalme	1	1998	Norsk	Roman
Øystein Hauge	Stilleben	1	2010	Norsk	Dikt
Vera Henriksen	Sølvsammeren	1	1961	Norsk	Roman
Frid Ingulstad	Sønnavind	1		Norsk	Serielitteratur
Eric Hill	Tassens favorittfortellinger	1	2007	Engelsk	Barn
Erlend Loe	Tatt av kvinnen	1	1993	Norsk	Roman
Frank McCourt	Teacher Man	1	2004	Engelsk	Sakprosa
	Tekstbanken	1	2009	Norsk	Novelle
	Tema. VG3	1	2008	Norsk	Sakprosa
Jan Guillou	Tempelridderen	1	2002	Svensk	Roman
Nikolaj Frobenius	Teori og praksis	1	2004	Norsk	Roman
Mark Twain	The adventures of Huckleberry Finn	1	1884	Engelsk	Roman

Hanif Kureishi	<i>The Buddha of suburbia</i>	1	1990	Engelsk	Roman
Kate Morton	<i>The forgotten garden</i>	1	2008	Engelsk	Roman
Lorraine López	<i>The gifted Gabaldon sisters</i>	1	2008	Engelsk	Roman
Barbara Kingsolver	<i>The lacuna</i>	1	2009	Engelsk	Roman
Daniel Mendelsohn	<i>The lost. A search for six of six million</i>	1	2006	Engelsk	Sakprosa
Margaret Atwood	<i>The penelopiad</i>	1	2005	Engelsk	Roman
Roberto Bolano	<i>The savage detectives</i>	1	2008	Engelsk	Roman
Tim O'Brien	<i>The things they carried</i>	1	1990	Engelsk	Roman
Paulo Coelho	<i>The winner stands alone</i>	1	2009	Portugisisk	Roman
Åsa Larsson	<i>Til dess din vrede opphør</i>	1	2008	Svensk	Krim
Ann Tatlock	<i>Tilbake igjen</i>	1	2009	Engelsk	Sakprosa
Milan Kundera	<i>Tilværelsens uutholdelige letthet</i>	1	1983	Tsjekkisk	Roman
Anne Oterholm	<i>Toget til Ajaccio</i>	1	2009	Norsk	Roman
Arild Linneberg	<i>Tolv og en halv tale</i>	1	2007	Norsk	Sakprosa
Maria Parr	<i>Tonje Glimmerdal</i>	1	2009	Norsk	Barn
Sarah Paretsky	<i>Total recall</i>	1	2004	Engelsk	Roman
Tove Jansson	<i>Trollvinter</i>	1	1957	Finsk	Barn
Khaled Hosseini	<i>Tusen strålende soler</i>	1	2007	Engelsk	Roman
Jonny Halberg	<i>Tvillingen</i>	1	2007	Norsk	Roman
Merethe Junker	<i>Tvillingen</i>	1	2010	Norsk	Krim
Stephenie Meyer	<i>Twilight - Breaking Dawn</i>	1	2008	Engelsk	Ungdom
Stephenie Meyer	<i>Twilight - Eclipse</i>	1	2007	Engelsk	Ungdom
Stephenie Meyer	<i>Twilight - New Moon</i>	1	2006	Engelsk	Ungdom
Marina Lewycka	<i>Two caravans</i>	1	2007	Engelsk	Roman
Helle Aarnes	<i>Tyskerjentene</i>	1	2009	Norsk	Sakprosa
Camilla Läckberg	<i>Ulykkesfuglen</i>	1	2007	Svensk	Krim
Oskar Braathen	<i>Ungen</i>	1	1900	Norsk	Drama
Lena Raneshag	<i>Universets plan</i>	1	2010	Norsk	Sakprosa
Marisha Pessl	<i>Utoalgte emner i katastrofefysikk</i>	1	2007	Engelsk	Roman
Joanna Channell	<i>Vague Language</i>	1	1994	Engelsk	Sakprosa
Sara Gruen	<i>Vann til elefantene</i>	1	2008	Engelsk	Roman
Karin Fossum	<i>Varsleren</i>	1	2009	Norsk	Krim
Jon Magnus	<i>Veien til Karlsvogna</i>	1	2004	Norsk	Sakprosa
Sigurd Hoel	<i>Veien til verdens ende</i>	1	1933	Norsk	Roman
Agnes Ravatn	<i>Veke 53</i>	1	2007	Norsk	Roman
Selma Lønning Aarø	<i>Venstre hånd over høyre skulder</i>	1	2008	Norsk	Roman
Selma Lønning Aarø	<i>Vill ni åka mera?</i>	1	2003	Norsk	Roman
Carlos Ruiz Zafón	<i>Vindens skygge</i>	1	2004	Spansk	Roman
Dea Trier Mørch	<i>Vinterbarn</i>	1	1977	Dansk	Roman
Anne Michaels	<i>Vinterdvale</i>	1	2009	Engelsk	Roman
Lars Saabye Christensen	<i>Visning</i>	1	2009	Norsk	Roman
Dobsen, Eggen og Smith	<i>Vurdering, prinsipper og praksis</i>	1	2009	Norsk	Sakprosa
Marina Lewycka	<i>We are all made of glue</i>	1	2009	Engelsk	Roman
Emily Brontë	<i>Wuthering heights</i>	1	1851	Engelsk	Roman
Jonas Gahr Støre	<i>Å gjøre en forskjell</i>	1	2008	Norsk	Sakprosa
Olav Vesaas	<i>Å vera i livet</i>	1	2007	Norsk	Sakprosa
Alice Munro		1		Engelsk	Novelle
Anne Holt		1		Norsk	Krim
Arnaldur Indriðason		1		Islandsk	Krim
Arne Garborg		1		Norsk	
Camilla Läckberg		1		Svensk	Krim
Frode Grytten		1		Norsk	
Henning Mankell		1		Svensk	Krim
Isabel Allende		1		Spansk	
Ken Follett		1		Engelsk	
Kjell Askildsen		1		Norsk	Novelle
Kolbjørn Falkeid		1		Norsk	Dikt
Roy Jacobsen		1		Norsk	Roman
Torkil Damhaug		1		Norsk	

Vedlegg 4: Liste over alle foretrukne forfattere

Hamsun, Knut	50	Mann	Norsk	1859
Solstad, Dag	25	Mann	Norsk	1941
Nesbø, Jo	20	Mann	Norsk	1960
Knausgård, Karl Ove	19	Mann	Norsk	1968
Christensen, Lars Saabye	16	Mann	Norsk	1953
Jacobsen, Roy	16	Mann	Norsk	1954
Fløgstad, Kjartan	14	Mann	Norsk	1944
Pettersen, Per	14	Mann	Norsk	1952
Undset, Sigrid	14	Kvinne	Norsk	1882
Ibsen, Henrik	13	Mann	Norsk	1828
Irving, John	11	Mann	Amerikansk	1942
Grytten, Frode	10	Mann	Norsk	1960
Larsson, Stieg	10	Mann	Svensk	1954
Vesaas, Tarjei	10	Mann	Norsk	1897
Mykle, Agnar	9	Mann	Norsk	1915
Ørstavik, Hanne	9	Kvinne	Norsk	1969
Gavalda, Anna	8	Kvinne	Fransk	1970
Loe, Erlend	8	Mann	Norsk	1969
Mankell, Henning	8	Mann	Svensk	1948
Allende, Isabel	7	Kvinne	Chilensk	1942
Läckberg, Camilla	7	Kvinne	Svensk	1974
Morrison, Toni	7	Kvinne	Amerikansk	1931
Murakami, Haruki	7	Mann	Japansk	1949
Paasilinna, Arto	7	Mann	Finsk	1942
Bjørneboe, Jens	6	Mann	Norsk	1920
Fosse, Jon	6	Mann	Norsk	1959
Fossum, Karin	6	Kvinne	Norsk	1954
Hauge, Olav H.	6	Mann	Norsk	1908
Munro, Alice	6	Kvinne	Kanadisk	1931
Skram, Amalie	6	Kvinne	Norsk	1846
Wassmo, Herbjørg	6	Kvinne	Norsk	1942
Øyehaug, Gunnhild	6	Kvinne	Norsk	1975
Askildsen, Kjell	5	Mann	Norsk	1929
Duun, Olav	5	Mann	Norsk	1876
Espedal, Tomas	5	Mann	Norsk	1961
Garborg, Arne	5	Mann	Norsk	1851
Hosseini, Khaled	5	Mann	Amerikansk	1965
Hovland, Ragnar	5	Mann	Norsk	1952
Kjærstad, Jan	5	Mann	Norsk	1953
Lessing, Doris	5	Kvinne	Britisk	1919
Samartin, Cecilia	5	Kvinne	Cubansk	1961
Tiller, Carl Frode	5	Mann	Norsk	1970
Tolstoj, Leo	5	Mann	Russisk	1828
Dostojevskij, Fjodor	4	Mann	Russisk	1821
Elstad, Anne Karin	4	Kvinne	Norsk	1938
Henriksen, Levi	4	Mann	Norsk	1964
Hislop, Victoria	4	Kvinne	Britisk	1959
Lindgren, Astrid	4	Kvinne	Svensk	1907
Marstein, Trude	4	Kvinne	Norsk	1973
McCarthy, Cormac	4	Mann	Amerikansk	1933
Skjelbred, Margaret	4	Kvinne	Norsk	1949
Tunström, Göran	4	Mann	Svensk	1937
Woolf, Virginia	4	Kvinne	Britisk	1882
Zafón, Carlos R.	4	Mann	Spansk	1964
Ambjørnsen, Ingvar	3	Mann	Norsk	1956
Austen, Jane	3	Kvinne	Britisk	1775
Auster, Paul	3	Mann	Amerikansk	1947
Haff, Bergljot H.	3	Kvinne	Norsk	1925
Indriðason, Arnaldur	3	Mann	Islandsk	1961
Kaarsbøl, Jette	3	Kvinne	Dansk	1961
Kafka, Franz	3	Mann	Tsjekkisk	1883
Kielland, Alexander	3	Mann	Norsk	1849
Kundera, Milan	3	Mann	Fransk	1929
Márquez, Gabriel G.	3	Mann	Colombiansk	1927
Nygårdshaug, Gert	3	Mann	Norsk	1946
Oksanen, Sofi	3	Kvinne	Finsk	1977
Pamuk, Orhan	3	Mann	Tyrkisk	1952
Ragde, Anne B.	3	Kvinne	Norsk	1957
Renberg, Tore	3	Mann	Norsk	1972

Tolkien, J. R. R.	3	Mann	Britisk	1892
Zusak, Markus	3	Mann	Australsk	1975
Bibelen	2			
Byatt, A. S.	2	Kvinne	Britisk	1936
Coetzee, J. M.	2	mann	Sør-afrikansk	1940
Falkberget, Johan	2	Mann	Norsk	1879
Falkeid, Kolbjørn	2	Mann	Norsk	1933
Hagerup, Inger	2	Kvinne	Norsk	1905
Hemingway, Ernest	2	Mann	Amerikansk	1899
James, P. D.	2	Kvinne	Britisk	1920
Kidd, Sue Monk	2	Kvinne	Amerikansk	1948
Lindgren, Torgny	2	Mann	Svensk	1938
Mann, Thomas	2	Mann	Tysk	1875
McEwan, Ian	2	Mann	Britisk	1948
Nesser, Håkan	2	Mann	Svensk	1950
Platon	2	Mann	Gresk	-427
Rowling, J. K.	2	Kvinne	Britisk	1965
Sandemose, Aksel	2	Mann	Norsk	1899
Saramago, José	2	Mann	Portugisisk	1922
Singer, Isaac B.	2	Mann	Amerikansk	1902
Steinbeck, John	2	Mann	Amerikansk	1902
Vesaas, Halldis Moren	2	Kvinne	Norsk	1907
Westö, Kjell	2	Mann	Svensk	1961
Aarø, Selma L.	1	Kvinne	Norsk	1972
Abdolah, Kader	1	Mann	Nederlandsk	1954
Arvola, Ingeborg	1	Kvinne	Norsk	1974
Aust, Kurt	1	Mann	Dansk	1955
Baudelaire, Charles	1	Mann	Fransk	1821
Bauer, Ola	1	Mann	Norsk	1943
Bjørnson, Bjørnstjerne	1	Mann	Norsk	1832
Bjørnstad, Ketil	1	Mann	Norsk	1952
Blix, Elias	1	Mann	Norsk	1836
Blixen, Karen	1	Kvinne	Dansk	1885
Borgen, Johan	1	Mann	Norsk	1902
Brecht, Berthold	1	Mann	Tysk	1898
Brekke, Toril	1	Kvinne	Norsk	1949
Brink, André	1	Mann	Sør-afrikansk	1935
Brown, Dan	1	Mann	Amerikansk	1964
Bryson, Bill	1	Mann	Amerikansk	1951
Bulgakov, Mikhail	1	Mann	Russisk	1891
Burke, James Lee	1	Mann	Amerikansk	1936
Børli, Hans	1	Mann	Norsk	1918
Calvino, Italo	1	Mann	Italiensk	1923
Camilleri, Andrea	1	Mann	Italiensk	1925
Čapek, Karel	1	Mann	Tsjekkisk	1890
Cleave, Chris	1	Mann	Britisk	1973
Clutterbuck og Lees	1	Mann	Britisk	
Coelho, Paulo	1	Mann	Brasiliansk	1947
Collett, Camilla	1	Kvinne	Norsk	1813
Dahle, Gro	1	Kvinne	Norsk	1962
DeLillo, Don	1	Mann	Amerikansk	1936
Dreiser, Theodore	1	Mann	Amerikansk	1871
Duras, Marguerite	1	Mann	Fransk	1914
Döblin, Alfred	1	Mann	Tysk	1878
Eco, Umberto	1	Mann	Italiensk	1932
Egeland, Tom	1	Mann	Norsk	1959
Enquist, Per Olov	1	Mann	Svensk	1934
Erikson, Steven	1	Mann	Kanadisk	1959
Faulkner, William	1	Mann	Amerikansk	1897
Fitzgerald, F. Scott	1	Mann	Amerikansk	1896
Flaubert, Gustave	1	Mann	Fransk	1821
Fredriksson, Marianne	1	Kvinne	Svensk	1927
Frobenius, Nikolaj	1	Mann	Norsk	1965
Funke, Cornelia	1	Kvinne	Tysk	1958
Gaarder, Jostein	1	Mann	Norsk	1952
Gaiman, Neil	1	Mann	Britisk	1960
Gorkij, Maksim	1	Mann	Russisk	1868
Grass, Günther	1	Mann	Tysk	1927
Green, Hannah	1	Kvinne	Amerikansk	1932
Gregory, Philippa	1	Kvinne	Britisk	1954
Grieg, Nordahl	1	Mann	Norsk	1902
Grisham, John	1	Mann	Amerikansk	1955
Gudmundsson, Einar Már	1	Mann	Islandsk	1954
Hagen, Oddmund	1	Mann	Norsk	1950

Halberg, Jonny	1	Mann	Norsk	1962
Harris, Joanne	1	Kvinne	Britisk	1964
Harstad, Johan	1	Mann	Norsk	1979
Hauge, Knut	1	Mann	Norsk	1911
Haugen, Paal-Helge	1	Mann	Norsk	1945
Heggland, Johannes	1	Mann	Norsk	1919
Helle, Helle	1	Kvinne	Dansk	1965
Henriksen, Vera	1	Kvinne	Norsk	1927
Herrman, Richard	1	Mann	Norsk	1919
Hjorth, Vigdis	1	Kvinne	Norsk	1959
Hoel, Sigurd	1	Mann	Norsk	1890
Hoem, Edvard	1	Mann	Norsk	1949
Holberg, Ludvig	1	Mann	Dansk	1684
Holst, Hanne-Vibeke	1	Kvinne	Dansk	1959
Homer	1	Mann	Gresk	-800
Hornby, Nick	1	Mann	Britisk	1957
Houllebecq, Michel	1	Mann	Fransk	1958
Huysmans, Joris-Karl	1	Mann	Fransk	1848
Jansson, Tove	1	Kvinne	Finsk	1914
Jersild, P. C.	1	Mann	Svensk	1935
Jewell, Lisa	1	Kvinne	Britisk	1968
Jones, Sadie	1	Kvinne	Britisk	1967
Jordan, Robert	1	Mann	Amerikansk	1948
Kellerman, Jonathan	1	Mann	Amerikansk	1949
Keyes, Marian	1	Kvinne	Irsk	1963
Kingsolver, Barbara	1	Kvinne	Amerikansk	1955
Kjøsterud, Erland	1	Mann	Norsk	1953
Kolloen, Ingar S.	1	Mann	Norsk	1951
Kornbichler, ?	1			
Kristiseter, Olav	1	Mann	Norsk	1973
Lagerlöf, Selma	1	Kvinne	Svensk	1858
Langeland, Henrik	1	Mann	Norsk	1972
Larsen, Britt Karin	1	Kvinne	Norsk	1945
Lawrence, D. H.	1	Mann	Britisk	1885
Laxness, Halldór	1	Mann	Islandsk	1902
Lenz, Siegfried	1	Mann	Tysk	1926
Lewis, C. S.	1	Mann	Britisk	1898
Lindell, Unni	1	Kvinne	Norsk	1957
Linderborg, Åsa	1	Kvinne	Svensk	1968
Linna, Väinö	1	Mann	Finsk	1920
Linneberg, Arild	1	Mann	Norsk	1952
Littell, Jonathan	1	Mann	Fransk	1967
Llamazares, Julio	1	Mann	Spansk	1955
Lund, Thure Erik	1	Mann	Norsk	1959
Macé, Nicole	1	Kvinne	Norsk	1931
Mahfouz, Naguib	1	Mann	Egyptisk	1911
Marklund, Liza	1	Kvinne	Svensk	1962
Melville, Herman	1	Mann	Amerikansk	1819
Michaels, Anne	1	Kvinne	Kanadisk	1958
Minervudóttir, Guðrún	1	Kvinne	Islandsk	1976
Mistry, Rohinton	1	Mann	Kanadisk	1952
Moberg, Vilhelm	1	Mann	Svensk	1898
Montefiore, Simon S.	1	Mann	Britisk	1965
Munch, P. A.	1	Mann	Norsk	1810
Némirovsky, Irène	1	Kvinne	Fransk	1903
Nesse, Åse-Marie	1	Kvinne	Norsk	1934
Niemi, Mikael	1	Mann	Svensk	1959
Nilssen, Olaug	1	Kvinne	Norsk	1977
Nærum, Knut	1	Mann	Norsk	1961
Næss, Arne	1	Mann	Norsk	1912
Næss, Atle	1	Mann	Norsk	1949
Næss, Jan Christoffer	1	Mann	Norsk	1964
Olsson, Linda	1	Kvinne	Svensk	1948
Pagnol, Marcel	1	Mann	Fransk	1895
Pancol, Katherine	1	Kvinne	Fransk	1954
Parr, Maria	1	Kvinne	Norsk	1981
Pedersen, Erling	1	Mann	Norsk	1947
Pessoa, Fernando	1	Mann	Portugisisk	1888
Proulx, Annie	1	Kvinne	Amerikansk	1935
Proust, Marcel	1	Mann	Fransk	1871
Pynchon, Thomas	1	Mann	Amerikansk	1937
Ramslie, Lars	1	Mann	Norsk	1974
Ravatn, Agnes	1	Kvinne	Norsk	1983
Rendell, Ruth	1	Kvinne	Britisk	1930

Rimbereid, Øyvind	1	Mann	Norsk	1966
Roberts, David G.	1	Mann	Australsk	1952
Rushdie, Salman	1	Mann	Indisk	1947
Rutherford, Edward	1	Mann	Britisk	1948
Rølvåg, Ole Edvart	1	Mann	Norsk	1876
Sande, Hans	1	Mann	Norsk	1946
Sande, Jakob	1	Mann	Norsk	1906
Sandel, Cora	1	Kvinne	Norsk	1880
Seth, Vikram	1	Mann	Indisk	1952
Shakespeare, William	1	Mann	Britisk	1564
Skeie, Tore	1	Mann	Norsk	1978
Soga om Gunnlaug Ormstunge	1		Islandsk	
Staalesen, Gunnar	1	Mann	Norsk	1947
Stevenson, Robert L.	1	Mann	Britisk	1850
Stien, Laila	1	Kvinne	Norsk	1946
Storla, Dag Gundersen	1	Mann	Norsk	1962
Stranger, Simon	1	Mann	Norsk	1976
Stridsberg, Sara	1	Kvinne	Svensk	1972
Strindberg, August	1	Mann	Svensk	1849
Szerb, Antal	1	Mann	Ungarsk	1901
Takvam, Marie	1	Kvinne	Norsk	1926
Tan, Amy	1	Kvinne	Amerikansk	1952
Tvedt, Chris	1	Mann	Norsk	1954
Ulven, Tor	1	Mann	Norsk	1953
Vik, Bjørg	1	Kvinne	Norsk	1935
Waltari, Mika	1	Mann	Finsk	1908
Wergeland, Henrik	1	Mann	Norsk	1808
Wilson, Robert	1	Mann	Britisk	1957
Winton, Tom	1	Mann	Australsk	1960
Wodehouse, P. G.	1	Mann	Britisk	1881
Yates, Richard	1	Mann	Amerikansk	1926
Økland, Einar	1	Mann	Norsk	1940